کتابخانه مجلس شورای اسلامی
کتاب مجموعه ۱۱ رساله جهاد آقا جمال وغیره
مؤلف
موضوع
شماره ثبت ۴۸۰۵
شماره ثبت کتاب
۶۴۸۷۱

بازدید شد
۱۳۸۲

فهرست شد
۴۸۰۵

مجلس شورای اسلامی جمهوری ایران
فیلمبرداری شد
۱۳۷۶

بازرسی شد
۳۲ - ۳۶

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
کتاب مجموعه ۱۱ رساله ... رساله مجدد آقا جمال وغیره
مؤلف
موضوع
شماره نفت ۴۸۰۵
شماره ثبت کتاب
۶۷۸۷۱

بازدید شد
۱۳۸۲

۴۸۰۵

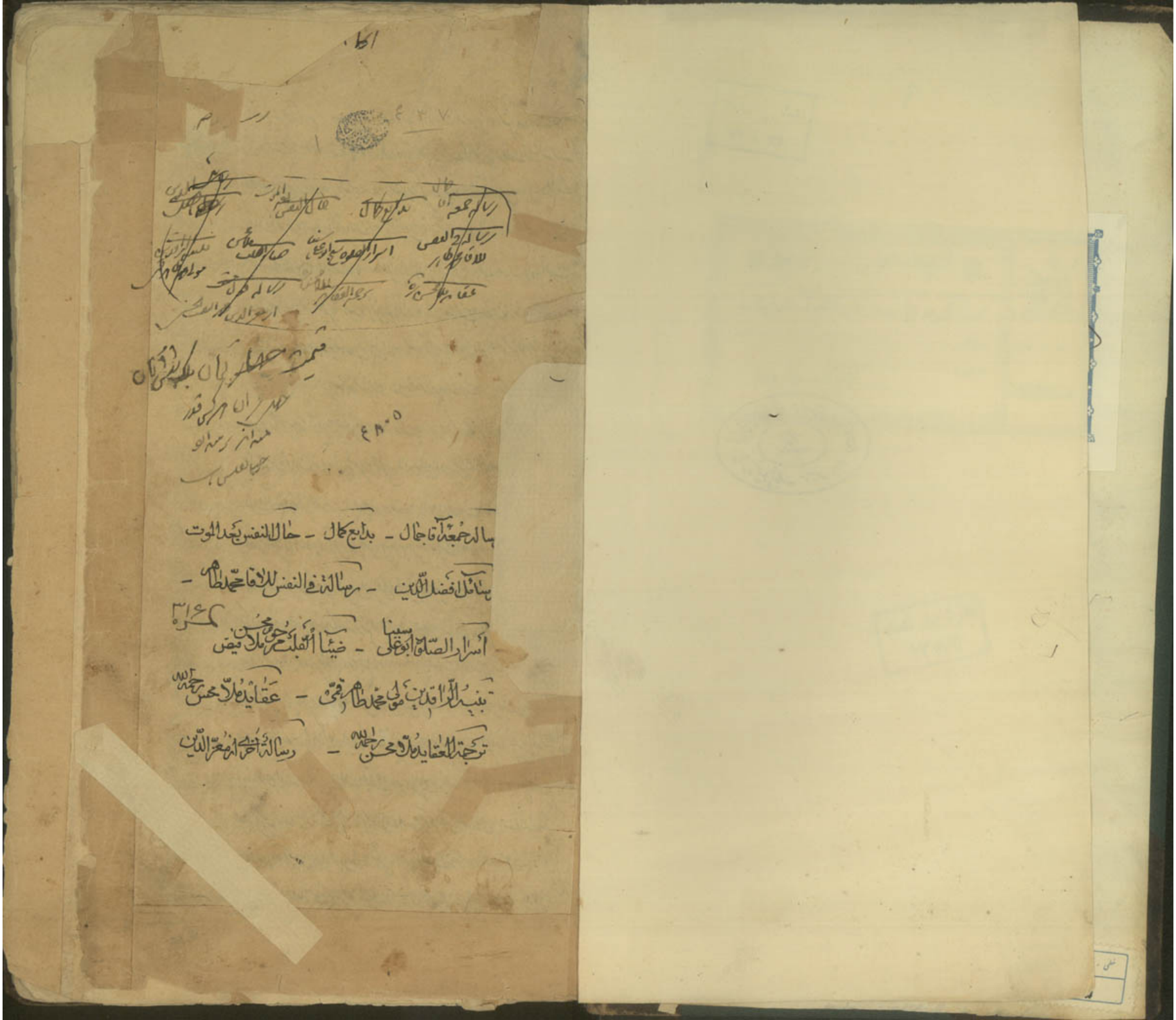

۴۳۷

۴۸۰۵

سالة جمعة آقا جمال - بدايع كمال - حال النفس بعد الموت

سائل افضل الدين - رسالة في النفس للآقا محمد طاهر -

نمره ۳۱۶

اسرار الصلوة ابو على سينا - ضياء القلب محمد محسن ملا فيض

تنبيه الراقدين مولى محمد طاهر قمى - عقايد ملا محسن رحمه الله

ترجمة العقايد ملا محسن رحمه الله - رسالة اخرى لمعز الدين

بسم الله الرحمن الرحیم حمد بی حد و ثنای بی عد واجب الوجود را سزد که معرف ذات فایض الانوارش بر همه واجبات مقدم است [illegible]

شکر نعمت بی شمارش از همه جهات اهم [illegible]

[illegible]

[illegible]

قبول این شخص در نزد ایشان بوده جمعه را [illegible] بجا آورده بعد از آن در شرح الکلام سه قول از علما نقل کرده و از علامه حلی در کتاب [illegible] که در شرح [illegible] صحیح
بنا بر این در علما [illegible] تمام از برای [illegible] بر آنکه [illegible] جمعه [illegible] بعد از آنکه [illegible] حاکم شرع موجود
بر انقضا و حاکم شرع [illegible] که [illegible] کند که خود [illegible] امام [illegible] جمعه [illegible] استدلال کرده به حدیث [illegible] که بعد از
خود [illegible] بعد از آن [illegible] از برای آنکه این اجماع اهل امصار است از برای آنکه اقامت میکرده جمعه را [illegible] بعد از آن نقل کرده
شافعی و مالک [illegible] جمعه از اهل سنت و در مسئله دیگر [illegible] کرده اند [illegible] تمام [illegible] اشتراط اذن السلطان [illegible] امام معصوم [illegible]
امام [illegible] نقل کرده خلاف [illegible] اهل سنت و در مسئله دیگر که [illegible] سلطان [illegible] اجتماع منعقد میشود جمعه [illegible]
[illegible] امامت [illegible] اطباق کرده اند جمهور [illegible] اهل سنت [illegible] وجوب [illegible] مسئله دیگر
[illegible] اجماع [illegible] جمعه انعقاد کرده اند علمای [illegible] شرط [illegible] ظهور
از امام [illegible] خلاف کرده اند در [illegible] جمعه [illegible] سلار [illegible] تمام [illegible] کلام
[illegible] اجماع [illegible] در زمان غیبت [illegible] فقیه [illegible] و در کتاب [illegible] سلطان [illegible]
علمای تمام از برای [illegible] جمعه [illegible] بعد از آنکه [illegible] حاکم شرع [illegible] کند
[illegible] اذن امام [illegible] جمعه بعد از آنکه [illegible] سلطان [illegible] امام معصوم [illegible] اذن [illegible]
امام است [illegible] در حال غیبت [illegible] فقها [illegible] جمعه تمام [illegible] کلام [illegible]
[illegible] بعد از [illegible] امام یا اذن او مطلق و [illegible] حضور امام
یا اذن او [illegible] در زمان [illegible] عدم وجوب [illegible] در حال حضور امام [illegible]
[illegible] امام یا اذن او در حال حضور است [illegible] در زمان غیبت [illegible] فقها [illegible]
با امام [illegible] در حال حضور است [illegible] امام [illegible] امام [illegible]
[illegible] ساقط میشود وجوب [illegible] اجتماع [illegible] خطبه [illegible]
امام عادل [illegible] معصوم [illegible] با اذن او [illegible] امام یا اذن او [illegible] علمای [illegible] بعد از آن [illegible]
از اهل سنت بعد از آن استدلال کرده [illegible] بعد از آن [illegible] از برای آنکه انعقاد جمعه [illegible]
[illegible] سلطان [illegible] اجماع [illegible]

[illegible] و بعد از چند ورق در مسئله دیگر گفته [illegible] امام ظاهر [illegible] آیا جایز است [illegible] جمعه [illegible] شرح [illegible]
و حکم [illegible] خطبه و در خلاف گفته است که جایز [illegible] اجماع [illegible] امام [illegible]
بنا بر [illegible] واجب [illegible] جمعه [illegible] سلطان [illegible] جمعه
قول علما [illegible] خلاف [illegible] ابو حنیفه نقل کرده که او گفته شرط [illegible] سلطان [illegible] سلطان شرط [illegible] بعد از آن گفته
[illegible] اشتراط اذن الامام [illegible] شافعی [illegible] نقل [illegible] بعد از [illegible]
[illegible] بعد از آنکه [illegible] اذن امام [illegible] جمعه [illegible]
[illegible] بعد از آنکه [illegible] اشتراط اذن السلطان است [illegible]
[illegible] بعد از چند ورق در مسئله دیگر [illegible] امام [illegible] ساقط میشود وجوب [illegible] ساقط میشود [illegible] جمعه [illegible]
[illegible] و [illegible] شیخ و انکار کرده است ابن [illegible] سلار [illegible] وجوب [illegible] کرده در اثبات
[illegible] کلام [illegible] وجوب جمعه [illegible] نقل کردیم بعد از چند ورق در مسئله دیگر [illegible] سلطان
[illegible] اجتماع و منعقد میشود جمعه [illegible] اطباق کرده اند جمهور [illegible] اهل سنت [illegible] وجوب [illegible] استدلال کرده [illegible]
[illegible] امام [illegible] شرط وجوب [illegible] اذن [illegible]
[illegible] حدیث [illegible] مسئله [illegible] نقل کرده [illegible] کلام [illegible] اجماع [illegible]
با امام یا اذن او در حال حضور و غیبت [illegible] فقیه [illegible] شیخ [illegible] در کتاب [illegible] جمعه [illegible] بعد از
[illegible] اول سلطان [illegible] امام است [illegible] بنا بر [illegible] بعد از آنکه [illegible] شرط [illegible]
[illegible] بعد از آنکه [illegible] اذن امام است [illegible] اذن [illegible] جماعات [illegible] بعد از آنکه [illegible]
[illegible] حضور امام [illegible] غیبت امام [illegible] انعقاد جمعه [illegible] اصح [illegible]
[illegible] اجتماع [illegible] از برای [illegible] بعد از آنکه [illegible] پس آنکه [illegible] فاضلان [illegible]
علامه [illegible] ساقط میشود [illegible] ساقط میشود [illegible] بعد از آنکه [illegible]
[illegible] بعد از [illegible] فاضل [illegible]
اجماع بعد از آن نقل کرده [illegible] کلام [illegible] جمعه [illegible] فاضل

[illegible] اهل اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible] اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible] امام [illegible]

[illegible] انعقاد [illegible] امام [illegible]

[illegible]

[illegible] اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible] انعقاد [illegible] اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible] امام [illegible]

[illegible] اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible] امام [illegible]

[illegible]

[illegible] انعقاد [illegible] امام [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] امام است یا امراء و بعد از آن [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] امام [illegible]

[illegible] اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible] اجماع [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] امام [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

این که گروهی از شیعه امامیه گمان برده اند که امام [illegible] از جهت علم او [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] کلام [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

٤

٥

[illegible] امام [illegible]

[illegible] امام [illegible]

الرسول [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] امام [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

که ظاهر عبارت ... وجوب عینی است در زمان ... [illegible] ... در زمان حضور امام ... [illegible]

در زمان غیبت امام و نایب او ... اختلاف ... [illegible] ... نماز جمعه ... [illegible]

باید نماز جمعه گذارد و بعد از آن ... ظاهر است ... [illegible]

جماعت گذاردن را با وجوب ... چهار رکعت ... [illegible]

بر عدم ... خطبه ... جماعت ... [illegible]

[illegible]

نماز جمعه ... [illegible] ... سلطان ... [illegible]

[illegible] ... امام ... [illegible]

[illegible]

نماز جمعه ... [illegible] ... امام ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... وجوب عینی ... [illegible]

... اکثر علما ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... سلطان ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

4

[illegible] ... نماز جمعه ... [illegible]

[illegible] ... امام ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... امام ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... وجوب ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... امام ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... امام ... [illegible]

و هو دیگر از اعاظم علما که ... [illegible] ... شیخ ابو الصلاح ... [illegible]

که ... فرض ... [illegible] ... بعد النبی ... [illegible] ... سلطان ... [illegible]

... [illegible] ... سلطان ... [illegible]

او را ... شیخ صدوق ابن بابویه ... [illegible] ... نماز ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] ... امام ... [illegible]

... [illegible] ... سلطان ... [illegible]

... [illegible] ... امام معصوم ... [illegible]

... [illegible] ... نماز ... [illegible]

سلطان ... [illegible] ... امام عادل ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] ... امام ... [illegible]

در ... [illegible] ... امام عادل ... [illegible] ... علما ... [illegible]

... [illegible] ... اجماع ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] ... فقها ... [illegible]

... [illegible] ... اجماع ... [illegible]

... [illegible] ... اجماع ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible]

... [illegible]

چه هر چند ... [illegible] ... آنها را ... [illegible]

رسیده ... [illegible]

ایشان ... [illegible]

که ... [illegible] ... روایات ... [illegible]

... [illegible] ... اخبار آحاد ... [illegible]

... [illegible] ... اخبار آحاد ... [illegible]

با آنکه ... [illegible]

... [illegible] ... معصوم ... [illegible]

... [illegible] ... امام ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] ... اجماع ... [illegible]

دعوی اجماع ... [illegible]

... [illegible] ... اجماع ... [illegible]

... [illegible] ... اجماع ... [illegible]

... [illegible] ... معصوم ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] ... اخبار ... [illegible]

... [illegible]

... [illegible] ... اجماع ... [illegible]

که ... اجماع ... [illegible] ... معصوم ... [illegible]

معصوم ... [illegible]

[illegible]

ایشان ... [illegible] ... خطبه ... اجتماع ... امام ... واجب ... جمعه ... مکلف ... [illegible]

... [illegible] ... امام ... [illegible]

با او ... حکم حضور او ... عدم امام ... شرائط ... واجب ... [illegible]

... مسلمان ... [illegible]

امام ... [illegible]

بر روش ... [illegible]

[illegible]

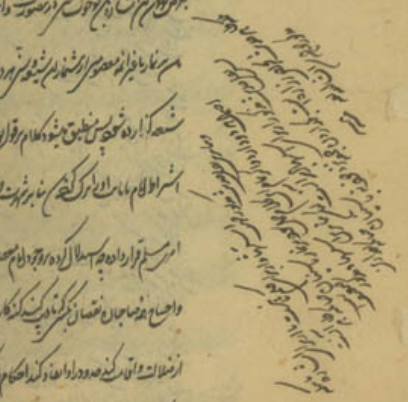

[illegible]

۹

[illegible]

اعیان آنجا با نحوی هر ایشان [illegible] دند و گفتند ما بحکومت عالم نه بر جهت رافضی بودیم انکار کردیم و آمدیم بطوع و رغبت امتثال
حکم تو میکنیم هر دانا که اهل قم زبان دارند [illegible] و جماعات ساعات [illegible] که ناصر الدوله را بسلطنت نامه و بخلیفه وسیله نمائی [illegible]
از موافقت اهل قم با او [illegible] و کثرت علما [illegible] در حضر قادر نباشند حتی [illegible] ازاد ل
جمع کرد میان سلطان ... بیعت چنانکه گفتیم و [illegible] ابتدا [illegible] در آنچه ذکر کردیم حاصل شود از برای او [illegible]
امامیه امر الموفق و دیگر گفته اند که از شیخ جعفر [illegible] کتاب [illegible] بعد آنکه [illegible] اجتماع [illegible] بعد از آن بجهت صلت
آزادی و بلوغ و ذکوریت و سلامت عقل و صحت بدن و سلامت از کوری و حضور [illegible] و خالی بودن راه و وجود امام [illegible]
با صفات که مذکور شده و وجوب [illegible] امام [illegible] از وجوب [illegible] ایمان و پاکیزگی در ولادت
از زنا و سلامت از [illegible] عقلت [illegible] و سوای [illegible] که [illegible] اقامت [illegible] امام و [illegible]
نماز و فصیح و انجم خطبه و قرآن و اقامت [illegible] و تأخیر از [illegible] خطبه [illegible]
از کلام [illegible] حاصل [illegible] اجتماع [illegible] زیاد [illegible] از [illegible]
از برای حاضر [illegible] امام [illegible] امام جمعه [illegible] جماعت و [illegible]
در کار [illegible] اعتبار [illegible] ظاهر [illegible] که ظاهر شود [illegible]
آنچه [illegible] جماعت [illegible] در کار [illegible] امام [illegible] وجوب عینی [illegible] حضور امام و وجوب
عینی است [illegible] وجوب [illegible] تفصیل [illegible] ذکر [illegible] عبارت [illegible]
شود وجوب [illegible] تخییر [illegible] کلام [illegible] از وجوب تخییری [illegible] اصل [illegible] وجوب [illegible] لازم نیست
که در کلام [illegible] تفصیل [illegible] که [illegible] ظاهر است و بر تقدیر [illegible] شود در خصوص [illegible]
زیاده از [illegible] که [illegible] اشتراط امام یا نائب [illegible] ظهور و شیاع آن نزد امامیه و قطع نظر از [illegible] مخالفت
معلوم [illegible] منافات [illegible] اجماع [illegible] عبارت [illegible] علما [illegible] که [illegible] شود و [illegible]
که اشتراط حضور [illegible] عبارت [illegible] از اصحاب [illegible] امامیه [illegible] اهل سنت
و [illegible] مذهب [illegible] از امامیه [illegible] مذهب [illegible] و [illegible] از
اهل سنت [illegible] زیاده [illegible] چنانکه مشهور است میان امامیه [illegible] گفته اند که ابو الصلاح
[illegible] حلبی در کتاب کافی گفته و منعقد نمیشود جمعه مگر با امام ملت یا منصوب از قبل او یا کسی که کامل [illegible] امام جماعت
در کار [illegible] امام یا منصوب [illegible] عدم اشتراط امام یا نائب [illegible] زیاده [illegible] نزد او

جمعه [illegible] و اما [illegible] آن

در امام جماعت [illegible] در باب جماعت گفته [illegible] امام جمعه کیست [illegible] پس [illegible] منعقد
نمیشود مگر با امام عادل [illegible] از عبارت [illegible] نقل کردیم [illegible] منعقد نمیشود جمعه [illegible]
[illegible] خطبه [illegible] حضور [illegible] امام [illegible]
[illegible] میانه او و میانه جمعه [illegible] از [illegible]
[illegible] تمام شد [illegible] از عبارات [illegible] وجوب عینی [illegible] عبارت [illegible] دلالت
[illegible] وجوب عینی جمعه [illegible] امام یا نائب [illegible] کتاب ابو الصلاح [illegible] نقل کرده [illegible] عبارت [illegible]
[illegible] و [illegible] در سابق [illegible] از ظاهر آن [illegible]
[illegible] عبارت [illegible] نقل [illegible] وجوب
[illegible] الله [illegible] ذکر کردیم [illegible]
[illegible] ابو الصلاح نقل [illegible] ملاحظه [illegible]
[illegible] مخالفت [illegible] اجماع [illegible]
[illegible] اجماع [illegible] منعقد [illegible] بعد از انعقاد اجماع مخالفت [illegible]
اجماع [illegible] منافات [illegible]
ابو الفتح [illegible] از احکام جمعه [illegible]
[illegible] منعقد [illegible] جماعت [illegible] روز جمعه [illegible] امام [illegible] نماز در
[illegible] خطبه [illegible] جماعت [illegible]
جمعه [illegible] امام [illegible] دو خطبه [illegible] تمام [illegible] کلام [illegible]
عدم اشتراط وجوب عینی [illegible] امام یا نائب [illegible] امام [illegible]
[illegible] امام یا نائب [illegible] امامیه و اجماع ایشان [illegible]
ایشان [illegible] وجوب تخییری [illegible] وجوب عینی [illegible]
[illegible] اشتراط امام یا [illegible] امامیه [illegible] ایشان [illegible]
[illegible] سابق [illegible] کلام [illegible] اشتراط [illegible]
از آن و بر تقدیر [illegible] وجوب عینی و عدم اشتراط [illegible] مخالفت [illegible] اجماع [illegible]

[illegible] عینی [illegible] و [illegible] منعقد [illegible]

حرمت عبارت [illegible] از فقها اجماع کرده بر وجوب [illegible] نقل از [illegible] شیخ زین الدین [illegible] از [illegible] توسل آن [illegible]
توان [illegible] در اجماع [illegible] کسی [illegible] علما و ثقات [illegible] آن [illegible] گفته اند [illegible] در [illegible]
در باب نماز جمعه گفته و الجمعه [illegible] با امام [illegible] بخطبه [illegible] دو رکعت و الجمعه [illegible] خطبه [illegible] چهار رکعت [illegible]
کرده [illegible] نماز جمعه [illegible] نماز [illegible] جماعت [illegible] ساقط کرده [illegible]
آنرا از [illegible] کرده [illegible] جمعه [illegible] گفته [illegible] رکعت [illegible] نماز ظهر [illegible]
عبارت [illegible] کرده [illegible] جمعه [illegible] عبارت [illegible] نقل کرده [illegible]
[illegible] جواب [illegible] ایام [illegible] وجوب عینی [illegible] از [illegible] نقل [illegible] از عبارت
ابن بابویه [illegible] از آن [illegible] امام [illegible] وجوب عینی [illegible] امام [illegible] در
[illegible] آنکه امام بخطبه و با امام [illegible] خطبه [illegible] وجوب عینی [illegible] امام [illegible] معصوم [illegible]
[illegible] از آن [illegible] اجماع [illegible] امام معصوم
[illegible] اجماع [illegible] در کلام [illegible] امام جماعت [illegible]
[illegible] امام معصوم [illegible] امام معصوم با خطبه دو رکعت [illegible]
[illegible] با خطبه دو رکعت [illegible] عبارت [illegible] اجماع [illegible]
[illegible] امام معصوم [illegible] خطبه [illegible] چهار رکعت [illegible] معصوم [illegible] با خطبه [illegible]
[illegible] معصوم [illegible] بخطبه [illegible] جماعت [illegible]
پس در صورت [illegible] خطبه چهار رکعت [illegible] در کلام [illegible] امام [illegible] خطبه [illegible]
این [illegible] در جماعت [illegible] امام [illegible] کلام [illegible] امام معصوم [illegible] بخطبه [illegible]
[illegible] خطبه [illegible] امام معصوم [illegible] جماعت [illegible] چهار رکعت [illegible]
این کلام ابن بابویه [illegible] عبارت احادیث [illegible]
و این حدیث [illegible] ظاهر [illegible] ظاهر [illegible] در میان [illegible]
[illegible] شیخ زین الدین [illegible] ابن بابویه در کتاب [illegible]
[illegible] جمعه [illegible] آنرا از [illegible] جماعت [illegible]
از [illegible] ساقط [illegible] این کلام [illegible] وجوب جماعت [illegible] روز جمعه

[illegible]

۱۱

و [illegible] آن [illegible] امام معصوم [illegible] در [illegible] آن [illegible]
[illegible] غیبت [illegible] حضور [illegible]
[illegible] تفصیل [illegible] بخصاص [illegible]
حضور امام [illegible] غیبت [illegible] ابن بابویه در کتاب
[illegible] نقل کرده [illegible] احادیث [illegible] وجوب جمعه [illegible] امام [illegible] حضور [illegible]
این کتاب [illegible] وجوب [illegible] وجوب [illegible]
[illegible] ابن بابویه [illegible] احادیث [illegible]
[illegible] احادیث [illegible]
[illegible] آن کتاب [illegible] امام [illegible]
در این کتاب [illegible] امام [illegible]
[illegible] وجوب عینی [illegible]
[illegible] امام [illegible] وجوب [illegible] امام معصوم [illegible]
[illegible] امام [illegible] وجوب عینی [illegible]
[illegible] نقل کرده [illegible]
[illegible]
[illegible] نماز جمعه [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ظاهر است
[illegible] وجوب عینی [illegible] آن
[illegible] نقل کرده [illegible]
[illegible] وجوب عینی [illegible] امام [illegible]
[illegible] احادیث [illegible] امام [illegible]
[illegible] وجوب عینی [illegible] امام [illegible]
[illegible]

حدیث دلیل کم دلالت بر اعتبار امام میکند چنانکه مذکور شد و اهر شد بالمره عدم ذکر دلیل بر جمعه نمیشود اصلا چنانکه گفتیم و لیکن چون که کلام
کلام شیخ نیز در خلاف و نهایه و مبسوط در وجوب عینی است و ما قبل از این در طی نقل کلام شیخ در آنها متعرض آن شدیم و کلمات ایشان را ذکر
نمودیم فساد آنها را پس معتذر باشی دلیل گفته اند که شیخ عماد الدین طبرسی در کتاب نهج العرفان گفته که امامیه جمعه را واجب دانسته اند
و نماز جمعه را از اهل سنت باوجود این تشنیع میکنند بر ایشان در ترک آن از جهه تجویز عمل ایشان اقتدا کردن بفاسق و کسی که او را تکفیر
کنند و کسی که مخالف باشد در عقیده صحیح و ظاهر است که امامیه در غیبت واجب دانسته خواهند بود جمعه را از اهل سنت که شرط میدانند
در وجوب عینی حضور امام یا نایب او چه بر تقدیری که شرط جز آن در زمان غیبت باید در از او واجب نخواهد بود آن پس چگونه توان
گفت که ایشان جمعه را واجب عینی دانسته جمعه را از اهل سنت و حال آنکه غیر حنفیه از اهل سنت شرط نمیدانند اذن حاکم را و در اصل
و حنفیه که شرط میدانند اذن حاکم را کافی میدانند مطلق حاکم را خواه عادل و خواه جائر جواب آنکه کتاب مذکور در زمان شیخ
و حقیقت کلام او از ظاهر شود و ممکن است که کلام او بنا بر این باشد که امامیه نیز در همه اعصار وجوب میدانند جمعه را و مهما امکنت
ساقط نشده وجوب باعتبار تقیه و عدم امکان ظهور امام علیه السلام و اما آنکه ایشان جمعه را واجب دانسته اند از اهل سنت پس
باعتبار آنکه امامیه حضور را شرط نمیدانسته اند در وجوب و حنفیه شرط میدانند و در عدد امامیه پنج یا هفت نفر کافی میدانسته اند
و شافعیه و مالکیه چهل کس را شرط میدانند و از احمد در یک روایت چهل نقل کرده اند و در روایت دیگر پنجاه پس امامیه از هر
طائفه از ایشان جمعه را واجب دانسته اند از راه وجوه و ممکن است که مراد از جمعه واجب گفتن بودن امامیه این است که ایشان
حکم بوجوب و اهتمام بآن زیاده از اهل سنت میکنند اما با شرائط بلکه ظاهر آنست که مراد همین چه مثل این عبارت
در بعض مسائل دیگر نیز واقع شده و مراد بجهت یا مراد این است که جمعه را واجب دانسته اند که باعتبار وجوب تخییری باشد
و وجه جمعه در میان ایشان اشاره بآن شده باشد و این احتمالات پس قول شیخ مذکور دلالت میکند بر نقل قول امامیه
بوجوب عینی در زمان غیبت نیز بلکه از شیخ علی ... که او نقل کرده جمعه مشهور است احتیاطا توان او که مذهب امامیه
جمعه ... و اما آنکه ... شیخ مذکور ... نیز ... شیخ علی ... پس از آن ...
بر متتبع کلام علما ظاهر است ... اجماع ... تمام ...

فصل و در ذکر بعضی از دلائل نفی وجوب عینی زیاده بر آنچه ظاهر شد از اجماع ... آنچه ظاهر شد از اجماع علمای
ما در حکم بعدم وجوب عینی در زمان غیبت چنانکه بیان نمودیم دلیلی از برای زیادة تأکید و تقویت ...
درین فصل بعضی از دلائل و معتبرات دیگر بیان ... شیخ صدوق محمد بن بابویه در کتاب من لا یحضره الفقیه
بسند معتبر بلکه صحیح از محمد بن مسلم از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که فرموده تجب الجمعة على سبعة نفر من المؤمنين ولا تجب على اقل
منهم الامام وقاضيه ومدعي حقا ومدعى عليه والشاهدان والذي يضرب الحدود بين يدي الامام ...

و واجب نمیشود در وقتی که از ایشان امام و قاضی او و دو کس که دعوی داشته باشند بر حقی و دو شاهد و آنکه حدود میزند ... پیش امام
پوشیده نماند که درین حدیث بیان شده که هفت کس که جمعه واجب میشود بر ایشان اجتماع ایشان است و ظاهر است که مراد بامام در مقام امام اصل است
نه پیشنماز بقرینه قاضی و آنچه دیگر چه ایشان با امام اصل مناسب اند نه پیشنماز ... امام اصل واجب ...
میگوئیم ... امام ... و جواب میگوئیم که وجوب با شرط ... اجماع ثابت شد پس ... حکم
امام دارد ... که حکم امام دارد باید که اثبات کنند ... با اینکه میتوان گفت که امام درین حدیث
شامل نایب او نیز میتواند شد چه اکثر نایبان او حاکم و امیر میباشند و اجتماع ایشان نیز میباشد و این حدیث را شیخ طائفه نیز
در تهذیب و استبصار روایت کرده ... از آنحضرت علیه السلام ... روایت شیخ ... و المدعی حقا و المدعی علیه و ...
... دعوی ... و انکار ... دعوی ... و ...
روایت ... سند ... ... توثیق کرده اند ...
... علما ... روایت ... مشهور ... اصحاب ...
... ترجیح ... مشهور ... علما ... احادیث ...
قبل ازین از روایت عمر بن حنظله ... حدیث ... ظاهر آنست ... امام ...
دیگر با المخصوص آن ... کس ... اجماع علما ... پس ... کس ... امام ...
حکم ... امام ... کس ... امام ...
... اجماع ... امامت ...
امامت ... باید ... مخصوص ... جماعت ...
باشند ... آن ... کس ... ظاهر آنست که اعتبار ...
جمعه با امام ... حکم ... جمع ...
... حضور امام ...
... اجماع ... امام ...
حمل شود ... اجماع ... ظاهر ...
از ... ظاهر ... کلام ...
ظاهر ... بر ظاهر ... حمل ... کس ...

جمیع ابطاع وانا لازم نیاید که امام را نیز بر فضیلت اطلاع توان داد با آنکه ظاهر است که حمل امر بر فضیلت بسیار دلیل و به قائلین جماعه
کلام را در جایز نیست نسبت چنین کلام بمعصوم بخلاف حمل امام بر تعیین و باقی بر فضیلت شما معلوم شد و بعد اعتبار جمیع کسی که آن
و آن جهت که این زاده جهت امام و دراکثر او قات امام این حضرت کسی صاحب بیش از صاحب شرط شد و در زمان غیبت احوال
این قسم وجهاد حکم‌ها در احادیث بسیار وارد شده حاکم بر تتبع ظاهر است امام که تمام حضرت کسی بر سبیل تفصیل عمل شود در آن تشکیل
دلیل و بعض از خواهر بود حاکم ظاهر خواهد بابا ذکر کنند و از عبارت جمعی از نقل کرده اند ظاهر نشود که اهل علم این جماعت بر سبیل تشکیل
است و خصوص جمعه در زمان غیبت نه اینکه بر سبیل طریق تفصیل است حضرت امام و این ظاهر است و روایت کرده است شیخ طائفه ره در کتاب مصباح
المتهجد از امام محمد باقر علیه السلام که بود جمعه در زمان غیبت حاکم نقل کرده قبل از این از ابی جعفر از هشام از حضرت ابی عبدالله علیه السلام
که دوست میدارم که هیچ مرد مسلمانی از دنیا بیرون نرود تا آنکه نماز جمعه و عیدین را بجماعت گذارد و شیخ بابن ابی عمیر حاکم در فهرست آورده
صحیحه است که دوست میدارم که حضرت امام و رسول خدا آن بجماعت و قصیده جمعه و عید آورده اند
نیز جمعه با جماعت ظاهر است که بعد از جمعه و عدم وجوب آن و خیر و وجوب آن با حضور امام یا نایب او که نماز جمعه باید بر خبر انتقال
حمل شود و پس در زمان غیبت حضرت بر واجب و تخصیص این به حضور که جمعه واجب نیست بر ثبت شد که در وقوع دو رتبه اول در وجوب
جمعه باید که و امثال آن بسیار وارد شده در صحیفه کامله که نسبت آن به حضرت امام زین العابدین صلوات الله علیه متواتر است در دعای
روز جمعه و عید قربان فرموده اللهم ان هذا المقام لخلفائک واصفیائک و مواضع امنائک فی الدرجة الرفیعة التی اختصصتهم بها قد ابتزوها
بعض ضا و بناه در شرح این مقام تقرین از اماکن جمعه و عید و خطبه خواندن است که از برای جانشینان تو و برگزیدگان تو است که اختصاص داده ای
ایشان را و درجات ایشان را که ظالمان بگیرند ایشان را به آن تحقیق که بعد از آن که ایشان را بغیر اینها دیگران ربوده اند
آن مقام را جماعت اند غصب کرده اند معلوم شد که امامت و خطبه خواندن در جمعه و عید مخصوص ائمه است و از برای نایبان ایشان
بر سبیل تبع ثابت است و آن چنانکه به اختصاص مذکور منافات ندارد چنانکه ظاهر است و اما امر حادث که آن در پیش اهل اختصاص
خواهد بود به خلفاء و ائمه علیهم السلام و نیز ظاهر است که مراد به جمیع ایشان مخصوص خلفاء و جمعی است که می‌گویند شاید مراد
آنحضرت علیه السلام مطلق امامت و خطبه خواندن باشد بلکه در آن اوقات که مخصوص آنحضرت بوده و بنی امیه غصب کرده بودند
میگوییم که لفظ خلفا و اصفیا و امنا بصیغه جمع اباء دارد از حصر و اگر مراد این جمع باشد بایستی که از برای خلیفه تو و صفی تو
و موضع امانت تو واین ظاهر است و نیز دلالت بر مضمون این کلام روایتی است که شیخ صدوق روایت کرده در علل از حضرت امام محمد باقر علیه السلام
که فرمود امر عید سلم الفطر والاضحی الا وهو یجدد فیه لآل محمد حزن قیل ولم ذلک قال لانهم یرون حقهم فی ید غیرهم هر روز جمعه یا عید

عید از ابرار اسلام است نیست هیچ عید فطری و اضحی که نه تجدید شود در آن از برای آل محمد صلوات الله علیهم اندوه گفتند از برای چیست آن فرمود
از برای آنکه ایشان می‌بینند حق خود را در دست غیر خود و این حدیث را شیخ نیز در تهذیب بسند اشل نقل نموده باندک تغییری در بعض الفاظ آن و این
ظاهر است در آنکه امامت جمعه و خطبه خواندن در آن حق ایشان است و دیگران حق ایشان را غصب کرده اند و بنابر این اینچه در حدیث دیگر است که در آن
جمعه و عید در شرائط و وجوب یکی است بخلاف آن در روایت کرده شیخ ره در اماره در تهذیب و استبصار بسند صحیح از عبدالله بن بکر از
آنچه نقل کرده اند که همین فطر جمعه امام ندیده و نقل کرده اند اجماع بر صحت حدیث و روایت او گفت سالت اباعبدالله علیه السلام عن
قوم فی قریة لیس لهم من یجمع بهم ایصلون الظهر یوم الجمعة فی جماعة قال نعم اذا لم یخافوا یعنی سوال کردم از حضرت ابی عبدالله علیه السلام
از قومی که در دهی باشند و نباشد از برای ایشان کسی که نماز جمعه بگذارد با ایشان آیا میگذارند ظهر را در روز جمعه در جماعت فرمود بلی هرگاه
نترسند پس معلوم شد از این حدیث که در امامت جمعه زیاده بر امامت جماعت چیزی میباید و این خلاف مذهب قائلین بوجوب عینی است چه
ایشان را قائل نیستند که در امامت جمعه چیزی زیاده بر امامت جماعت شرط نیست بلکه بعضی قائلین بوجوب تخییری قائل شده اند که در امام جمعه در زمان
غیبت شرط است که فقیه باشد و امام جماعت در کار نیست بلکه جمعه و عدالت در کار نیست و کلام با قائلین بوجوب عینی است و از این حدیث
نقض بر ایشان ظاهر شد اگر گویند که مراد از امام جمعه در کار است و در امام جماعت در کار نیست شاید معنی آن قدرت بر خطبه باشد چه
بسی از مسائل این ده که کسی نیست که خطبه تواند خواند تا اینکه جمعه بگذارند آیا بعنوان جماعت بگذارند میگوییم که امامت جماعت
نتوانند اگر البته خطبه قدر اقل واجب میتوانند خواند چنانکه عبارتی ظاهر شود و دیگر اینکه هرگاه جمعه واجب عینی باشد دانستن
خطبه نیز واجب خواهد بود هر چند وجوب کفائی باشد پس بر هر ده در شهر که جمعه واجب خواهد بود باید فرا گرفتن آن نمود و هم
از ایشان پس هرگاه در دهی باشند که کسی خطبه نتواند خواند پس اهل آن ده ترک واجب چنین کرده خواهند بود و امامت جماعت
نتوانند کرد و اگر کسی دفع این کلام بر ضمار دو زیر احتمالات بعیده تمسک جستجوانی شد ال امثال متشبث جملة که آنها منافات
با ظهور حدیث در مطلب ما ندارد و اگر گویند که نماز جمعه توان کرد که آنها باعتبار تقیه و سوال از آن است معلوم شد که در روز جمعه از
تقیه ببودگذاردن جمعه چهار رکعتی خواهد بود با جماعت چنانکه حضرت اشاره بآن کرده در ده از ترسیدن و شیخ نیز تصریح بآن
کرده نه در گذاردن جمعه دو رکعتی با حضرت بر گذاردن چهار رکعتی با جماعت چه جماعت در روز جمعه بخطبه نه اهل سنت نیز تصریح
کرده اند چنانکه شیخ در تهذیب اشاره بآن کرده با آنکه اگر در مسائل این حدیث گفته هرگاه قوم در ده باشند نتوانند جمعه کرد از
اینکه نبود کسی که جمعه بگذارد با ایشان و این ظاهر است و روایت کرده شیخ نقه الاسلام محمد بن یعقوب کلینی رحمه الله در کتاب کافی بسند
موثق از سماعه که گفت سالت اباعبدالله علیه السلام عن الصلوة یوم الجمعة فقال اما مع الامام فرکعتان واما من یصلی وحده فهی اربع
رکعات و ان صلوا جماعة یعنی سوال کردم از حضرت ابی عبدالله علیه السلام از نماز در روز جمعه پس فرمود که اما با امام پس دو رکعت است

اما اگر مسلمانان تنها باشند چهار رکعت ظهر بگذارند نه بعنوان جماعت ازین حدیث نیز معلوم میشود که امام که در نماز جمعه میباید امام کل
از برای جماعت کافی نیست بدلیل آنکه [illegible] تنها نیز امام چهار رکعت ظهر بعنوان جماعت [illegible] پس معلوم
شد که در جمعه امام خاص میباید و آن خلاف مذهب قائلین بوجوب عینی است مگر قبل از این مذکور شد و این حدیث را شیخ در تهذیب
نقل کرده از کلینی و آنجا بعد از قول او این عبارت واقع شده والامام [illegible] فهی اربع رکعات بمنزلة الظهر یعنی اذا کان
الامام یخطب فهی اربع رکعات [illegible] آنرا تنها پس آن چهار رکعت [illegible] هرگاه امام
که خطبه بخواند پس هرگاه منبر امام که خطبه بخواند پس چهار رکعت [illegible] بگذارند بعنوان جماعت و در [illegible]
واقع شده و ظاهر اینست که روایت [illegible] در آن [illegible] قلم ناسخ [illegible] و پیش نماز [illegible] ظاهر اینست که مراد با امام که
خطبه بخواند کسی است که جائز باشد او را خطبه خواندن از برای جمعه [illegible] بخصوص [illegible] از امام نه محض کسی که خطبه تواند خواند
چه هر کس امامت جماعت تواند کرد البته خطبه میتواند خواند [illegible] هرگاه نماز جمعه واجب [illegible] البته [illegible]
بر دو فصل [illegible] مواعظ و یک سوره کوچک از قرآن چنانچه بعضی [illegible] الحمد لله رب العالمین اللهم صل
علی محمد و آل محمد اتقوا الله و خواندن سوره قل هو الله احد [illegible] پس معلوم شد که هرگاه امام [illegible] خطبه تواند خواند [illegible] در آن [illegible]
پس چهار رکعت [illegible] بجماعت [illegible] نماز جمعه [illegible] امام واجب [illegible] هرگاه امام [illegible] خطبه
بخواند [illegible] وجوب تخییری نماز جمعه [illegible] که امام [illegible] خطبه بخواند نماز جمعه [illegible] بگذارند [illegible]
خواه در اصل امام [illegible] باشد یا نباشد و خطبه بخواند پس چهار رکعت بگذارند و پیش نماز [illegible] کلام [illegible] آن
ظاهر [illegible] کلام [illegible] خالی [illegible] زیاده [illegible] اجماع کاشف [illegible]
اجماع [illegible] قطع نظر است از اینکه امام [illegible] علامه حلی [illegible]
[illegible] ظاهر است [illegible] کلام [illegible] استدلال کرده علامه [illegible] حدیث [illegible] روایت [illegible]
بسند صحیح [illegible] از امام محمد باقر یا امام جعفر صادق علیهما السلام [illegible] عن اناس فی قریة هل یصلون الجمعة جماعة قال نعم یصلون
اربعا اذا لم یکن من یخطب [illegible] سؤال کردم آنحضرت را [illegible] آیا میگذارند [illegible] جماعت [illegible] چهار
رکعت هرگاه [illegible] که خطبه بخواند [illegible] حدیث [illegible] پس [illegible]
در دیگر چهار رکعت بعنوان جماعت میگذارند [illegible] که خطبه بخواند و قبل از [illegible] که خطبه بخواند [illegible]
که [illegible] نماز جمعه واجب [illegible] خطبه [illegible]
تواند [illegible] خطبه [illegible] واجب [illegible] حدیث [illegible]

حال که [illegible] کسی که خطبه بخواند [illegible] و خطبه بخواند [illegible] حدیث [illegible] که خطبه تواند خواند چهار رکعت [illegible]
بلکه دو رکعت میگذارند [illegible] ظاهر [illegible] در خطبه [illegible] ظاهر آنست که مراد [illegible]
اگر [illegible] چهار رکعت گذاردن بلکه دو رکعت [illegible] نمیتوان گذارد [illegible] چهار رکعت [illegible]
[illegible] دو رکعت [illegible] گفته اند [illegible] میگذارند [illegible] چهار رکعت [illegible]
[illegible] چهار رکعت [illegible] که خطبه تواند خواند [illegible]
استدلال [illegible] حدیث [illegible] جمعه [illegible] که خطبه تواند خواند [illegible]
پیش [illegible] نماز جمعه بعنوان جماعت [illegible] که خطبه تواند خواند [illegible]
پس [illegible] چهار رکعت [illegible] خطبه [illegible]
[illegible] جماعت [illegible] کلام [illegible] جماعت [illegible]
[illegible] جمعه [illegible] جماعت [illegible] البته باید [illegible] جماعت [illegible]
[illegible] استدلال [illegible] ظاهر [illegible]
[illegible] چهار رکعت گذاردن [illegible] خطبه [illegible] دو رکعت [illegible]
چهار رکعت گذاردن [illegible] خطبه [illegible] دلیل [illegible]
ظاهر [illegible] استدلال [illegible] روایت [illegible]
بلکه صحیح از فضل بن عبدالملک گفت سمعت اباعبدالله علیه السلام یقول اذا کان قوم فی قریة صلوا الجمعة اربع رکعات فان کان لهم من یخطب
بهم جمعوا اذا کانوا خمس نفر و انما جعلت رکعتین لمکان الخطبتین [illegible] شنیدم از حضرت صادق علیه السلام [illegible] هرگاه جمعی باشند [illegible]
[illegible] میگذارند جمعه را [illegible] چهار رکعت [illegible]
که خطبه [illegible] جمعه [illegible] دو رکعت [illegible] خطبه [illegible]
نماز [illegible] چهار رکعت [illegible] دو رکعت [illegible] خطبه [illegible]
[illegible] خطبه [illegible] جمعه [illegible] خطبه [illegible]
[illegible] خطبه [illegible] خطبه [illegible] واجب [illegible]
واجب [illegible] خطبه [illegible] حدیث [illegible] امام [illegible]
[illegible] امام [illegible] حدیث [illegible] خطبه [illegible]
دو [illegible] کلام [illegible] چهار رکعت [illegible] که خطبه بخواند یعنی [illegible]

بعد از آن پس جمعه بگذارد نه ظهر دو رکعت و عجب آنکه جمعی از قائلین بوجوب عینی استدلال کرده اند باین حدیث بر وجوب عینی باعتبار آنکه
حکم شده در آن بگذاردن جمعه هرگاه جمع باشند هفت نفر و بعضی ایشان کسی را که خطبه بخواند بشرط آنکه امام باشد و پوشیده
نماند که قطع نظر از آنچه مذکور شد کلام هست که در این حدیث امر واقع نشده بلکه جمله خبریه است و آن دلالت ندارد مگر بر جواز یا رجحان
پس ثابت نشود بآن لزوم وجوب تخییری و روایت کرده است شیخ ره در تهذیب بسند موثق از محمد بن مسلم از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که فرمود
تجب الجمعة علی من کان منها علی فرسخین و معنی ذلک اذا کان امام عادل یعنی واجب میشود جمعه بر کسی که باشد از موضع آن بر دو فرسخ و معنی
این آنست که هرگاه جمعه بجهت امام عادل و بر کسی که تتبع احادیث و کلام علما کرده باشد ظاهر است که مراد از امام عادل در اصطلاح اهل شرع
امام معصوم است و هرگاه این معنی در کلام حضرت بر سبیل حجیت آن ظاهر است و از کلام محمد بن مسلم نیز چنین چه او و امثال او از اصحاب آنحضرت بجهت ادراک
کمال فضل و تقرب قول او را حجت میدانسته اند و احتمال اینکه کلام شیخ جمعه بسیار دور است خصوصا که روایت تمام شده و
بعد از آن بمدتی آن نقل شده و قاعده شیخ در جائی که چیزی گوید آنست که بعد از تمام حدیث میگوید و امثال این میگوید اعلام میشود از آن
کلام او است و احتمال اینکه کلام شیخ دیگر از راویان غیر محمد بن مسلم نیز بسیار دور است چنانکه از تتبع احادیث ظاهر میشود با آنکه در تهذیب
باز شیخ جمعه مذکوره روایت کرده و همین شیخ صدوق ره در کتاب عیون اخبار الرضا از فضل بن شاذان بدو سند که یکی از آنها صحیح است با
آنکه ظاهر آنست که کتاب فضل نزد صدوق بوده و آن سند را نیز از برای زیادتی احتیاط نقل کرده چنانکه در این زمان سلسله سند را
بیان نمایند شیخ و کلینی و صدوق رحمهم الله تعالی با وجود قرب ایشان بجهت زیادتی احتیاط و تیمن و تبرک اتصال سند در جمیع علما که از
برای بعضی از احکام شرعی ذکر کرده در آن و گفته که جمعی اخبار از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که امام متفرق جمع کرده ام گفته
فان قیل فلم صارت صلاة الجمعة اذا کانت مع الامام رکعتین و اذا کانت بغیر امام رکعتین و رکعتین یعنی اگر کسی گوید که چرا گردیده نماز جمعه
هرگاه جمعه با امام دو رکعت و هرگاه بجمعه بی امام دو رکعت و دو رکعت یعنی چهار رکعت و پوشیده نماند که مراد از جمعه در این کلام
ظهر جمعه است خواه دو رکعت کرده شود یا چهار رکعت و اطلاق جمعه بر ظهر جمعه در احادیث بسیار واقع شده بعد از آن گفته که او ب
گفته میشود که از برای چند علت یکی علت ذکر کرده بعد از آن گفته و منها ان الامام یحبسهم للخطبة و هم منتظرون للصلاة و من انتظر
الصلاة فهو فی الصلاة فی حکم التمام یعنی و یکی از جمله علل آنست که امام نگاه میدارد مردم را از برای خطبه و ایشان انتظار میکشند از
برای نماز و کسی که انتظار کشد از برای نماز پس او در نماز است در حکم تمام بعد از آن گفته و منها ان الصلاة مع الامام اتم و اکمل لعلمه
و فقهه و عدله و فضله یعنی یکی دیگر از جمله علل آنست که نماز با امام تمامتر و کاملتر است بسبب علم او و فقه او و عدل او و فضل او
و مراد همین است آن کاملتر است بجهت آنکه دو رکعت با او برابر چهار رکعت بی او است و پوشیده نماند که از این کلام ظاهر میشود اشتراط
علم و فقه و فضل در امام جمعه چه هرگاه جمعه در اینجا مراد نمیشود کسی را اتفاق افتد باعث سقوط دو رکعت نمیشود زیرا که نمازهای
دیگر نیز گاه چنین اتفاق افتد با عدم سقوط دو رکعت از آنها پس معلوم شد که اتحاد و اقتداء بجمعه و آنها در حیث کمال البته

ملاحظه تتمه الحدیث ره

[illegible]

۱۴

مشروطست بامام عالم و فقیه و عادل و فاضل بخلاف آنها و این خلاف مذهب قائلین بوجوب عینی است چه ایشان بوجود عدالت اکتفا نموده اند
صالح گفته و غیر از این چیزی که قائل شده اند شرط وجوب جمعه امام معصوم یا نایب خاص یا عام که امام باعلم و فقه و عدل و فضل کرده
واقع شده بر وجه اکمل شود و بهتر آنست این باشد که امام آنکه در حدیث پیش نیز واقع شده بر وجه اکمل شود بعد از آن بجا میآورد گفته فان قال فلم
جعلت الخطبة قبل الصلاة لان الجمعة مشهد عام فاراد ان یکون للامام سببا الی موعظتهم و ترغیبهم فی الطاعة و ترهیبهم من المعصیة و توقیفهم علی ما اراد
من مصلحة دینهم و دنیاهم و یخبرهم بما ورد علیهم من الآفاق من الاهوال التی لهم فیها المضرة و المنفعة یعنی اگر کسی گوید که چرا قرار داده شد
خطبه را پیش از نماز جمعه گفته میشود که از برای اینکه جمعه محل حضور عامه است پس اراده کرده حق تعالی که باشد از برای امام سببی و وسیله
بسوی موعظه ایشان و ترغیب نمودن ایشان در طاعت و ترسانیدن ایشان از معصیت و مطلع گردانیدن ایشان بر آنچه
اراده کرده از مصلحت دین ایشان و دنیای ایشان و خبر کند ایشان را بآنچه وارد شده بر او از اطراف از احوالی که احوالی است که بسیار
اختلاف شیخ که از برای ایشان است در آنها مضرت یا منفعت و ظاهر است که این فایده که در حدیث مذکور است حاصل نمیشود در
بر وجه کمال در این مصلحت و منفعت حاصل نیست مگر کار امام علیه السلام و کسی که عالم باشد بهمه چیز که شمار خطبه جمعه بر نه
و این ظاهر است و اصحاب اشتراط جمعه و خطبه بامام عادل واجب کرده اند این فایده را در حضور او حاصل میشود و از آن مفهوم میشود که بسیار دور است
چنانکه از کلام و مراد کلام آنحضرت ظاهر میشود و صدوق این حدیث را در علل الشرایع نیز نقل کرده و در آنجا بعد از آنچه نقل کردیم بلا فاصله این فقره
است و لیس بفاعل غیره ممن یؤم الناس فی غیر یوم الجمعة یعنی و نیست فاعل آن غیر امام آنکه بعضی ازین کارها را که مذکور شد
از آنان که امامت میکنند مردم را در غیر روز جمعه و دلالت این بر مدعا ظاهر است و در همین کتاب بعد از آن گفته فان قال فلم جعلت الخطبتین
لیکون واحدة للثناء و التحمید و التقدیس لله عز و جل و الاخرى للحوائج و الاعذار و الانذار و الدعاء و ما یرید ان یعلمهم من امره و نهیه ما فیه الصلاح و الفساد
یعنی اگر کسی گوید که چرا قرار داده شد دو خطبه گفته میشود از برای اینکه باشد یکی از برای ثنا و ستایش و تقدیس خدا عز و جل و دیگر از برای حاجتها و
طلب حاجتها یا اظهار مطالب و ترسانیدن و خواندن ایشان بامامت و اتمام حجت بر مردم و از اتمام کردن حجت بر مردم و از برای دعا و از برای
انذار و ترسانیدن ایشان از عقاب خدای تعالی و از برای دعا و از برای آنچه خواهد امام که تعلیم کند ایشان را از امر خدا و نهی او
یا از امر خود و نهی خود آنچه باشد در آن صلاح و فساد و ظاهر است که اینها نیز منصب هر کس نیست پس باید مخصوص امام یا نایب او باشد
بنابر آنچه مذکور شد و بعضی احادیث دیگر نیز هست که ظاهر است در این مطلب لیکن چون اصحاب قائلین بوجوب عینی آنها را از جمله دلائل خود
آورده اند ما نیز از برای خاطر ایشان آنها را از جمله دلائل ایشان نقل میکنیم و اشکالی که در آنجا بجهت استدلال ایشان بآنها و ظهور آنها
در خلاف مذهب ایشان و دلائل که علامه ره در منتهی بآن استدلال کرده است شیخ در تهذیب و استبصار و صدوق در من لا یحضره الفقیه و کلینی بسند
حسن یا صحیح که گفته علما بلکه صحیح است باعتبار از زراره که گفت حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود لا تکون الخطبة و الجمعة

[illegible]

و صلوة الجمعه اقل من ركعتين [illegible] الامام و اربع [illegible] خطبه [illegible] نماز دو ركعت [illegible] امام و جهار ركعت [illegible]

[illegible] امام [illegible] از خبر [illegible] آن [illegible] روايت كرده [illegible]

الاسلام در كافى بسند حسن از ابى مريم [illegible] قال سالته عن الجمعة فقال اذان و اقامة يخرج الامام بعد الاذان فيصعد المنبر فيخطب

ولا يصلى الناس ما دام الامام على المنبر ثم يقعد الامام على المنبر قدر ما يقرأ قل هو الله احد ثم يقوم فيفتتح خطبته ثم ينزل فيصلى بالناس ثم يقرأ بهم فى الركعة

الاولى بالجمعة و فى الثانية بالمنافقين [illegible] پس گفت [illegible] امام بعد از اذان پس [illegible] منبر [illegible]

خطبه بخوانند و نماز [illegible] امام بر منبر [illegible] قل هو الله احد پس [illegible] خطبه

ديگر بعد از آن [illegible] و نماز [illegible] در ركعت اول [illegible] جمعه و در ركعت دوم سوره منافقين [illegible]

[illegible]

۸۵

جائز نيست ترك آنها [illegible] جهار ركعت [illegible] آنرا [illegible] خداى تعالى [illegible]

[illegible] ركعت [illegible] ركعت [illegible] اجازت داد خداى عز و جل

[illegible] آنحضرت [illegible] رسول الله [illegible]

ما فرض الله عز و جل [illegible] رسول الله [illegible]

رسول الله [illegible] عز و جل [illegible] رسول الله [illegible]

[illegible] دو ركعت [illegible] عز و جل [illegible] واجب [illegible]

[illegible]

[illegible]

در عامه آنها و دلیل آن سنت و ... کنند آنرا از روی غیبت زمان و از جماعت ... نماز ظهر از ... مصدر ...
که اجتماع در بیع نماز واجب عینی است و احتیاط ... قرآن ... در جایی که اختلاف آن محقق شود و آن نیست مگر در جمعه با امام یا حاکم او
که امام نبود ... نیست باید بعنوان ظهر چهار رکعت کرد و در احادیث نیز دلیل بر آن بسیار است چنانکه در حدیث صحیح زراره از حضرت
امام محمد باقر علیه السلام که در کافی و تهذیب و فقیه نقل شده آنحضرت فرمود انما وضعت الرکعتان اللتان اضافهما النبی صلی الله علیه و آله یوم الجمعة للمکان
الخطبتین مع الامام فمن صلی یوم الجمعة فی غیر جماعة فلیصلها اربع رکعات کصلوة الظهر فی سائر الایام یعنی بدرستیکه ساقط شده است آن دو
رکعت که اضافه کرده آنها را پیغمبر ... از برای ... در روز جمعه ... و خطبه با امام پس هر که نماز کند در روز جمعه در غیر جماعت پس
بکند آنرا چهار رکعت مانند ظهر در باقی روزها ... اختلاف نیست در وجوب جمعه در زمان حضور معصوم علیه السلام و ... او ...
است بحضور او یا کسی که او ... نصب کرده باشد پس ... باید این حکم باقی ... تا خلاف آن محقق شود و خلاف آن در زمان
غیبت محقق نشده چنانکه محقق ... و ... اجماع در ... چنانکه ... کرده اند ... تعصب ... بکلام ...
از کلام علما و کتب ایشان **فصل** در ذکر ادله قائلین بوجوب عینی و جواب از آنها ... کرده است شیخ زین الدین رحمه الله
و جمعی که بعد از و تابع او شده اند بر وجوب عینی نماز جمعه در زمان غیبت بچند وجه و ما ذکر میکنیم همه آنها را و بیان میکنیم جواب همه
آنها را تا بسبب آن شبهه عارض نشود کسی را در آنچه اجماع کرده اند بران علما از نفی وجوب عینی از آنجمله این آیه شریفه است یا
ایها الذین آمنوا اذا نودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکر الله و ذروا البیع ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون
ترجمه آن و الله اعلم اینست که ای جماعتی که ایمان آورده اید هرگاه ندا کرده شود از برای نماز روز جمعه پس سعی کنید بسوی ذکر خدا
و واگذارید خرید و فروخت این بهتر است از برای شما اگر باشید شما که بدانید ... اینکه ...
اهل علم گفته اند که ... این آیه شریفه آنست که ... اتفاق کرده اند ... مراد بذکر در این آیه نماز جمعه است یا خطبه آن
یا هر دو و امر از برای وجوب است چنانکه ثابت شده است در کتب اصول و مراد ... از ... این آیه امر ... است
... نماز جمعه هرگاه ... شود ... از برای نماز ... و ... لازم میاید عموم وجوب ... بر زمان
حضور معصوم و غیبت او و جواب این آنست که ... حقیقت ... او ... در کتب اصول بیان شده که خطاب
یا ایها الذین آمنوا و امثال آن که آمده در اصطلاح علما خطاب ... مخصوص ... بجمعی که در آن زمان
موجود بوده اند و شامل جمعی که بعد از ایشان وجود ... نیست مگر بدلیل از خارج و دلیلی که اعتماد بران باشد نیست مگر آنکه
دعوی کرده اند از اجماع بر اینکه آنچه ثابت شود بر اهل آن زمان ثابت میشود بر هر که بعد از ایشان بیاید تا قیامت و ظاهر است
که این اجماع در جایی ... که خلاف ظاهر نشده باشد ... و در این مسئله خلاف ظاهر است چه اکثر علما فرق کرده اند در این مسئله میان

زمان

[illegible]

زمان غیبت و زمان حضور بلکه خلاف آن اجماعیست چنانکه ظاهر شد از آنچه نقل کردیم از علما پس چگونه حکم ... کرد ... آن ...
زمان غیبت نیز ... بر تقدیر تسلیم ... نیست ... آنچه واجب بوده بر اهل آن زمان نبوده مگر وجوب ... با حضور معصوم یا حاکم او ...
... آن از اجماع ... که ... علما و بنابرین ... آیه ... وجوب ...
جمعی که بعد از ایشان نیز باشند ... امام ... حاکم ... از ...
... افاده ... حکم ... کرده اند ... ثبوت ... حکم ... ظاهر ...
... علما ... نماز جمعه ... اجماع ... علما ... بود ...
باید لازم نیست ... پس ... آیه ... نماز جمعه ... آن ...
معصوم یا نایب او ... آن ... حکم وجوب ... نماز ... اجماع ... محقق ... است ...
... آن در کلام ... پس ... جواب ... میگوییم ... اجمال ...
قرآن بسیار است ... تفصیل و تعیین آن ... معصوم ... احکام ... بسیار ... بیان آن در
احادیث ... و چنین اجمال در کلام حکیم ... آیه اقم الصلوة لدلوک الشمس الی غسق اللیل
که ترجمه آن اینست که بپا دار نماز را از زوال آفتاب تا ... نماز ... بجا ... شرایط و احکام و آداب
ارکان آن ... بیان ... آیه شریفه نماز ... جمعه چند شرط دارد ...
امام آن باید که عادل ... باشد ... جماعت ... و ...
آزاد ... باشند ... واجب ... چهار ... نزدیکتر ... از ...
جمعه ... شروط و آداب ... آیه شریفه ... جمعه ... شرط ...
که امام ... باشد ... پس ... اجمال ... بیان ... در کلام حکیم ...
و بنابرین میگوییم که آنچه از بیان ... آیه ... نماز جمعه ... معصوم یا نایب او در زمان
غیبت ثابت ... آیه ... نماز ... هرگاه
ندا کرده شود از برای ... نماز ... نماز جمعه ... مطلق نماز ... هرگاه ...
هرگاه ندا کرده شود از برای ... روز جمعه ... نماز ... پس ... نماز جمعه و این ... ظاهر است که
هرگاه ندای نماز ... روز جمعه ... نماز جمعه ... نماز ظهر ... از ... زمان ... بیرون ...

از آنکه جمعه مخصوص بیرون است با تخصیص داده شود و غیر آن جمعه ظاهر است که جمعه در کل ایام مرجح و تخصیص بسیار زیاده است از آنکه توجیه
در خصوص جمعه از بین در تعمیم است لا یجب شیء از بصیر و جمعه هم میگوییم که تخصیص عام بمرتبه که اکثر افراد آن بیرون رود جائز نیست
نه اکثر تخصیص پس چگونه در اینجا جائز میشود و اکثر افراد نمازهای جمعه در بیرون است از کجا معلوم که مراد نماز جمعه است یا نماز ظهر در روز جمعه
تا دلیل [illegible] مراد نماز جمعه مخصوص باشد بلکه مراد بین لازم نمی آید بنا بر این که وجوب عینی آن در زمان [illegible]
وجه چهارم اتفاق مفسرین بر آنکه مراد از ذکر الله خطبه است یا نماز و حکم نیست در تعیین [illegible] و چگونه اتفاق حجت است مفسرین را اگر
ایشان مفسرین در میان ایشان [illegible] زیاده [illegible] و اتفاق [illegible] و هرگاه اتفاق ایشان حجت
آن حکم [illegible] تفسیر [illegible] و اگر [illegible] تفسیر [illegible] بسیار [illegible]
ائمه [illegible] چنانچه در آیه شریفه [illegible] روایت [illegible] از حضرت امام محمد باقر علیه السلام [illegible]
[illegible] از نماز پس [illegible] ظاهر میشود از آن [illegible]
با آن نه مطلق [illegible] تفسیر کرده اند نماز جمعه را با تخصیص [illegible] اند با نماز جمعه [illegible]
نماز گفته اند مانند صاحب [illegible] و بنا بر این مراد نماز مطلق نماز ظهر و جمعه [illegible]
واجب جمعه در وقت ظهر واجب [illegible] تخصیص [illegible] باعتبار آن [illegible] که در زمان پیغمبر جمعه [illegible]
پس [illegible] نماز [illegible] در وقت نزول آیه شریفه [illegible] که [illegible] در وقت زوال
جمعه خواه جمعه [illegible] واجب [illegible] که جمعه واجب [illegible]
[illegible] بلکه اجماع [illegible] میگوییم هرگاه آن اجماع را [illegible] کسی از اکابر علما [illegible]
گویند که تحقق اجماع معقول نیست چگونه [illegible] اجماع و هرگاه [illegible] اجماع [illegible] نیست
این احتمال وجه ششم [illegible] ظاهر است که ذکر الله [illegible] نماز جمعه نیست بلکه [illegible]
خدا یا مراد از ان ذکر [illegible] آن ذکر در نماز جمعه [illegible] مراد از ان ذکر نماز جمعه [illegible]
با [illegible] باشد [illegible] و اتفاق مفسرین [illegible] بر این [illegible]
[illegible] نماز جمعه [illegible] بودن [illegible] وجوب [illegible] حقیقت [illegible] از وجوب [illegible]
چنانکه [illegible] اصول [illegible] ظاهر [illegible] از [illegible] نماز جمعه [illegible] اعم از وجوب [illegible] پس
شاید که در زمان حضور [illegible] وجوب [illegible] در زمان غیبت [illegible] اند [illegible]

الخ

بر فرض [illegible] ظاهر است [illegible] واجب [illegible] تفسیر کرده اند بر فرض [illegible] وضوع و
خشوع و آن [illegible] واجب [illegible] و در تفسیر علی بن ابراهیم که از اعاظم [illegible] امامیه [illegible] تفسیر [illegible] بجا آوردن
اعمال [illegible] در روز جمعه سنت [illegible] گفتن و [illegible] غسل کردن [illegible] پوشیدن [illegible] اخذهم
جامه [illegible] از [illegible] در تفسیر [illegible] کرده [illegible] ظاهر است [illegible] از [illegible]
در [illegible] روایت کرده است از جابر بن یزید از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که در تفسیر قول خدای تعالی فاسعوا الی ذکر
الله فرموده [illegible] عمل کنید و تعجیل کنید و ظاهر [illegible] که این [illegible] و تفسیر [illegible]
[illegible] در آیه فرموده که این [illegible] چه ظاهر آن [illegible]
[illegible] ظهور [illegible] وجوب [illegible] از تخییر [illegible] وجوب جمعه [illegible]
از زمان [illegible] تخییر [illegible] که حمل وجوب [illegible]
در [illegible] میگوییم که احادیثی که قبل از این نقل کردیم [illegible] وجوب [illegible] مطلقا بی تخصیص
[illegible] حمل [illegible] تخییر [illegible] ظهور آیه [illegible] وجوب [illegible] نماز جمعه [illegible] در زمان غیبت [illegible]
[illegible] آیه [illegible] و تخصیص آن [illegible] حمل [illegible] وجوب [illegible] و تخییر [illegible] اجماع [illegible] وجوب
[illegible] در زمان غیبت [illegible] و تقویت [illegible] و تاویل [illegible] اجماع [illegible] علمای ما
[illegible] اجماع [illegible] دلالت [illegible]
از [illegible] روایت کرده [illegible] الکلام [illegible]
بصیر و محمد بن مسلم از حضرت صادق علیه السلام که فرمودند ان الله عز و جل فرض فی کل سبعة ایام خمسا و ثلثین صلوة منها صلوة واجبة علی
کل مسلم ان یشهدها الا خمسة المریض و المملوک و المسافر و المرأة و الصبی [illegible] فرض [illegible] در هر
نماز از آنها [illegible] واجب [illegible] حاضر شود آنرا [illegible] و زن و [illegible]
نقل شد [illegible] فرض [illegible] دلالت [illegible] در هر هفته [illegible] نماز جمعه [illegible]
[illegible] نماز جمعه [illegible] حاضر شود [illegible]
جمله [illegible] نماز [illegible] در هر هفته [illegible] واجب [illegible] حاضر شود آنرا [illegible]
[illegible] شرط دارد [illegible] نزاع [illegible] میگوییم که نماز [illegible] در هر هفته [illegible]

بر هر مسلمانی هست حضور آن نماز جمعه است که امام بجا آرد یا نائب او و شما میگوئید که آن نماز جمعه ایست که عادلی بجا آرد پس فرقی نیست
در وجوب نماز جمعه با امام یا نائب او و وجوب آن با هر عادلی محقق نیست پس بر شما است اثبات آن بدلیلی دیگر و تمسک کردن بعموم
نقل نمودند و جمع کردن آن با نماز ظهر دیگر دلالت نمیکند مگر بر اشتراک هر دو در وجوب نه در همه شرائط زیرا که شکی نیست که در
شرائط اختلاف دارند چه حضور عادل نیز که شما شرط کرده اید در نماز ظهر و دیگر نمازها شرط نیست و همچنین شرائط دیگر اگر گویند که
هر گاه امام یا نائب او شرط باشد پس در زمان غیبت باید تمام در آن نماز جمعه و جمعیت آن نیست پس چگونه میگوئید که در هر هفته
بر هر مسلمانی واجبست میگوئیم که نماز جمعه با امام یا نائب او در هر زمانی بر هر مسلمانی واجبست مادام که وقت آن باقی است و شرائط
قدرت بر همه واجبات ثابت است پس در زمان غیبت نیز اصل وجوب ثابت است نهایت ساقط شده بسبب فقدان امام و عدم قدرت
بر آن و این باعث تخصیص حکم کلی نمیشود چنانکه بنا بر مذهب شما در جائی که عادل نباشد وجوب آن ساقط میشود و این منافات
ندارد با عموم حکم وجوب آن اگر گویند که ظاهر حدیث این است که وجوب بالفعل در هر هفته ثابت است بر هر مسلمانی و ساقط نمیشود
اصلا و تخصیص آن بغیر زمان غیبت معقول نیست چه لازم میآید خروج اکثر افراد عام و آن جایز نیست نزد اکثر محققین
اهل اصول و چگونه ذکر میکنند که معصوم در مقام بیان حکم شرعی مبالغه کند در وجوب امری و بگوید که آن واجبست در
هفته بر هر مسلمانی که معتقد حضور با وجود این که ثابت نباشد از برای هیچکس از اهل عصر او و نه از برای اکثر مسلمانان بلکه
ثابت نیست بر همه در آنها که از زمان گذشته و آنها که از زمان آینده که آن زمان پیغمبر ص و زمان خلافت حضرت امیر المؤمنین ع و
اندکی از زمان حضرت امام حسن ع و در زمان حضرت قائم ع و اصلا در زمان غیبت و زمان باقی ائمه علیهم السلام واجب نبوده بجهة
آنکه زمان حضور که عبارتست از وجوب عینی بنا بر مذهب … شرط اذن امام یا نائب او در زمان حضور معصوم و تسلط او است پس
زمان عدم تسلط ائمه علیهم السلام حکم زمان غیبت دارد چنانکه جمعی از علما تصریح بآن کرده اند و جواب میگوئیم که از حدیث مذکور
ظاهر نمیشود دیگر ثبوت اصل وجوب در هر هفته نبوت آن بالفعل و عدم سقوط آن و شما را نیز ناچار است از قول بآن
چه در زمان عدم تسلط ائمه و در اکثر زمان غیبت هم بجهة ساقط بوده بنا بر مذهب شما نیز باعتبار تقیه و عدم امکان اقامت آن
چنانکه شما خود اعتراف نموده اید که اکثر علمای دین محترز بوده اند از آن جمعه پس وجوب بالفعل بنا بر مذهب شما نیز ثابت نبوده در این
مدت مگر در قلیلی از ازمنه که ایام برکات دولت صفویه علیه لا زالت باقیة الی زمان القائم علیه السلام تقیه در بعضی
بلاد زائل شد و قلیلی از ازمنه قبل از آن نیز در بعضی بلاد پس چگونه توان حمل خود حدیث مذکور را بر وجوب بالفعل در هر هفته
بر هر مسلمانی و این بسیار ظاهر است و بر تقدیر تسلیم میگوئیم که حکم بعدم وجوب بالفعل اصلا در زمان غیبت معلوم نیست بلکه ممکنست

کحضرت

که حضرت قائم ع بر بعضی ملل و طوائف بشر و جمعی کثیر را و باشد چنانکه در بعضی روایات آمده و در اینجا نماز جمعه بر بیان وجوب بالفعل و
یکبار است آزاد و همچنین حکم باشد که در زمان تسلط ائمه نیست بغیر آن مسلم نیست چه ممکنست که زمان قائم ع بسیار زیاده از آن
باشد بلکه از بعضی احادیث ظاهر میشود که چنان خواهد بود … و ممکنست که مراد بسی و پنج نماز که در هر هفته واجب است
نماز ظهر و جمعه هر دو مطلقا خواه دو رکعت و خواه چهار رکعت یا نماز ظهر دیگر خصوص جمعه دو رکعت بلکه این ظاهر است چه وجوب این خصوص … فقط
خصوص جمعه مراد بقول آنحضرت از نمازهاست یک نماز واجب بغیر از او و آنکه نمازها از او در سی و پنج نماز بنا بر این میگوئیم که این حدیث
دلالت نمیکند مگر بر اینکه از افراد این نماز یک نماز واجبست که واجبست بر هر مسلمانی که حاضر شود و آزاد و ظاهر است که حاضر شدن بآن
فرع وقوع و تحقق آنست و انعقاد این … پس میگوئیم که آن نماز امام یا نائب او است که واجبست بر هر مسلمانی
حضور بآن هر گاه متحقق شود آن و ممکنست که مراد بنماز واجب که از جمله سی و پنج نماز است که در هر هفته فرض است آن جمله نماز جمعه است
بعض دو رکعت با خطبه و وجوب و فرض بودن آن شاید بر امام باشد و مفروض علیه در حدیث مذکور نیست بلکه …
کرده هر گاه … معتبر است بر هر مسلمانی هست حضور بآن هر گاه که متحقق شود آن چنانکه از عبارت شهید استفاده میشود چنانکه مذکور
شد اگر گویند که حضور بنماز امام بر هر مسلمانی چگونه واجب است با بعد … در اقطار زمین میگوئیم که آن واجبست بر هر مسلمان مگر
آنکه دور باشد از دو فرسخ و این استثنا اگرچه در این حدیث مذکور نیست اما مراد است بقرینه احادیث دیگر و علم بآن و همچنین
استثنای باعتبار اینکه آنچه … زیاده است تا … در حکم عام مسلم نیست بلکه ظاهر چنانکه محققین علمای اصول
تصریح بآن کرده اند اینست که جایز است تخصیص و استثنا تا اینکه … مثلا علی عشرة الا تسعه و در بعضی اقسام دیگر
تخصیص که اکثر جایز نیست نزد محققین ظاهر آنست که در وقتی که آنچه باقی مانده از مدلول عام کمتر باشد هم جایز است تخصیص وجه
آنچه بر بعضی از تخصیص باید از آن بیشتر چنانکه ظاهر میشود بتأمل در این مسئله در اصول پس بنا بر این استثنا منع نمود
نزد اینها بلکه استثنای که در این احادیث شده است البته چنین است چه آنچه … که استثنا شده اند بسیار زیاده اند
از آنچه باقی مانده بر هر اصحابی که حمل بعض کلام بر آن چنانکه بتأمل ظاهر میشود و در اینجا اگر لفظ وجوب اعم از عینی و تخییری است
و همچنین لفظ فرض پس چگونه استدلال توان کرد بر خصوص عینی بلکه ممکنست که مراد از لفظ فرض که دلالت میکند بر تأکد وجوب
مجموع سی و پنج نماز و لفظ وجوب که دلالت بر آن تأکد در خصوص جمعه است نیز باشد بلکه وجوب در خصوص این نماز از قبیل آنها
دیگر نیست بلکه کافی عینی است و کافی تخییری … حدیث حکم شده بوجوب آن بر هر مسلمانی مگر بعد … پس همین
که وجوب در بعض از زمان متحقق شود کافی نیست در صدق این حکم و در حمل آنکه بر هر مسلمانی هست اگر حاضر شود آزاد و ظاهر است
که این عبارت بتقدیری که دلالت کند بر وجوب زیاده از وجوب تخییری اعم از عینی و تخییری نخواهد کرد پس تعبیر باین عبارت

اشاره تواند بود به اینکه خصوص این نماز چیزی از خود دارد و بنابرین ادخال آن در جمله سی و پنج نماز فرض در حدیث زراره
تغلیبی خواهد بود و بنابر آنچه در وجه دوم ذکر کردیم که مراد بقول آنحضرت از آنهاست آنست که از افراد آنهاست امر ظاهر است
چه بنابران خصوص جمعه در جمله نمازها فرض شمرده نشده بلکه اعم از آن و از ظهر و شکی نیست در فرض بودن آن اگر گویند که
وجوب تخییری ثابت نیست بلکه آنها که آنجناب شمرده اند چه بنده و بیمار و مسافر نیز تخییر دارند میان جمعه و ظهر و چنین نیست که جمعه را
نتوانند کرد و پس مراد وجوب تخییری پس استثنای آنها معقول نیست میگوئیم که شاید جمعه با وجوب تخییری افضل باشد از
ظهر برای غیر این پنج کس و از برای این پنج کس افضل نباشد و افضل نیز باشد چندان فضیلتی که از برای غیر ایشان دارد
نداشته باشد پس استثنای ایشان جهت آن است و خصوصا اگر بتقدیر تسلیم ظهور حدیث در وجوب عینی باید که از ظاهر حرف
شود برای اعم از وجوب تخییری چون که شود بسبب آنچه بیان کردیم از اجماع بر عدم وجوب عینی در زمان غیبت و دلائل دیگر یا
یا تخصیص داده شود وجوب عینی بزمان حضور امام و دعوی عدم جواز چنین تخصیصی ساقط است تا آنچه اشاره نمودیم پس
مستدل باشد آزاد دیگر گفته اند که روایت کرده است شیخ صدوق ره در فقیه بسند صحیح از زراره از امام محمد باقر علیه السلام که فرمود
انما فرض الله عز وجل على الناس من الجمعة الى الجمعة خمسا وثلثين صلوة منها صلوة واحدة فرضها الله عز وجل في جماعة وهي الجمعة ووضعها
عن تسعة عن الصغير والكبير والمجنون والمسافر والعبد والمرأة والمريض والاعمى ومن كان على راس فرسخين تا آخر حدیث و ظاهر
که فرض کرده است خدای عز وجل بر مردم از جمعه تا جمعه سی و پنج نماز را از جمله آنهاست یک نماز که فرض کرده است آنرا خدای عز
وجل در جماعت و آن جمعه است و ساقط کرده است آنرا از نه کس از کودک و پیر و دیوانه و مسافر و بنده و زن و بیمار و کور
و کسی که بر سر دو فرسخ و روایت کرده است این حدیث را ثقة الاسلام نیز در کافی بسند معتبر از زراره با لفظ انما فرض الله
اول حدیث واقع شده و بنابرین ترجمه اش این خواهد بود که فرض کرده است خدای عز وجل بر مردم از جمعه تا جمعه سی و پنج نماز تا
آخر و شیخ نیز روایت کرده است این حدیث را در تهذیب وجه استدلال باین حدیث نیز نزدیک است بآنچه مذکور شد در حدیث سابق
جواب از این استدلال نیز نزدیک است بجواب از استدلال بحدیث سابق نهایت در آن حدیث تصریح شده بوجوب عینی در وقت و
بر همه مسلمانان و در اینجا نیست بلکه حکم شده بوجوب بر مردم و بتقدیر ظهور آن در عموم بمرتبه ظهور آن حدیث نیست چنانکه ظاهر است
پس این استدلال ضعیفتر خواهد بود و حاصل جواب اول آنست که از این حدیث ظاهر نمیشود مگر اینکه در جمله سی و پنج نماز که فرض کرده است
آنها را خدای عز وجل بر مردم از جمعه تا جمعه یک نمازیست که فرض کرده است آنرا خدای عز وجل در جماعت اما اینکه آن چه نمازیست و
چه شرط دارد معلوم نیست و در این نزاعی نیست ما میگوئیم که آن نماز جمعه با امام است یا نایب او و شما میگوئید که آن نماز جمعه است
که عادل بجا آرد پس بر شماست اثبات [illegible] بجواب استدلال بحدیث سابق بیان کردیم [illegible] در حدیث بیان شده ذکر آن

جمعه است پس باید که جمعه واجب عینی باشد [illegible] ثابت شود و دو شرط امام عادل از جماعت ثابت شد و شرط امام یا نایب او مخصوص
نیست جواب میگوئیم که حضرت بیان فرمودند که آن نماز جمعه است و ظاهر است که جمعه حقیقت شرعیه است در عبادت نماز دو رکعتی که بر شرایط
بود چه آن نماز نیست پس باید که نماز دیگر در آن مستعمل شود [illegible] حقیقت شرعی در غیر آن نمیشود پس بر تقدیر آنکه نماز جمعه حقیقت شرعی
که در این معنی مخصوص نیست که چیست آن نماز و در شرع [illegible] بشرایط خاص که در روز جمعه است که آن امام یا نایب او بجا آرد یا مجتهد عادل بجا آرد
یا هر که بجا آرد و هرگاه مخصوص نباشد معلوم نمیشود میگوئیم که مخصوص است و آن نمازیست که امام یا نایب او بجا آرد و ما میگوئیم غیر آنرا تا
مخصوص شود پس بر شماست اثبات اینکه آن نمازیست که مجتهد عادل بجا آرد و بی دلیل دعوی ثابت نمیشود [illegible] و بر تقدیر تسلیم
اینکه مراد بجمعه مطلق دو رکعت با خطبه است میگوئیم که مراد بقول حضرت که آن جمعه است اینست که آن نماز جمعه است یعنی از افراد آنست
نه اینکه آن یک فرد مطلق نماز جمعه است اینکه لازم نیاید که مطلق نماز جمعه در وقت حضور و غیبت واجب باشد حاصل جواب [illegible]
جواب شده از استدلال بحدیث سابق که ذکر کردیم و آن اینست که نماز را از جمله سی و پنج نماز فرض بر مردم شمرده شدن اعم از نماز جمعه و ظهر
بر مردم [illegible] واقع شده چه منشاء آن چنانکه دانستی اینست که نماز فرض شده بر مردم چیزی از سی و پنج
و از خصوص جمعه از جمله آنها شمرده شود چیزی نیست چه ظهر چهار رکعت نیز فرض است بر بعضی که ساقط شده جمعه از ایشان و از مطلق ظهر و جمعه
آنها شمرده شود از این راه اشکالی نیست و این ظاهر است [illegible] اراده آنحضرت حکم کرده بفرض بودن سی و پنج نماز بر همه
هرگاه مستند [illegible] پس چنانکه حکم [illegible] که یکی از آنها جمعه است و آن [illegible] ازین کس ساقط است ظاهر است
بین یکی از آن سی و پنج نماز بر هر کس فرض شده از جمعه بخلاف اینکه مطلق ظهر و جمعه از جمله سی و پنج نماز شمرده شود چه بنابرین هر آن
سی و پنج نماز بر هر کس واجب است و جمعه که یکی از افراد آنهاست [illegible] ساقط [illegible] بنابرین مراد آنحضرت
از آنهاست یک نماز تا آخر این که از جمله افراد آن نمازها [illegible] یک نمازیست که فرض کرده است آنرا خدای عز وجل در
جماعت و آن جمعه است و ظاهر است که این عبارت دلالت ندارد بر فرض بودن جمعه [illegible]
ظاهر اینجا آنست که [illegible] افراد [illegible]
اجزای آنهاست [illegible] سی و پنج [illegible]
این افراد [illegible] سی و پنج [illegible] پس مراد [illegible] یک نمازیست چنین
[illegible]
سی و پنج نماز لازم نیست [illegible]

[illegible] نماز جمعه [illegible] الرکوع [illegible] آنست [illegible] لازم [illegible]
[illegible]
[illegible] قنوت [illegible] نماز جمعه [illegible]
[illegible] عبارت [illegible]
[illegible] عبارت [illegible] ظاهر [illegible]
[illegible]
[illegible] امام [illegible] قنوت [illegible] الرکوع [illegible]
[illegible] کلام [illegible]
[illegible] ظاهر [illegible] قنوت [illegible] اول [illegible]
[illegible] امام [illegible] رکعت [illegible]
[illegible] اول [illegible] بعد از رکوع [illegible]
[illegible] القنوت [illegible] الرکعة الاولی قبل الرکوع [illegible]
[illegible] قنوت در رکعت اول پیش از رکوع و [illegible] در رکعت دوم بعد از رکوع [illegible]
[illegible] رکعت اول پیش از رکوع [illegible]
[illegible] نماز جمعه [illegible]
[illegible] رکعت [illegible] قنوت در رکعت اول
[illegible] قنوت [illegible] در رکعت دوم [illegible]
[illegible] کلام

۲۰

[illegible] روایت [illegible] زراره [illegible] القنوت [illegible]
[illegible] الرکعة الثانیة بعد القرائة و قبل الرکوع [illegible] زراره [illegible] قنوت [illegible]
[illegible] قنوت [illegible] نماز [illegible] در رکعت دوم بعد از رکوع [illegible]
[illegible] نماز [illegible] جمعه [illegible] خطبه [illegible] قنوت در رکعت دوم بعد از رکوع
[illegible] صدوق که در اول
کتاب [illegible]
[illegible] روایت [illegible] صدوق [illegible] زراره [illegible]
[illegible] الامام [illegible]
[illegible] جمعه [illegible]
[illegible] امام [illegible]
[illegible]
[illegible] امام [illegible]
[illegible] جمعه [illegible]
[illegible] امام [illegible] روایت [illegible]
[illegible]
[illegible] امام [illegible]
[illegible]
[illegible] امام [illegible]
[illegible] کلام [illegible]
[illegible] امام [illegible]
[illegible] امام [illegible]
[illegible] کلام [illegible] امام [illegible]

بنا بر ظهور اشتراط امام معصوم و ورود اشتهار آن نزد امامیه و رابعاً آنکه ممکن است که اشتراط امام یا نایب او در مفهوم جمعه و معنی آن معتبر
باشد چنانکه قبل از این مذکور شد و کلام قاضی عبد العزیز بن البراج که قبل از این مذکور شد اشعار بدین دارد چنانکه بتامل در آن ظاهر شود
یا آنکه لام در جمعه از برای عهد باشد و معهود جمعه امام یا نایب او باشد بنا بر اشتهار اشتراط مذکور نزد امامیه و بر هر تقدیر مراد با امام نیز امام
[illegible] باشد بنا بر این پس استدلال باین حدیث ساقط خواهد بود و اما قول آنحضرت پس هر گاه جمع شوند پس افاده عموم نمیکند چنانکه قبل
از این مذکور شد که ادات عموم از برای عموم نیست و عموم از عرف معلوم نیست [illegible] و حالیه که در عرف معلوم نشد و چون
امامت کند ایشانرا بعضی از ایشان اگر چه ظاهر اطلاق آنست امامت غیر امام که پیشتر مذکور شد ممکنست که مراد بعضی از ایشان امام که مذکور شد
خصوصاً که گفته اند که اصل اضافه از برای عهد است خصوصاً که در آنحضرت وجوب و عدم کسی دلالت نمیکند بر زیاده از وجوب تخییری چنانکه از
تخییر در حکم اطلاق و اجماع بر [illegible] نیز در احادیث بسیار [illegible] چنانکه بتتبع ظاهر میشود و شیخ طائفه تصریح بآن کرده در صدد جمع
از تهذیب الاحکام که وجوب تخییری رفته جمع کسی نیز نباشد پس مراد وجوب عینی کسی بر وجوب عینی حمل نمود و در جمیع احادیث
باین معنی جمعه و نحوه اند که واجبست بر هفت کس و نیست از برای کمتر از پنج کس [illegible] و ممکن است که واجب تخییری
است که واجب تخییری بود و پنج و هفت واجب عینی و واجب عینی معلوم که ممکنست که پنج تا هفت نفر بوده واجب تخییری الا از برای
جمعه یک فضیلت یا زیادتی فضیلت [illegible] که از برای پنج تا آن نفر و کلام حضرت شاه و اما قول آنحضرت امامت کند ایشان را
بعضی از ایشان پس ظاهر در وجوب تخییری است چه از جهت وجه فضیلت دلالت نمیکند بر زیاده از جواز یا رجحانی و این ظاهر است
دلیل استدلال کرده اند بآنچه روایت کرده شیخ طائفه در تهذیب و استبصار بسند صحیح از منصور از حضرت ابی عبد الله جعفر صادق علیه السلام
که فرموده یجمع القوم یوم الجمعة اذا کانوا خمسة فما زادوا فان کانوا اقل من خمسة فلا جمعة لهم والجمعة واجبة على كل احد لا يعذر الناس
فيها الا خمسة المرأة والمملوك والمسافر والمريض والصبي يعنی نماز جمعه میکنند قوم روز جمعه هر گاه جمع باشند پنج کس یا بیشتر پس اگر
جمعه باشند کمتر از پنج کس پس نیست جمعه از برای ایشان و جمعه واجبست بر هر احدی معذور نیستند مردم در آن مگر پنج کس زن و بنده
و مسافر و بیمار و کودک چنانچه قول آنحضرت جمعه میگذارند قوم تا قول او و جمعه واجبست دلالت نمیکند بر زیاده از جواز جمعه مثل
حدیث سابق پس استدلال بآن مبنی بر ثبوت نفی شرایط دیگر و جمعه خارج باشد که در آن امر نیست و جمله خبریه دلالت نمیکند بر زیاده از جواز
پس وجوب عینی از کجا ثابت بود و ممکنست نیز که قوم اشاره بجمعی خاص باشد که معهود شده بوجود امام یا نایب او در میان و اما قول آنحضرت
و جمعه واجبست بر هر احدی معذور نیستند مردم در آن پس آن نیز احتمال دارد وجوب تخییری را که استحباب دارد چنانکه در حدیث در
باب غسل جمعه واقع شده که واجبست بر هر مرد و زن بنا بر فهمیده شده از برای ایشان در آن در وجوب غسل آنحضرت که استحباب
بنا بر شهرت بلکه در مستحبات زیاده برین که بسیار واقع شده چنانکه بتتبع ظاهر میشود پس چه بعد دارد و چنین متغیر کرده بوده جمعه

در تقدیر ظهور در وجوب عینی واجبست صرف از آن و حمل بر وجوب تخییری بسبب اجماع و دلایلی که قبل از این مذکور شد و بر تقدیر حمل بر
وجوب عینی میگوئیم که این حدیث ظاهر نمیشود دلالت بر وجوب عینی بر واجب [illegible] و قبل از این مذکور شد که ممکنست که اشتراط امام یا نایب او در
مفهوم جمعه و معنی آن معتبر باشد که لام در آن از برای عهد باشد و معهود جمعه امام یا نایب او معتبر پس دلالت نمیکند بر وجوب عینی زیرا که جمعه
مطلقا بر تقدیر اشتراط مذکور در مفهوم جمعه معتبر نباشد و جمعه بغیر نماز دو رکعتی با خطبه معلوم است که میگوئیم که از این عبارت ظاهر
نمیشود که وجوب جمعه عینی بوده در زمان پیغمبر و یا در غیر آن که جمعه بی امام یا نایب او و امام که میگوئیم که آن بر امری
واجبست معذور نیست چنانکه در آن نهایت [illegible] استطاعت و اشتراط استطاعت در همه تکلیفات ثابت است و در حکم نماز
ستر حق آن شده بر تقدیر تنزل از همه اینها میگوئیم وجوب تخصیص آن بصورت جمعه امام یا نایب او بسبب آنچه ذکر کردیم از اجماع و دلایل
دیگر و دلیل استدلال کرده اند بآنچه روایت کرده شیخ در تهذیب بسند صحیح از ابی بصیر و محمد بن مسلم از حضرت امام محمد باقر علیه السلام
که فرمود من ترک الجمعة ثلاث جمع متواليات طبع الله على قلبه یعنی هر که ترک کند جمعه را سه جمعه پی در پی مهر کند خدای تعالی بر دل او و ظاهر
آنکه مراد ترک کننده شامل زمان حضور و غیبت هر دو هست و مبالغه و تاکید در آن ظاهر است چه مهر کردن دل شایع شده که در حق آن در
قرآن واقع شده در کفار که بسبب غایت تعصب و عناد اثر نمیکند حق در دل ایشان و داخل نمیشود اصلا پس گویا مهر کرده است خدای
تعالی بر آنها جواب قبل از این مذکور شد که ممکنست که در مفهوم جمعه اشتراط امام یا نایب او معتبر باشد که لام از برای عهد باشد و معهود
جمعه امام یا نایب او باشد و از این جهت در وجوب عینی جمعه بر تقدیر تنزل میگوئیم که واجبست تخصیص کلام بچنین جمعه پس گویا که آنرا
با قدر ترک ایشان مهر شود دل او بدلیل اجماع و دلایل دیگر بر عدم وجوب غیر آن و مؤید این جهت است آنکه مثل این مضمون در بعض احادیث دیگر واقع
شده با تصریح باشتراط امام چنانکه روایت کرده احمد بن محمد بن خالد برقی در کتاب محاسن بسند ظاهر الصحة از زراره از حضرت امام محمد باقر
علیه السلام که فرمود صلاة الجمعة فريضة والاجتماع اليها فريضة مع الامام فان ترك رجل من غير علة ثلاث جمع فقد ترك ثلاث فرائض ولا يدع
ثلاث فرائض من غير علة الا منافق یعنی نماز جمعه فریضه است و اجتماع بسوی آن فریضه است با امام پس اگر ترک کرده شود بدون علتی سه جمعه
پی در پی ترک کرده میشود سه فریضه و ترک نمیکند سه فریضه را بی علتی مگر منافق و پوشیده نماند که آنچه پیشتر ظاهر است در اشتراط امام
در فریضه بودن جمعه و ظاهر از آن حضور امام در این حدیث امام معصوم است چنانکه بتامل ظاهر میشود و بر تقدیر عدم ظهور در آن ظاهر است که
ظاهر در شمول آن مر نایب او نیز نخواهد بود و بر تقدیر احتمال اشتباه میشود دلالت بر وجوب آنچه محقق است و آن جمعه با امام معصوم است و پوشیده
نماند که تصریح باشتراط امام در این حدیث دلیلیست بر تقیید حدیث خالی از آن نیز با آنچه احادیث ائمه علیهم السلام بعضی بعضی را
تفسیر میکند و آیات قرآن مجید چنانکه در احادیث تصریح بآن شده و بر تقدیر عدم تخصیص حمل بر وجوب تخییری تا که استحباب ممکنست

[illegible]

و در سنتها اینقدر مبالغه و زیاده بر آن بسیار است چنانکه در حدیث آمده که [illegible] و اعتبار مرتبه نیز نگاه دارد و
و فرق نکنند آنرا فرق کنند آنرا احضار می باید تا از آتش و مراد بفرق کردن میان نماز اوست با قسمت کردن صورت بعد و فصل ظاهر
کردن را میان آن و بر عدم تعیین آن وجوب حتما و حد جنین حالانکه در ترک آن و بسیار واقع شده در احادیث حق تارک
جمعه سخیفات و فاعل جمعه عذرات و حکم ببیزاری از خیر کسی و بودن او بیرون از [illegible] و امثال این مضمونها که از تتبع
احادیث ظاهر میشود و بنابر آنکه محقق نجم الدین جعفر بن سعید ره در کتاب معتبر گفته و هرگاه حاصل شد شرایط جمعه پس نماز ظهر در جامع
افضلست اولا از برای آنکه ثابت شد از فضیلت نماز در مسجد جامع بر غیر آن از مساجد و ثانیا از برای آنکه روایت کرده است
ابن مسلم از امام محمد باقر علیه السلام که [illegible] علی قلبه و دو صحیح نمانده که از کلام این شیخ محقق ظاهر میشود که
مراد از ترک جمعه در حدیث ترک کردن نماز جمعه است در مسجد جامع و احتمال دیگر نداده یا اطلاق ظاهر است و از استدلال بآن
صحیح نخواهد بود پس بنا بر این استدلال این حدیث بر وجوب جمعه ساقط است و از کلام این محقق نیز ظاهر میشود که امثال این مضمونها در
سنتها تصور نموده که چگونه کرد در ظهر جمعه در مسجد جامع سنت است واجب چنانکه شیخ مفید نیز تصریح بآن کرده دیگر استدلال کرده اند
روایت کرده است شیخ در تهذیب و استبصار بسند صحیح از زراره از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که فرمود الجمعة واجبة علی من ان
صلی الغداة فی اهله ادرک الجمعة [illegible] و جهت بر کسی که [illegible] نماز صبح را در اهل خود در یابد جمعه را جواب اولا
آنکه ظاهر است که مراد از این حدیث بیان مسافت دوری است که آمدن بجمعه باید حاضر شد و بازیاده بر آن در کار نیست و حاصل
شرایط جمعه و آداب آنکه در آن مذکور نیست پس استدلال بامثال این بر اشتراط امر و عدم آن بغایت ضعیف است و ثانیا
آنچه مذکور شد دلالت کرد مذکور شاید در مقصود جمعه امام یا نائب او معتبر نباشد از برای عدم وجوب عینی جمعه بوده باشد و بر تقدیر تنزل
باید تخصیص داده جمعه و این بدلیل اجماع و دلائل دیگر و ثالثا آنکه وجوب اعم است از وجوب تخییری چنانکه مذکور شده و اجماع
علما ظاهر این حدیث نقل شده [illegible] ابن ابی عقیل و جمهور جماعة علما اینست که هرگاه دوری از جمعه زیاده از دو فرسخ واجب نیست
بر جمعه و علامه حلی در منتهی نقل کرده اجماع علمای امامیه بر آن و احادیث نیز دلالت میکند بر آن چنانکه مذکور خواهد شد و ظاهر آنست
که از صبح تا [illegible] زیاده از دو فرسخ میتوان رفت پس تعیین حمل وجوب در این حدیث بر استحباب چنانکه شیخ طائفه و جمع
دیگر از علما تصریح بآن کرده اند و عجب آنکه جمعی از قائلین بوجوب عینی خود در این مسئله تصریح کرده اند بحمل این حدیث بر استحباب
و در این مسئله استدلال میکنند بآن بر وجوب عینی [illegible] از این حدیث ظاهر میشود که وجوب جمعه بر کسی است که هرگاه نماز
صبح را در خانه خود در یابد جمعه را [illegible]

غیبت هم از آن استدلال نموده این حدیث بر وجوب آن [illegible] آنچه نماز کرده جمعه در این ظاهر است دیگر استدلال کرده اند
بآنچه روایت کرده است ثقة الاسلام در کافی بسند حسن بابراهیم بن هاشم از محمد بن مسلم و زراره از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که فرمود
تجب الجمعة علی من کان منها علی فرسخین و جهت جمعه بر کسی که نزدیکتر از جمعه بود دو فرسخ و شیخ نیز روایت کرده این حدیث را در
تهذیب و استبصار بسند ضعیف و استدلال کرده اند نیز بآنچه روایت کرده ثقة الاسلام در کافی و شیخ در تهذیب و استبصار بسند حسن
بابراهیم بن هاشم از محمد بن مسلم که گفت سألت اباعبدالله علیه السلام عن الجمعة فقال تجب علی من کان منها علی راس فرسخین فاذا زاد علی ذلک
فلیس علیه شیء یعنی سؤال کردم از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام از جمعه پس فرمود که واجبست بر کسی که [illegible] بر سر دو فرسخ
پس هرگاه زیاده بر آن [illegible] نیست بر او چیزی و جواب از استدلال باین دو حدیث بعینه همانست که در جواب حدیث دوم و سوم و چهارم
از استدلال به حدیث سابق گفتیم [illegible] دیگر استدلال کرده اند بآنچه روایت کرده است شیخ در تهذیب بسند
موثق عبدالله بن بکیر [illegible] از زراره از عبدالملک از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که فرمود به عبدالملک
مثلک یهلک و لم یصل فریضة فرضها الله قال قلت کیف اصنع قال صلوا جماعة یعنی صلوة الجمعة [illegible] از دنیا برود
و حال آنکه نکرده است فریضه را که فرض کرده است آنرا خدا [illegible] عبدالملک گفت پس چه کنم [illegible] بعنوان جماعت
نماز جمعه [illegible] آنحضرت نسبت عبدالملک [illegible] بر ترک نماز جمعه [illegible] آن فریضه ایست که فرض کرده است آنرا خدا [illegible]
و بعد از آن امر کردن بگذاردن آن [illegible] ظاهر است [illegible] بر ترک واجب [illegible]
که آنحضرت [illegible] از دنیا [illegible] بسیار [illegible]
کرد [illegible] آنحضرت [illegible] و واجب [illegible] و بعد از آن آنحضرت [illegible]
بجا آوردن آن بعنوان استحباب [illegible] تخییر [illegible] و او ظاهر است [illegible] آنحضرت [illegible] آن
پس اطلاق فرض بر واجب تخییری [illegible] واجب [illegible] تخییری [illegible]
اطلاق فرض بر بعض مستحبات نیز شده و فرض [illegible] غسل [illegible] احادیث [illegible]
و بر تقدیر [illegible] اطلاق [illegible] باعتبار [illegible] در اصل فریضه است [illegible]
شرایط ساقط شده و حاصل کلام این میشود که [illegible] فرض کرده است [illegible]
بعد [illegible] در بعض احادیث [illegible] نماز [illegible]
حدیث واقع شده [illegible] از دو [illegible] اعم از تخییر [illegible] کلمات قبل
از آن و ثانیا [illegible] بر تقدیر تسلیم [illegible] عبدالملک [illegible] آنحضرت [illegible]

از دخول شبهه نیست در وجوب عینی اگر گوییم که حضور فقیه کافیست و اگر گوییم شرط است امام یا نایب او اجیب که اما حضور امام علیه السلام یا
منصوب او که از برای نماز جمعه منصوب باشد بخصوص یا بتبعیت امارت و غیرها پس درین حدیث اینکه امام نصب کرده است عبد الملک را از برای جمعه ملکه
اراده او را از نماز جمعه و آن اعم است از اینکه امام هم باشد یا ماموم و نیست درین حدیث زیاده بر امر مطلق که دلالت میکند بر
وجوب بر جمیع مکلفین پس اگر این کافی است در حصول شرط پس آن امر او نیز کافی خواهد بود در آن پس امر مطلق [illegible]
بود در آن و حاصل خواهد بود شرط از برای او و بعد فایده خواهد شد از آن و دیگر آنکه درین حدیث امر وارد شده بعنوانی
که شامل است او را و غیر او را از مکلفین پس بخصوص نیست باد جواب میگوییم که منصب بجا آوردن نماز است و وظیفه امام و جمعی مارا
کافی نیست میگوییم که حکمت اشتراط امام یا نایب او مخصوص است بر عبد الملک پس هرگاه حضرت او را امر کرده بجا آوردن نماز داده اند که او را امر
او است با امامت دیگران و از اینکه در حدیث تصریح نشده او را بامامت نمیشود این احتمال و فرق میان این امر و اوامر مطلقه
ظاهر است چه درینجا بخصوص عبد الملک شده پس حکمت آن نایب خاص بتحقق بر بخلاف اوامر مطلقه چه آنها نایب خاص
تعیین نشده بلکه او را بجا آوردن نماز جمعه هم نیز مستفاد نمیشود چنانکه بیان شد و خواهد شد و اما اینکه امر درین حدیث
وارد شده بعنوانی که شامل است او را و غیر او را از مکلفین پس آن مسلم نیست بلکه جایز است که صیغه امر بخصوص عبد الملک
وارد باشد نه جمع از برای تعظیم [illegible] ادا امر او را و وجوب اتباع او را بجا آوردن این نماز را با جماعت دویم آنکه
اینکه حکمت است که آنحضرت نصب کرده به او [illegible] از برای جمعه و او عبد الملک است بنا بر این و دعوی ظهور عدم نصب
نیست [illegible] اگرچه جواز [illegible] داده اند آنچه در جواب دوم مذکور شد بنا بر آنچه در جواب سوم نیز مذکور شد
محتملست اما اعتماد فقیر بر جواب اولست و این دو جواب دیگر [illegible] زیرا که جواز [illegible] کرده اند باشتراط امام
یا نایب او با تسلط و نفوذ حکم و گفته اند که زمان حضور امام با عدم تسلط و نفوذ حکم زمان غیبت دارد پس بنا بر این قول
بر وجوب جمعه بر عبد الملک و مثل او معقول است [illegible] حضرت صادق علیه السلام متسلط نبوده است و دلیل نیست الا کرده اند آنچه روایت
که شیخ در تهذیب بسند موثق از محمد بن مسلم از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که فرموده تجب الجمعة علی من کان منها علی فرسخین
و معنی ذلک اذا کان امام عادل وقال اذا کان بین الجماعتین ثلثة امیال فلا باس ان یجمع هولاء و یجمع هولاء ولا یکون
بین الجماعتین اقل من ثلثة امیال واعلم ان الجمعة [illegible] ابو جعفر علیه السلام انه قال لعبد الملک مثلک یهلک ولم یصل فریضة
فرضها الله عز وجل قال قلت کیف اصنع قال صلوا جماعة یعنی الجمعة این حدیث امام عادل [illegible] مذکور شد و [illegible]
استدلال بر نفی وجوب عینی جمعه بعد از آنست که فرموده است یعنی امام محمد باقر علیه السلام که هرگاه میانه دو جماعت
[illegible] کمتر از سه میل که نماز جمعه بگذارند ایشان و نماز جمعه بگذارند آنها و [illegible] میانه دو جماعت کمتر از

که

کمتر از سه میل [illegible] از برای جمعه حق [illegible] ذکر شد از حضرت امام محمد باقر علیه السلام که بعبد الملک مثل تو هلاک
میشود و نماز [illegible] فریضه را که خدا فرض کرده است و عبد الملک گفته که گفتم که چه کنم فرمود که بگذار آنرا بجماعت
یعنی جمعه و [illegible] ظاهر اینست که این کلام تمام [illegible] روایت محمد بن مسلم [illegible] مستند [illegible] وجوب
میانه دو جمعه درین مطلب دخلی ندارد بلکه [illegible] حدیث [illegible] الا بعد از آنکه [illegible] و ما میگوییم که
مسلم [illegible] اگر از برای جمعه حق [illegible] در اینجا [illegible] لفظ [illegible] واجبها [illegible] شده
از برای [illegible] همان روایت عبد الملک است که مذکور شد و جواب [illegible] گفتیم از آن و درین روایت لفظ علیه بعد از
فرضها الله زیاده شده که در آن روایت نبود و زیادتی آن چندان تغییری در معنی نمیدهد چنانکه بتامل ظاهر میشود و درین
روایت [illegible] واقع شده و بنا بر این خطاب بخصوص عبد الملک است و آنچه در آنجا میگفتند که درین حدیث امر
وارد شده بعنوانی که شامل است او را و غیر او را از مکلفین ساقط میشود و حاجت نیست در جواب آن بآنکه آنجا ذکر کردیم
و دلیل [illegible] الا آنکه [illegible] روایتی که شیخ در تهذیب بسند صحیح [illegible] گفته حثنا ابو عبد الله علیه السلام
علی صلاة الجمعة حتی ظننت انه یرید ان ناتیه فقلت نغدو علیک فقال لا انما عنیت عندکم یعنی ترغیب فرمود ما را حضرت
امام جعفر صادق علیه السلام بر نماز جمعه تا اینکه گمان کردم که میخواهد که ما بخدمت او بیاییم پس گفتم که صباح بیاییم
بخدمت شما فرمود نه نخواستم مگر اینکه بگذارید نزد خود [illegible] جواب اول آنکه این حدیث ظاهر است در [illegible] ظاهر
در آنست [illegible] دلالت کند بر وجوب تخییری [illegible] قایلند بوجوب تخییری [illegible] روایت و روایت عبد الملک
که گذشت [illegible] ظاهر است در آنکه [illegible] زراره [illegible] ترک کرده [illegible] نماز جمعه را [illegible] در آن وقت [illegible] این
چنانکه [illegible] کرده اند [illegible] است [illegible] که از اکابر اصحاب حضرت باقر و صادق علیهما السلام [illegible]
فضلا و فقها [illegible] حضرت [illegible] آنحضرت صادق [illegible] روایت شده که فرمود [illegible] دیگر از امثال او [illegible]
حافظان دین و امینان پدر من بر حلال خدا و حرام او [illegible] بودند [illegible] ایشان [illegible]
حدیث دیگر [illegible] فرمود علیهم صلوات الله و علیهم رحمة الله احیاء و امواتا و در حدیث دیگر فرموده که زراره
دوست ترین مردم [illegible] دوست ترین اصحاب پدر [illegible] و غیر اینها از احادیث بسیار در فضایل او که [illegible] بود
که او با وجود [illegible] نماز جمعه [illegible] آنرا [illegible] با آنکه [illegible] وجوب عینی [illegible] نماز [illegible] و فضل
آنها [illegible] و آنحضرت او را [illegible] ترغیب [illegible]
و آنحضرت [illegible] ظاهر [illegible]

سابق گذشته زراره بوده چه هرگاه زراره با وجود آنکه خود نقل کرده این احادیث را از حضرت امام محمد باقر علیه السلام و هر تنها نگذارده
باشد نماز جمعه را با آنکه اهتمام بسیار کرده در آن تا آنکه بعد از آن حضرت صادق علیه السلام او را توبیخ فرماید بر گذاردن آن پس این دلیلیست
واضح بر آنکه مراد از این احادیث حکم بوجوب عینی نماز جمعه مطلقا نباشد و اگرنه او چگونه جرات میشود بر مخالفت آنها اگر گوییم که تهاون
او و همچنین عبد الملک و امثال ایشان شاید به سبب آن بوده که جایز نمیدانسته اند اقتدا بمخالف و فاسق را و جمعه نگذارده در غالب
اوقات مگر آنکه [illegible] و حکام ایشان حضور داشته اند [illegible] ذکر مسکن زراره و عبد الملک بوده و از شهر بلاد اسلام
بوده و در آنوقت پس جایز نمیدانسته اند گذاردن آن را با ایشان و تردد داشته اند در غیر شهر آن پنهانی بنا بر آن ترک میشده
آن از ایشان و چه چه از اعظم فرائض [illegible] اجل آنها و نمیشده امام که جعفر از اصحاب با اقدام پنهانی به ترک آن را حکم
شده باین نماز او کرده ایشان را با قامت آن و توبیخ کرده بر آن و چه تهاون ایشان از روی عمد نبوده بلکه بسبب عروض شبهه بوده
چنان توبیخ کرده ایشان را با آنکه در اخبار کردیم بابت آنها نشده چنانکه نقل شد و ظاهر شد چند این دو و لوم واقع شده که
کافیست زیاده پس حاجت بذم و ملامت نبود جواب میگوییم که مراد این است ایشان تردد داشته اند که آیا پنهانی باید گذارد نماز
جمعه را یا نه و بنا بر آن ترک میشود پس ضعف این کلام است و چگونه توهم میشود در شان عبد الملک و زراره با آنچه مذکور
کرده تنها ندانسته باشند این حکم را و هیچ اهتمام نکنند در باب آن با آنچه مبالغه کرده در باب جمعه واقع شده و نیز مسند آنرا
از امام محمد باقر علیه السلام و بعد از وی از امام جعفر صادق علیه السلام تا آنکه آن حضرت صادق علیه السلام توبیخ فرماید بر گذاردن و بیان کند که هر گاه
در پنهانی نیز میتوان گذارد و اهمیت اقامت آن و این بسیار ظاهر است و اگر مراد این است که ایشان تردد داشته اند در
در غیر شهر گذاردن آن در پنهانی و دست بهم دادن آن پس آن نیز بغایت ضعیف است و چگونه توان متهم کرد
چنین فقیهی را بسبب این تردد و چه اشکال بهم رسد و تحقیق آن و چه او میتواند حقیقت آن عرض نمود بحضرت علیه السلام که زراره
که مدار او بر تفتیش مسائل بوده در هر باب و مسائلی که اصلا او را احتیاج بآن نمی افتاده میپرسیده چنین مطلبی را اهمال
میکند و هرگز اصلا حقیقت آنرا از ایشان عرض نمیکرده و امثال این توهمات در باب زراره و امثال او بلکه هر که کمینه
طبقه پست تر از ایشان باشند محض خطا و سوء ظن است و دیگر وجه آنکه امام محمد باقر علیه السلام عبد الملک را امر کرده بگذاردن
جمعه رفع این شبهه و تردد شده و بسیار بعید است که زراره برادر او مطلع بر آن نشده باشد و با وجود اطلاع چگونه این تردد
و شبهه باقی مانده از برای او تا وقتی که حضرت صادق علیه السلام او را توبیخ فرمود و این ظاهر است و اما اکتفا کردن حضرت بذم
و لوم که در احادیث مذکور واقع شده که اکثر آنها را ایشان شنیده بودند بلکه خود روایت کرده و با وجود آن مخالفت
ورزیده بودند پس آن معقول نمینماید بلکه البته بایست چیزی مطلع شده نه بر ترک ایشان منع و زجر ایشان باید کرد و هم

دیگری

و شبهه باشد نزد تنهایی وقتی که از فقها بعضی منع داشته اند بر گذاردن آن بیش جمعه و مکن است که حدیث حمل شود بر تعریض او بر گذاردن جمعه با شیعیان بسبب تقیه
چنانکه شیخ شهید در شرح ارشاد حمل کرده بنا بر ظاهر کلام او چنانکه قبل از این مذکور شد بنا بر آن احتمال آنکه این از جانب سیاقت بلکه حمل حضرت او را
در نیابت ما تا آنچه مذکور شد و جواب احتمال حدیث عبد الملک بجهت وجوب آن حضرت فرمیده و جمعیت ظاهر است که روایت کرده اند با آنچه در روایت کرده است شیخ در تهذیب
بسند صحیح از ابی بصیر از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام که فرموده اذا کانوا سبعة یوم الجمعة فلیصلوا فی جماعة و لیلبس البرد و العمامة و یتوکأ علی قوس او عصا
و لیقعد قعدة بین الخطبتین و یجهر بالقراءة و یقنت فی الرکعة الاولی منهما قبل الرکوع یعنی هرگاه جمعه باشند ایشان هفت کس در روز جمعه پس نماز بگذارند در جماعت
و بپوشد بعض از امام ایشان برد و عمامه و تکیه کند بر کمانی یا عصایی و بنشیند نشستنی میان دو خطبه و بلند بخواند قرائت را و قنوت بخواند در رکعت اول
آن دو رکعت پیش از رکوع و جهت آنکه لا بد هر امام است بگذاردن جمعه و تخصیص باشد امام با نایب او و جواب او آنکه اسم کان ضمیر است و جمعه حال
لیلبس که امر است قبل از این مذکور شد چون امام یا نایب او در میان ایشان بوده و اذا کانوا سبعة که ایشان جماعت و لیلبس امر با امام یا نایب او بهر کدام میان
ایشان بهم رسانند نه بر تعبیر آن و جمعه بودن آن نه ایشان و مثل این مذکور شد که را مراد ازین کلام فلیکن جماعت که دلالت نماید بر عدم ازین جماعت با وجوب جز او مطلق الحکم
تخییر آن بافرض است و لیلبس نیز امر است پس مطلق بر جمعه بودن و استحباب هر دو بلکه برای تعلیم نماز آنچه روایت شده از مجوز میان ابی المقدام
کرده خطبه را در روز جمعه بخواند مثل حمد و ثنای الهی انّا الحمد لله... [illegible] و الصلاة و الاجرة [illegible] و الحمد لله الذی لا یجوز ولا یزول
لا یزول ولا الاصلح لم الاول والآخر لم الاول والباطن لم الاول والآخر [illegible] در حدیث صحیح مذکور است که فرض کرده است بر مردم جمعه را
پس هر که ترک کند آن را در حیات من یا بعد از مرگ من از روی استخفاف آن یا انکار آن را نیست جمعه خدا کار او را و برکت نمی دهد او را
در کار او آگاه باشید که نیست نماز از برای او آگاه باشید که نیست زکاة از برای او آگاه باشید که نیست حج از برای او آگاه باشید که نیست روزه
از برای او آگاه باشید که نیست نیکویی از برای او تا آنکه توبه کند و شیخ زین الدین در رساله که نقل کرده این حدیث را استدلال و احتجاج کرده اند در نقل
چند که اشاره کرده ایم آنها و در شرح اکثر در این باب حدیث [illegible] این حدیث نزد ایشان [illegible] در کتابهای شیعه که نقل شده معتبر و مذکور
و مشهور و متداول و ذکر بعضی آن در بعض جاها و کتب ایشان که نقل شده مذکور و مشهور و معتبر و در بعضی دیگر نیز ظاهر آن است که به تقیید که از او نمیشد
نیز بهم صحیح است و کمال است آنکه اصلا در نیست هرگز حجت شرعی در بخاری اگر در کتابها نقل شده بعد از آن که بر وجود امام عادل واقع شد
مذکور و شیخ زین الدین در رساله خود نیز در دو شرح ارشاد چنین نقل کرده و بنا بر این دلالت نمیکند بر وجوب آن بر آنکه ترک کند با امام عادل
که کلام از امام عادل امام معصوم است و در بعضی از روایت جائز نیز و اولو نماز در شهر و غیر و حضر و در غیره آن نیز گذاردن و بنا بر این مراد از شهر بیان امکان
که امام جایر یا نایب او صحت گذارده جمعه و نماند... [illegible] در باب و حدیث در بعضی جاهای دیگر بیان احوال وجود امام عادل و اگر در آن
چنان توجیه است که نیز روایت کرده اند تا حال استدلال به آن در خبر صحیح شده [illegible] که آن را از روی استخفاف آن یا انکار آن و ای
بلکه به وجه آنکه ترک شده باشد نیز از روی استخفاف یا انکار و هست بلکه بر اصل تقیه با مخالفت یا سبب آنکه قبل از این مذکور شد باینکه

علاوه بسته لا اراده این خبر باشتراط امام و وجه آن اینست که لزوم وعید در این محل بنا بر تعجیل امام پس هرگاه نماز را ترک [illegible] وعید و این
بسته لا اگر چه قویتر است از بسته لا [illegible] وجوب عینی این خبر از آن نیز ضعیفتر نیست لازم نمی‌آید [illegible] وعید [illegible] عدم امام و این
لازم نمی‌آید که وجوب بامام واجب نیست چنانکه [illegible] نیز واجب است اما گناه ترک آن با امام زیاده است از گناه ترک آن بی او و این ظاهر است [illegible]
که بسته لا [illegible] قائل به وجوب عینی [illegible] بعضی اخبار [illegible] است که دلالت بسته لا [illegible] ترک [illegible] به سبب [illegible] وجوب
کرده و ضعف [illegible] بایشان [illegible] دلالت آن بر وجوب [illegible] ذکر کرده که بسته لا [illegible] قوی‌تر [illegible]
استدلال [illegible] حدیث [illegible] اسناد [illegible] بسته لا [illegible] نماز [illegible] بعنوان وجوب [illegible] آنحضرت [illegible]
که معلوم [illegible] اختصاص آن بآنحضرت [illegible] است [illegible] جواز [illegible] اجماع مسلمانان [illegible]
زمان [illegible] وجوب [illegible] حاصل [illegible] نیست [illegible] حاصل [illegible] نمی‌کند در این
[illegible] احتمال [illegible] آنحضرت را واجب [illegible] واجب [illegible] امامت [illegible] آنحضرت [illegible] امام [illegible]
[illegible] عدم وجوب [illegible] وجوب [illegible] اجماع [illegible] آنحضرت [illegible] نماز [illegible] بعنوان [illegible]
و آنچه [illegible] آنحضرت [illegible] امامت پس وجوب [illegible] ساقط [illegible] وجوب [illegible]
پس [illegible] سقوط آن [illegible] وجوب [illegible] ساقط شود لازم [illegible] سقوط آن [illegible]
بلکه [illegible] عدم وجوب [illegible] وجوب [illegible] خصوصیت [illegible] وجوب [illegible]
[illegible] آنحضرت [illegible] جمعه [illegible] پس [illegible] تسلیم وجوب [illegible] مختص است
[illegible] آنحضرت [illegible] واجب [illegible] آنحضرت [illegible] واجب [illegible] سقوط [illegible]
این [illegible] آنحضرت [illegible] بعنوان [illegible] واجب [illegible] معلوم [illegible]
[illegible] اجماع [illegible] عدم وجوب عینی [illegible] ظاهر است [illegible]
و آن [illegible] معلوم [illegible] اختصاص آن با آنحضرت و عدم [illegible] وجوب عینی [illegible] زمان حضور
ثابت [illegible] زمان غیبت [illegible] و این ظاهر است [illegible] زمان حضور [illegible] وجوب [illegible]
در زمان [illegible] وجوب [illegible] غیبت [illegible] خلاف [illegible] پس [illegible] بسته لا [illegible]
[illegible] عدم وجوب عینی [illegible] غیبت [illegible] در فصل دوم [illegible] وجوب آن [illegible]

صدق [illegible] و الصلوة علی [illegible] خاتم الرسالة و آله اولی الهدایة و الدلالة

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] سنة ۱۰۲۳
[illegible]
[illegible]
[illegible]

رسالهٔ مدارج الکمال

بنام خدای که جز او خدا نیست

آغاز هر چیز و اول و بداء آغاز و انجام هر چیز و اول و بداء انجام آشکارا و پیدا کنندهٔ هر پوشیده و پنهان [illegible]
[illegible] و پدید آرندهٔ [illegible] گمراه و بی‌راه و نمایندهٔ راه [illegible] آگاه و نا آگاه [illegible]
[illegible] لطائف و کیفیات [illegible] و [illegible] و صلاح حال و
[illegible] و پناه بود [illegible] که جز او [illegible] و
[illegible] هر چیز عظیم [illegible] و بگو [illegible] هر [illegible]
و هر چه [illegible] انبیا و اولیا و [illegible] اصفیا و [illegible]
دیگر [illegible] و [illegible] از [illegible] هر [illegible]
و [illegible] مدارج [illegible] کمال و [illegible]
[illegible] و [illegible]
و [illegible] دروغ [illegible]
[illegible] آفرینش [illegible] آفرینش [illegible]
آفرینش [illegible] آفرینش [illegible]
[illegible] آفرینش و پرورش [illegible] و انجام [illegible]
و آن [illegible] عالم است [illegible] و [illegible]
[illegible] از هیچ چیز [illegible] و [illegible]
[illegible] از [illegible] و [illegible]
[illegible] و [illegible]
[illegible] و [illegible] پیش از آنکه [illegible]
[illegible] و [illegible]

دانم و بعضی [illegible] آفاقی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ونشانها

ونشانها [illegible]

[illegible]

[illegible] فصل اول [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

صورت کره و چهار سوده زنگی سنجی و سکری و کاله و الهوفی کنجی کرچون جسم البصوره این صورت نگاه
شاید بود که آن صورت را جسم سنده نامند و صورت کره و چهار سوده باطل کرد و صورت زنگی را بدان صورت نهادم
کاشته نگاه شاید بود و باز زوال این صورت صورت بخشاند و زوال نگردد از انکه نگاه دارند این جسم باید تا این گذشته
ما این رشته و بدست نظاره آورید بخشاهم باز چون آنچه اول اعضا عرض کردیم چون این جسم
پس صفت آن کار نگذشت چنگ مقاله بر گرد هر چشمه چهار در زنگاه جسم و مراد قاف جسم قوت
مکرم این صورت را بر آن صورت و این صورت را بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
کرد بیند که بیشتر شاید بود که این صورت را بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
و کرد بیند تا هم اگر چه الفت شود و قوی که با این صورت بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
ناسوتی گردد هنگامی دیگر و پوشش او را بر آنکه بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
بخشاند زیرا که چون قوی جسم آنکه مدتی بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
و هم او را بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
نفوس بیاند او را چند مدتی بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
از این جسم بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
کند چنانکه آن قوی که از آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
راند و قوی که از آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
و هم او را بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
و قوی که از آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
کرد بیند تا هم اگر چه الفت شود و قوی که با این صورت بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
ناسوتی گردد هنگامی دیگر و پوشش او را بر آنکه بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
بخشاند زیرا که چون قوی جسم آنکه مدتی بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی

چون قوی جسم آنکه مدتی بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
سنجی و سکری و کاله و الهوفی کنجی کرچون جسم البصوره این صورت نگاه
شاید بود که آن صورت را جسم سنده نامند و صورت کره و چهار سوده باطل کرد و صورت زنگی را بدان صورت نهادم
کاشته نگاه شاید بود و باز زوال این صورت صورت بخشاند و زوال نگردد از انکه نگاه دارند این جسم باید تا این گذشته
ما این رشته و بدست نظاره آورید بخشاهم باز چون آنچه اول اعضا عرض کردیم چون این جسم
پس صفت آن کار نگذشت چنگ مقاله بر گرد هر چشمه چهار در زنگاه جسم و مراد قاف جسم قوت
مکرم این صورت را بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
کرد بیند که بیشتر شاید بود که این صورت را بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
و کرد بیند تا هم اگر چه الفت شود و قوی که با این صورت بر آن صورت بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
ناسوتی گردد هنگامی دیگر و پوشش او را بر آنکه بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی
بخشاند زیرا که چون قوی جسم آنکه مدتی بر ساخته و بچند از آنکه جسم شود گرد کاله آن زنگی

صورت

اصل اینها همه جانور است [illegible] جانور [illegible] نام او نفس حیوانی [illegible] قوت [illegible]
دیگر قوت ادراک [illegible] اما قوت [illegible] شهوت [illegible] آنکه [illegible]
از او بود و روح حیوانی [illegible]
و اما قوة ادراک [illegible]
[illegible] قوت [illegible] جانور [illegible] قوت غضب [illegible]
[illegible] جانور [illegible]
[illegible]

[illegible] قوت [illegible] اگر [illegible]
قوت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

نفس خواندیم و اما سبب نا دانستن [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] فصل [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

او را عجب و بیماری جهل از [illegible] کرد و از خود واقف شود و آنکه غفلت در سرایت کرد نفس را بکوشید و اندیشه ای بکار آورد و فهم همه
یقین بیابد و از آن فکرت سر آنچه یقین گردد چنانکه بعد از این نموده شود در جای خویش ان شاء الله تعالی و نفس انسانی از نفس حیوانی جدا نکی
نماید در مردم همچنانکه مردم بود در مردم آن جانور بود نفس حیوانیست و جانور بود نفس مردم بود و نفس بود و در دیگر جانوران جانور بودن
جدا گشت از مردم بود و از نیست که نفس حیوانی در مردم از جهت دیگر جانوران گذشت هم قوی در ادراک خیال و وهم
و هم در قوت فعل و حرکت که افعال او حیلی بود و او را آلت عقل و از نیست که بیشترین مردم غافل معانی نوعی و عقلی که اشخاص نوع
مردم بدان آن اشیا نباشند چه مردی اشخاص مردم را و همچنین معانی جنسی که انواع را آن اشیا نباشند چه جانوری انواع جمله جانوران را
بدانند همچنین غافل باشند از آنکه همی دانند و خبر ندارند که نوع [illegible] شخص محسوس بود تا الله الحکم کنند و بگویند که همه جانوران
و چیزی در جانور بود در نیکی باشند و همه اصناف مردم از خراسان و عجمیان و روم و هند و ملوک و رعیت مردمی یکی از دو
سبب دانستن و آگاه بودن از حقیقت معنی نوعی جنسی پیوستگی و طاعت [illegible] از نفس حیوانی مردم بود و مر عقل او سبب غافل بودن
از بحر دو وجه نوع از اشخاص محسوس آنکه دانش خاصیت جانور بودن نیست و جیوه آنکه خاصیت خرد و خود در جانور نیست
بود و جانوری بفعل اگرچه جانوری فرع عقل است و معنی فعل بقوت آنست که داند و آگاه بود و آگاهی ندارد و ندانند که آگاه
از آنکه نه بخود رسیده اند و معنی عقل بفعل آنکه داند و آگاهی دارد که آگاه و دانا است از آنکه بخود داناست و هر چیز نه بخود داند و نه دانسته
را بر [illegible] از خود نیابد و آنچه بخود داند دانسته از خود حاصل آید و باید که مردم از جهت بد و نیکی بود و نیکی آن آلت جسمانی از آن دو
که جانور است و آنچه از باطن حس و خیال و جز این نامند و دیگر چیز باید که بخود از آن دو کی که فرمانبر بود مر عقل را از آنچه خود را
بالذات آلتی نبود دانستن خود را [illegible] بر طرف که بوند از جهت خاصیت آن طرف [illegible] پیدا است و اگر جسم گران باید نظر و آگهیش
ضعیف بود و اعمال و افعال حیوانی قوی و اگر چه باعقل بجهت آن اقل نظر و آگهی غالب بود و اعمال و حرکات حیوانی مغلوب
نسبت فعل بیان نظر [illegible] نسبت فعل بیان اندیشه دبیرانست و حرکت انگشتان که نوشتن کند صور و معانی از نفس دبیر باشد
و اندیشه بیک نیابد [illegible] اندیشه محافظه آید و خیال آن را بصورت آن قوم نگارد و قوت حیوانی [illegible] فرماید تا جنبش
انگشت را جنبش آرد بواسطه عادت که عصب و رگ [illegible] اعضا جمله حیوانات است و انگشت حرکت کند تا در قوم کتب
در وجود آید که مثال آن معانی و صور شوند و نسبت قوت نظر و دانائی بار تبت قوت عمل و کار دیگری همین نسبت بود که
در مثال نموده شد. **مثل** ای برادر تحقیق بکوشید در فهم معانی این سخنان که از ما بشما رسید و در کمال [illegible]

آن معانی

۵۰

آن معانی فهم کرده و در دریابی کردن آن [illegible] بعد از آنکه بدانستن آن معانی یافته که بدانستنی باید کرد حاضر و شناخت بود و بر دوام که
هر آنچه ما بدین سخنان با شما رسانیم همی صفت آنست [illegible] گوهر نفس شما است و اگر شما آن را نتوانید فهم کرد و بر ذات خویش [illegible]
کرده آمد و اگر فهم کنید بان بر خوانش که خود در یافته اید و باز فهم کرده و نابینا گشتید پس از آنکه بینا شدید و اگر
[illegible] دانستن [illegible] کوشش [illegible] خبر [illegible] بصورت آن هست [illegible]
و نگه دارید [illegible] **کتاب [illegible]** [illegible] **فصل** بدانکه انواع [illegible]
[illegible] مردم [illegible] شناختی و قوتهای او و افعال نفس و علل افعال قوتها
[illegible] از حس و آگهی خیال و وهم و آلات [illegible]
که [illegible] گشت [illegible] و باز گشتن [illegible] بود [illegible]
[illegible] و مبادی وجود [illegible] از وی [illegible] بعضی [illegible]
[illegible] بود [illegible] و منازل جسمانی [illegible]
[illegible] نطفه [illegible]
[illegible] طبیعی [illegible] نطفه [illegible] غذا [illegible] جسم [illegible] حیوانی [illegible]
و حیوانی [illegible] اجسام عنصری [illegible] اجسام عنصری [illegible] جسم مطلق [illegible]
[illegible] جسم مطلق [illegible]
[illegible] اجسام [illegible]
[illegible] جسم [illegible]
که [illegible] جسم [illegible]
و آگاه [illegible] جسمانی [illegible]
روحانیت [illegible] نطفه جسمانی [illegible] اجسام عنصری [illegible] جسم مطلق [illegible]
کرد [illegible]

بخود آگاه و با خبر بود که از مرده و زنده نغزتر بود لیکن غیر آگاه نه زنده از مبدأ و سبب جسم مرده و نفس زنده از آنکه هستی جسم بنفس روشن گردد
و مر نفس را روشن گرداند پس نفس است روشن کننده وجود جسم و هر آینه وجودی دیگری را روشن کرده آن چیز از او روشن‌تر بود که چیز را بجز او
پیدا و روشن گرداند و این که گفته شد در فصل اول دانسته شد که فروترین پایه از مراتب وجود وجود امکانیست و معنی لفظ امکان شایستگی
بوده است و فروتری این پایه از پوشیدگی و ناپیدائی اوست و برتر از این پایه وجود جسمانیست که اگرچه بر جسم پوشیده است
بر جسم که نفس است پیداست و از این پایه برتر و روشن‌تر وجود نفسانی و هر حالتی در روشنی و پیدائی از آنکه وجود جسم بدو
و مر او را روشن گرداند و از آن برتر وجود عقلست که وجود نفس بعقل روشن گردد و وجود عقلی از همه مراتب برتر و روشن‌تر
و پاینده‌تر است و وجود معنی الهی و ذات او بود و بدانش وجود نفسانی روشن است پس وجود نفس بعقل باشد و روشن گردد عقل
وجود نفس را بعلمی رسانیدن نفس بود و همچنین روشن کردن وجود جسم مر نفس را بمعلومی رسانیدن نفس جسم را از
نامعلومی و اینست معنی تمام جسم را وجود از نفس روشن است و مر نفس را روشنست نه جسم را و چه جسم از او پوشیده که
نامعلومی نفس روشن و معلوم بود پس روشنی و معلومی حاصل بود مر جسم را و چه نفس بعقل روشن گشته و عالم باشد پس بعقل روشن
کند که معلوم او بود بر نفس پس نفس چنین دارد بر ماده جسمانی و جمله اصناف اجسام و عقل مبدأ نفس شد و نفس مبدأ گوهر
و گوهر مادی مایه جسم و جسم مایه عناصر و عناصر مایه اجسام مرکب و جسم مرکب مایه نبات و جسم روینده مایه جسم زنده و جسم زنده مایه جسم
یابنده و گوینده و چون پایه مراتب بر اصل باز گشت تا بمبدأ خود که عقلست بمعاد خود رسید و وجود نفسانی نفس برخاست و جمله
نادانی بدانائی رسید و نادانی باطل گردد و چون عقل بود عقل از مبدأ خود گسسته نباشد که عقل فروغ ذاتست و فروغ از ذات او
باز نگسلد پس بدین برای پیدا آمدن از ... که خاصیت گوهر مردم که او بدان مردم بود آن چیز است که او بدان خود را از جسم جدا
کرد و بدان انواع موجودات را از روحانی و جسمانی جدا کند و بکار ... و زنان و جانوران دیگر که جدا گردد و جدا گردانی روحانی و عقلی
گردد او چیزها را از همه چیزها جدا است بدلیل روحانی حقیقی تمام شد از بهر آن بایستی که آلهی و سلامت ناپیدا کتاب سوم
در پایه مراتب خاصیت مردم بیان دو طرف نقصان و کمال و آنجا فصلست فصل اول ... بیان در کرامی که انسان مردم
بدان فرود آمده از روی شرف و کرامت بر انواع دیگر جانوران که ایشان را آنچه دیگران دارند از همه خاصیتها الا
ارادی و یابنده حسی و خیالی و وهمی همه بود و فرود آمد از آنکه جنس انسانی همچنین اشخاص جانوران و زندگان بدان بهر آن سستیها
جمله که خواص سستیهاشان بود و بقوتها حسی و خیالی و شهوتی از ایشان فرو نشیند و فروتنی و تفاوتی که در نظر عقل بدان التفات
ودهم شکل

و در شمار آید بیان اشخاص جسمانی بفزونی و تفاوت اوست و لطیف‌تر اجسام آید بود نه برتری که جسم ایشان فرخوردی و سختی و سستی و لطافت و کثافت
او را هم ایشان از فزونی برتری بصفای گوهر و پاکی اصل و لطافت ذاتست و نیز نقصان از ایشان بکثیفی که جوهر و آلودگی اصل و کثافت
و هر نوعی را از اجسام در جنس خود او را نوعهای اجسام بدان زیرا که بود و فزونی از او هم بصفا و پاکی و لطافت او را هم
مر مانند ایشان که بکار سازی و ترتیب فلک ... اجسام پس بعضی اجسام حیوانات دیگر پس بعضی اجسام نباتی پس طبیعت جسمانی ناقص
تر هم طبیعتست از همه تیره‌تر و آلوده و کثیف‌تر و کمال اجسام او را واحد و از صفای او هم کمال اجسام روشن‌تر آمد و در جسم مردم را
او را هم بسیار آید و فرمانبردار از کمال جسمی که نوعی تعلق دارد چیزهای روحی حقی که بکمال الانسانی در بود و شود و موافقت موافق
آنکه انسانی و مخالف ایشان و قوتهای ایشان که در وی است قوتهای عقلی و روحی چون او را در فزونی بصفا و علم روحانی است ...
از هر دو ناقص‌تر و جسد بهر یک کمال و نقصان شده باید گردد اما اجسام انسانی را دو جهت باشد آلات حسی و روحی باشد
در قوتهای حس و خیال خوانند و روح خوانند و جهت و روحی که بدان از جانی جانی شود و روحی که مایه غلبه اعتدال خود رساند
بعضی اجسام نباتی را کار جنبانیدن غذا بود و جذب و نقل که به حملة جسم و در بعض طبیعی جسمانی از جمله آنکه سود است و ظاهر هم او را هم یابنده
او را هم جنبانند که هیچ نماید سوی اوج جسم سوی و جنباند و بتعلق جسم الغزنی و در کند از جسم را بطبع خود که از آن
کار از هیچ جنبنده از جای خود بجای دیگر نتواند شد و بیرون شدن نخواهد که در جسم سستیها و نه از کیفیت جسم تغیر او استحالت که از
حال که در بود و در جای خود حرکت که چیز بدان حرکت جای در وی آید از جسم که طبیعت جسم او را نگاه ندارد کوشیده و بنا جای طبع
شود تا آنکه از حال در آید و کرد و قوت مقسور است و باز گردد بجسم سنگ آنگاه بر جای خود طبع خویش که همچنین برود سوی زمین
و او را از جای خود سوی هوا جنبانند و طبیعت سنگ بجز آن او را بیاید مطیع شود تا که آن قوت برسد باز آید که بدین طبع
بر کار آید و سنگ سوی آن جای و باز گردد و طبیعت آمیخته‌تر از او روا نیست جسم و در بعض نامیه از طبیعت صافیتر است و از جسم
جدا تر آنکه همیشه در برون و بیرون آنست و بود جسمی دیگر را با وی همی آمیزد و در بعض حیوانی از نباتی صافیتر و جسد ... سوی خوید
سوی بیرون موافق و ناموافق خود اوا از آن آگاه شود و همیشه بکار سازی قوت جسد جنبش حیوان مشغول بود چون نفس روایند در بعض حیوانی
همیشه در یک کار که چون نفس مانده و در بعض روایند مانند که بعلم اراده و خواست او بکار کرد که وقت هم که شکافی از زود و اندر
جانور را از جای بجای دیگر بلکه بوقت اراده و خواهش جنبانند و همچنین که خواهش سبب ... جنبند و بشود ...
بلکه وقتی که عمر و حس آید و در بعض انسانی از هر دو صافیتر و از موافق و ناموافق نا رسیده نیز آگاه گردد و مر او را جنبانند

از روی آنکه تمام بود و ایشان ... آنچه شاید بود و در ایشان ... لیکن مراتب بعضی خاصیت مردم را باید ... و ذکر ... **فصل دوم**

در آنکه نفوس مردم بر چند قسم باشد ... آگاه باش که کمال مردم ... [illegible]

ممکن گردد و آن اقسام ... [illegible]

بسیار است ... [illegible]

[illegible]

بود به

[illegible]

نشت بود

[illegible]

شود

۳۲

شود ... دار التقدیر **فصل سیوم** در مراتب نقصان ... از مردم ... آن ... داشت

خاصیت ... [illegible]

[illegible]

آراسته بود

[illegible]

فصل چهارم ... [illegible]

[illegible]

ازآنها جز با ایشان نباید و از ایشان آید و بدیشان باز گردد و از آنها جز با ایشان و فضلی که بدین پایه رسد هیچ کلی بروی محیط نبود و در آن هم از لطافت معنی کلی

مردم بر اشخاص مردم و لطافت معنی جانور بر اشخاص جانور و لطافت معنی کلی جوهر بر همه اجسام جانور و بی‌جان و لطافت معنی موجود بر همه

جواهر و اعراض که حقیقت وی در حقیقت هیچ جنس و نوع نگنجد و خود بر همه حاضر خود وجود داشته باشد و بینش و آن بینش خود دانش عالم

نزد خود را همه اشیا که چیز آن که با آغاز چیزها رسد آن که آغاز از دانست منتها و غایت همه نهایات و غایات و ابتدا و مبدء دارد منتها

و غایت اگر بحقیقی برهانی جسته شود نتوان نمود آنچه در روشنی براهین از وی پایه برتر بود و از ورد ایه او از حقیقت برهان زاید

از آنکه برهان از قضایا و مقدمات سازند که فراهم آید و روشنی صدق مقدمات برهان از قضایا اولی بود و قضیه اولی از معنی وجود صرف

نتوان یافت و وجود صرف موصوف به معانی و صفات بسیط نبود و بعضی ترکیب باشد و خلاف بسیط جنس و نوع و جنس اعلی موجود مطلق

سر آید و موجود مطلق سر آغاز همه موجود آید و بعضی به هیچ وجود دیگر به برهان نرسد و پس از آن آغاز حیز تعریف بود و در او که همه

بدانستن او توان دانست و او بخود دانسته شود و انبیا چه اوست چه جود ذاتی از وجود موجود بخود داند و نفس وجود موجود بود

ما عرفناک حق معرفتک علیه الصلوة والسلام در حیات روشن این رتبت کرد و بنهایت خود رسید و با مبدأ موجودات نزدیک شد که

لا احصی ثناء علیک انت کما اثنیت علی نفسک و اما از این حال خواستند مگر بعضی مرتبه را که اندر آن استسلام توری و از آن شناسا

و شناسا بود چه و اینکه بدین شناخت و شود بیش از مرکز زمین که از آن بین حقیقت بر اندازه شناخت و دانش شناسا بود در پس

بلکه محیط بود بر علم اوست بعلم شناسا بود که شناخت و دانش ایشان هر دو انس و ازایه و اینست بجست و شنوای او شنوا و

و دانا و بینای او بینا و درجه او نزدیک باراده او دیگر پی ذات شناسا و شناخت حدودی که شناسای کل کل بود و دانای ذات

و بینای کل بود ذلک هو الفوز العظیم والفضل الجسیم **کتاب دوم** در بیان اسباب آنچه که در وی خلاصه نامه مردم بر رسید که

یک فصلست **آن فصل اول** سخنانی که در فن و فصول کتاب تنها چنین اگر شما بردارید از اینجا شناسید که در و بیاید آنچه چنین که

شو بدان فاید و نفع آن مایه بیابید که بعض از این فصول دیگر حاجت نیفتد شما را که بشناسند آنها نهایت آن نهاییت رسید لیکن حاجت آن است

دانستم که بنیاد مقصود که در آن حق امکان در یافته شده از نخستین عالم کبیر و عالم صغیر باید جان دانستم که آن بسیار تکرار که ایستاد

و یاری کنیم اندر این بات شرح و بیان شما هم که در آن بیان آن از حق یاد کرده دلیل شما که مقصود از آن است تمامت و طبیعت تمام و کمال

الکون کرده که هیچ چیز و هیچ قوت نگیرد و دیگر از همه اشیا و مجفف حق و نفس شیء یا در دیگر از حالات و صفت تو چه حاصل و این کار چه کار حاصل جوهر دل

گواهی دهند هم بسیط و هم مرکب و هم معقول که آتش از آتش باز و خشک و تر توان آورد و در آن تو همی توان گرفت و در همه خلا

خلا

خلا جسم از جسم بر کنده گردد و بی‌جان از جان لطیف تر شود و گوهر جان از وجود آن دیگر گوهر روشن دانسته در صدق این کتاب از خلاف معتقد پس گوید و

اندیشه را گوهر شما بگفتار در گویید که هر گوهری که از وجود آن گرفت تا غرض است تا بینش باید دانست که هم از هر طبع و مانند او که اثر گوهر

جسمانی را احاطه کند و از این گذشته روشن شد که نفس مردم ابتدای کمال موجودات جسمانی و پایان کمال روحانی است که جسم جز آن بود

بود و اندازه و حدود جسم طول و عرض و عمق و بسیط جرم اندازه جسم را بشناسد جسم تواند بود هر اندازه را دو جهت مقابل جسم و

دیگر و بعضی از آنها بسیط و اجسام بسیط و مرکب بسیط را همه اجزا مانند هم و مرکب را مختلف و بسیط چرخ و ستاره و اجسام عنصری و

مرکب چون اجسام معدنی و نباتی و حیوانی و آثار روحانی طبیعت و نفس و نفس جان مانند و در و آنند یا باشند آلت و یا مانند آلت

بایند بر آلت انتها و روحانیات نزدیک باشد در آلت بخود باشد و بجز خود را بود از این جا توان دانست که آنچه بخود باشد

بود خود را ناپایدار که بجز خود را خود است و آنچه بخود باشد بخود باشد و مانند آلت آن است که مانند جسم

حجاب علم و بدن و مانند آن باشد و بین اینها و مرده و زنده و در هست که هر چیز از آنها مانند پیش شود و از حال نفس شناسد

باشد از قوت بعضی از ایشان پیش از آغاز و شناسای از آن اندر بیش از آن گشت باشد در نفس و شناسائی و بکمال و اعانت ایشان

و شناسائی از آن هر آنچه نفس از آن دیگر بعضی از ها بنا بر پایه و زوال آن بر دارد و در آن کند و کمال آن تا آلوده شود

طلب تا پایدار و که بدو آید که اشیا و قوت خیال و وهم و عاقل اینها علم و آگهی که ستی بخود شناخته و آن صورت

ایشان با پایدار و جسم چیز دانش شود که این گوهر و طلب آن نفس بگیرد قوت غذای شایسته است و آنها که جسم جسم او

از غذای جسم آن آرام و قوت برد و تا غذای شایسته نرسد و مانند چو بهوش شود و از نقصان غذا بهره بود و در گوهر خود بیاید

بعد از آن از بیم او آشنا کرده و باز بتوان رسید همچنین نفس آنچه مانند طلب او آرام و قوت و ثبات از دانش است و دانش

و گوهر نفس پیوسته و مانند گوهر نشود نفس از طلب و منفعت بگردد و دانش بهره نیاید در جسم دانست با نفس کلی نیست

از نفس جسمانی شود و باز توان رسید چیز دانستن او بیش خوانند و پیش آن پیوستن با نفس کلی خوانند و بیش از آن نفس را جدا کرد او

غذاست و جسمانی تا اوده خیال و خیال آن هر آنچه در او در او مانند آن و انداختن او مانند آن لطیف کمال شود و من در گوهر

و مانند او را از دانست گوهر بر جهان خیال و فهم و حقایق و اعمال مراتب حیوة و گوهر قوت مکرر و تدبیر نفسانی و حیوانی

نفس و گوهر بدن گردد و صورتی از ظن و خیال از آن مانند جسم و جسم نیست بل آن بر نفس اوست و جسم از آن که

یا از زمانی و در آن نمود از آن که از آنها بر ایشان بدینگونه اشکال را همی گویند به هر که در ساحل آن کند بر پایه گوهر از او و دل

کردن و بیان آن **گشایش پنجم** در آفات و اسباب که نفس را از کمال و خاصیت خویش باز دارد و کسالت در آن **فصل** اسباب عجایب [illegible]

بیمار شدن و تباهی و کمال او آن چیزهاست که [illegible] نفس [illegible] و مناسبت کمال او به خرد است و پوشیده نیست که نفس مردم و معانی او

بگوهر جسم و احوال جسم را با دست نفس کند که [illegible] جسم [illegible] گشاید [illegible] کند را از شدت و غلبه کند که کشاند

باطل شود و [illegible] را از غلبه [illegible] باطل شود و از سبب بود آنچه بود از حرکت قوی [illegible] باید آنگاه

و دیگر آنکه وجود جسم با [illegible] بود و نفس را معقول [illegible] و دیگر آنکه نفس ثابت [illegible] مخالف و متقابل دو ضد با هم موجود تواند

و از وجود یکی وجود دیگری باطل شود [illegible] حرکت و سکون و حیات و موت و سپیدی و سیاهی که از وجود هر کدام افتند

سکون و [illegible] باطل گردد [illegible] و دو با هم [illegible] حیات و موت و سپیدی و سیاهی و دیگر متقابلات [illegible]

حرکت وجود سکون باطل کند و هر سکون حرکت را [illegible] و هر دو با هم نتوانند بود [illegible] و دیگر آنکه موجودات در جسم [illegible] متغیر و گردان شوند

با قوت شوند و آنچه در نفس موجود بود [illegible] نفس [illegible]

و چهره روشن [illegible] جسم نفس [illegible] که چیز [illegible] بود [illegible] از خلاف [illegible]

آنچه که جسم باطل شود و ضعیف گردد [illegible] نفس [illegible] از جسم [illegible] احوال جسم [illegible] نفس [illegible]

جسمانی [illegible] و از جهات [illegible] جسمانی مشغول گشتن و آفت [illegible] نفس مردم از وصول بکمال [illegible] نفس [illegible]

نفسانی [illegible] و طعام و شراب [illegible]

قوی گردد و نفس [illegible] گردد و جسم غالب [illegible] نفس مغلوب [illegible]

گردد و حیات [illegible] جسم [illegible] احوال نفس انسانی [illegible] غالب

نفس و نظر بر جسم [illegible] نفس [illegible] که نفس [illegible]

از [illegible] مردم [illegible] فراموش کرد و اگر از کیفیت [illegible]

[illegible] دانستن آنکه نفس [illegible] جسم [illegible] ضعیف [illegible] اصلاح شود نفس از [illegible] اصلاح [illegible]

[illegible] کرد [illegible] آید [illegible] گردد [illegible]

[illegible] نفس بود و از آفات [illegible] آفات [illegible]

و معرفت [illegible] نفس [illegible] شود **گشایش ششم** در نشانها [illegible] خاصیت مردم [illegible] فضلت

و آن آنست و اما نشانها که [illegible] خاصیت مردم [illegible] نشانهای نقصان نیز بود و همچنین نشانها استعداد [illegible] نشانها

گر بود از طالب [illegible] آنکه نشانها شوق وصول [illegible] گردد و در [illegible] و تطهیر و تزکیه نفس [illegible] کوشد [illegible]

مردم تمام آنست که همه قوتها او [illegible] اعتدال بود و بسیار [illegible] و ضعف از قوت حسی و وهمی و نباتی و همه [illegible] خرد

و خاصیت [illegible] عقل [illegible] قوتهای غضبی [illegible] اعتدال [illegible]

[illegible] شهوانی [illegible] خواست [illegible]

و گشادگی [illegible]

[illegible] الطالب [illegible]

[illegible] استقلال [illegible] تقلید [illegible]

[illegible] احکام [illegible] منضبط [illegible] صواب و استقامت [illegible]

و دانش [illegible]

[illegible] جهان ملکوت [illegible]

و قانون سنت و شریعت [illegible]

و نشانها [illegible] کمال [illegible] اشخاص مردم ظاهر گردد و از امثال این خصال و فضایل [illegible] از اشخاص [illegible]

گردد و همچنانکه اشخاص را شمار دشوار بود [illegible] فضایل مردم کامل [illegible] دشوارتر بود [illegible] فضیلت [illegible]

[illegible] منزل [illegible] غایات و حقیقت [illegible]

و اول [illegible] اخلاق و اعمال [illegible] مجالس [illegible]

[illegible] **گشایش هفتم** در ذکر طریق حاصل کردن

اسباب [illegible] فضلت **و ذکر فصل آنست** [illegible]

[illegible] کمال [illegible] استعداد [illegible]

نوع [illegible] اسباب استعداد [illegible]

[illegible] ذکر احوال [illegible]

بیان کردیم ان شاء الله تعالی خبر آن کاردیم و فضایل که در فتح دیگر در ذکر عوامل انسان کمال مردم برشمردیم آنرا که چون بیابد طبیعت نفس خلق و ملکات کرده
تا نفس و صفات قوی بسیار گشود و سلوک آنرا در ترتیب دلیل برهنه و پاک از عوارض بعضی اعمال و مساعی مستعد نفس تولد شد و بعد از استعداد
و صلاحیت نفس طریق اکتساب و تحصیل کرد از اسباب دانش اندیشه را بر آن نهاد اول علمها یقینی موقوف داشتن و سلوک از تعلق آن
اولیات و یقینیات با آنچه نزدیک بود از احکام عقلی که از اولیات باشد و در صدق و راستی آن شک نیفتد و هم علم که صادق بود و در
اندیشه باز جست که چرا صادق است که هر آنچه جسته شود یافته نیاید و هم علم که در صدق و راستی آن یقین تولد رسیده باشد [illegible]
دور باشد و بپرهیزد از شنیدن آن کلمات و گفتارها که در وی امکان دروغ بود و آمیزش با اهل شعر و جویندگان زینت سخن [illegible]
معنی و همچنین گرد با اهل جدل که غرض ایشان شکست منازع بود و گفتار اگرچه گفتار صادق نداشته باشند و نیز باید که تامل کند در
این چیزها که از ابتدای نشو و ایشان مشاهد آن بود و ماننده با اندازه که رسیده‌اند عمر و بعلم عادت آن تامل در چیزی و چرائی کنند
امر آن کرده و سببها آنرا طلب کند تا دلیل علل پی شود بنا و دانستن وی و اسباب آن چنانکه بجوید تا چرا چیز بود [illegible]
نگرد تا آنچه از اهل جدل و نکرد آنرا شنوا ماند که چیز هوا در میان بود و نشاید تا باشد [illegible] از حقیقت لون خاصیت
وی که لون حالیت در جسم که نظر چیزی بوی رسد [illegible] هوا از آنکه لون ندارد قوه نظر در وی که
کند تا بدان چیز رسد که لون دارد و همچنین بر اندیشد تا چرا هر آنچه نزدیک بیننده بود چندانکه اعظم دارد بیننده [illegible]
دور بود از بیننده خردتر از آن بیند با آنکه ممکن بود که آن چیز در حال دوری همچندان است که در حال نزدیکی و دید را اصل قوه بینایی
برقرار بود در هر دو حال و همچنین بر اندیشد و تعرف کند که چرا اجسام ثقیل چون سوی بالا حرکت کنند آن حرکت چندانکه دورتر
ضعیف‌تر همی شود و چون سوی نشیب حرکت کنند آنکه قوی‌تر همی شود و همچنین نگرد و تامل کند که اجسام عنصری از بهر چه بیش
گونه حرکت بود و همچنان یا سوی مرکز خویش از عالم یا سوی محیط چون آب و خاک که بمرکز آیند و آتش و هوا که بمحیط میل کنند
از وی طبیعتها گاهی سوی بالا و گاهی سوی زیر [illegible] گاهی بزیر آید
و گاهی سوی راست و گاه سوی چپ تا آنکه گرداند خاصیت قوت طبیعی و قوت نفسانی [illegible]
اسباب دانش بود و چون اینها بتمام کرده شد بحقیقت نفس مردم را خاصیت نفس مردم [illegible] کمال و نقصان و علامات کمال او و اسباب
دهند و آثار [illegible] و طرق تحصیل اسباب [illegible] بیان فایده علم و منفعت آگهی و دانش پرداختیم [illegible]
بدان [illegible] آید انشاء الله تعالی **گشایش هشتم** در بیان آگردن فایده و منفعت دانش و آنکه راحت وصول بدان [illegible] رنج طلب

بجاهده

بجاهده [illegible] **گشایش نهم** در دانستن پایه‌ها [illegible] خاصیت مردم دانش و شناخت و بدان از دیگر جانوران ممتاز
رسیده باشد و این خاصیت یا بقوه بود چنانکه در جمهور و انبوه عوام مردم یا بفعل چنانکه در اندک مایه [illegible] دانش [illegible] این خاصیت
مرتبه بقوه بود [illegible] مقامی بفعل بود و مثال مرتبه بقوه [illegible] مثال بفعل بود چون دبیر بود در حال
نویسندگی در حال نوشتن [illegible] مراتب [illegible] هم قوه [illegible] در قوه نزدیکی و دوری باشد بفعل و اما مراتب بفعل بودن خاصیت مردم
چند مرتبه است [illegible] مدارج کمال [illegible] کرده‌ایم که این مراتب درجات [illegible]
فروتر درجه دانش بفعل آنکه از عالم و انواع آن و احوال و قوتهای او و متولدات [illegible] چنانکه هست [illegible] آگاه بود بصدق و صواب
دوم پایه آنکه این چیزها را داند و از حقیقتشان آگاه بود و آنچه نه آگاه [illegible] از چیزها آگاه تواند بود نیز داند و از آگهی او آگاه بود **سیم**
پایه آنکه [illegible] دانستن و آگهی این [illegible] دانستن [illegible] چیز بود در خود و در خود چیزهای خود
رسیدن **چهارم** پایه آنکه پایه سوم دارد و آگاه بود که دانش [illegible] بود بخود و چیزی را [illegible] خود و با این دانش نیز داند که یافته در خود
ماننده بود از چیزی چنانکه یافته [illegible] که لون و هیأت چیز بود نه حقیقت چیز [illegible] که آثار و هیأت نشان
چیز بود نه چیز [illegible] حقیقت چیز بود در خود [illegible]
از آنکه چیز یافته بود **پنجم** پایه آنکه این دانش و آگهی از نسبت آگهی کلی با آگهی جزوی نیز آگهی بود که چه نسبت است و داند که آگهی کلی [illegible] و علم
و هم اقسام آگهی [illegible] احساس و هم تخیل و هم توهم و احساس آگهی احساس بود و آگهی نه باحساس آگهی بود [illegible]
و تخیل او احساس و تخیل [illegible] نسبت کلی با جزو نسبت اصل بود با فرع و آنکه جزوی شاخ کلی باشد و فرع او [illegible]
ششم آنکه چنین پایه در دانش و آگهی نیز داند که عدد کلیات بی نهایت نیست بلکه کلیات مرتبند یکی در تحت احاطت عموم
دیگری تا که منتهی شوند بکلی کلیات که از و عامتر کلی نبود و کلی کلیات باشد [illegible] همه [illegible]
همه با آگهی [illegible] **پایه هفتم** در دانش و شناخت و آگهی آنکه آگهی بود از آنکه از
کلی کلیات [illegible] در عموم و احاطت [illegible] از اقسام و شعب و فروع کلی کلیات که قسم و فرع [illegible] محیط
نکرد [illegible] چنانکه حقیقت نوع مردم شخصی را از مردم یا صنفی از مردم [illegible]
خاص صنفی دیگر نه مردم بود بلکه داند که کلی کلیات [illegible] اثر خود آگاه بود بلکه از خود آگاه
و آنکه از هر چه فرود کلی کلیات [illegible] کلی کلیات [illegible]

کمالات و غایت همه غایات که کمال علوم و تولید و تفریع بعث و کمال قوة تولید و تفریع بترکیب ابعاد و کمال ترکیب جسم بابعاد و حرکت
قرار بن و کمال حرکت فی الارض بحیوة و حس و کمال حیوة و حس بقوة ادراک و تعقل و کمال قوة ادراک و تعقل بفعل ادراک و تعقل و کمال
فعل تعقل و دانش باتحاد عقل و عاقل و معقول و اینست هستی تمام و شادی بی سلام و لذت باقی جل لذت نیست جز آگهی از وجود
بوافق و نیست جزی موافقتر از هستی تمام و تمامی فزونتر از احاطت بهمه هستیها و دانائی پاینده تر از آگهی ذات هستی تمام از خود
که چشمه بقا و دوام و جاودانیست پس ای برادر زیبد المرگ که این کام را بیاز بسته ایم و جنب ابتدای روی کم نکند
در ستایش و سپاس داری آنچه از نوازش و عطا و شکیبائی بر آزمایش بلا نعم المولی و نعم النصیر

لا اله الا هو الیه المصیر تمام شد

رساله مدالع کمال باری ایزد متعال

در اوایل ۲ شهر شوال المکرم الاولیا

لسنه ست و سبعین و الف از هجرت مصطفویه بید اقل عباد الله محمد حسن

صلی الله علی محمد و آله الطاهرین

م

م

۳۶

و در حقایق عالم و معارف و تحقیقات و تمثیلات درختیست که بار و ثمره وی مردمست
و مردم درختیست که بار و ثمره وی نفس است و نفس درختیست که بار و ثمره وی خرد است و خرد درختیست
که ثمره او لقای خدای تعالیست

والسلام

و من کلامه قدس الله سره فی حال النفس بعد موته

اندر بیان حال نفس و زان بعد از مرگ تن بدانکه چون خواهی که آگه شوی از
حال نفس بعد از مرگ تن و تباه شدن ترکیب وی نخست بباید دانست
که هر حالی که تاثیر کند در چیزی و آنچیز از آن هیچ خود بکرد اند که در آن
چیز موجود باشد و هیچ چیز در نفس موجود نشود الا از طریق آگهی نفس
از آن و دانستنش و نیز آنچیز که نفس نداند در وی موجود نبود و نفس
مرگ تن را پیش از آنکه بود دانست پس مرگ تن پیش از آنکه بود در
نفس موجود شد و نفس را از آن هیچ زیان نرسید چه
مرگ تن بنفس نرسد الا از روی دانستن نفس آنرا و همچنانکه هر
حادثه که خواهد بود چون پیش از بودن دانسته شود و دانند را
زیان نکند حادثه هلاک تن نیز چون پیش از بودن دانسته میشود
و نفس زیان نمیکند همچنین چون بیاشد و بداند زیانش نباشد از آن
و از این بود که انبیا علیهم السلم خلق را برپا کردن مرگ انگیختندی
و نهی کردندی از فراموش کردن آن تا پیش از افتادن حادثه خودی خود
را آزمایش کنند بدانستن حادثه و بیقین شوند که کردن حال
جسمانیان حالی در حقیقت و اصل گوهر نکرد اند که هستی ذات
اورا از آن خلل آید و بالله التوفیق والسلام

بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین و هو ثقتی

چنین گوید امام سعید افضل الدین قدس سره بعد از ستایش پروردگار و درود بر پیغمبر و اهل بیت و یاران آن
او که هر مفلس و کم مایه که از مفلسی و کم مایگی خود خبر یابد آنگاه از رنج برهد که مایه دار و توانگر شود و اسباب مایه داری
و توانگری آگاه تواند داشت که توانگری حقیقت و خوی مایه داری غالب بود و قصد و آهنگ بر هنجار مقصود افتد
مردم را مایه توانگری و بی نیازی اندوختن مهمتر است از جمله جانوران دیگر از آنکه جز مردم دیگر جانوران مایه پرورش
و آرایش تن و حیات رنج نخواهند و نجویند و مردم را آنکه در بی خواهش با دیگر جانوران انباز است و مایه پرورش
و آرایش تن را نخواهد و ذخیره کند لیکن مایه پرورش جان را نیز خواهد و اندوزد و آن دانشها گونه گون بود و هیچ
شخص از اشخاص مردم با دانش نخواهد بود و دانش را برگزیند تا بر زیادت دانش و چنانش دوست دارد که دانا بود و هر چیز را
بداند و بدان کند و دیگر را نیز خواهد که بداند و هرگز از دانش سیر نگردد و اگرچه دانشها گونه گون اند و بهم آیند از
برنج نیابد و سیر نگردد چنانکه از دانشها دیگر باز ماند بلکه توانا تر و بر دوستدار تر گردد هر چند مایه بیشتر بود و نیز چون
دانش مایه دار و توانگر شود از محتاجی و نیازمندی برهد بر خلاف مفلسی و توانگری از مایه پرورش تن که تن از
مایه خورش چندانکه بهره یابد بکار برد و سیر گردد و مستغنی و چون زمانی برآید باز محتاج و نیازمند شود و اگر
بسیار بکار برد همان مایه پرورش حیات سبب هلاک و بیماری باشد و هم مایه و هم مایه دار از کار باشند پس پرورش تن که
مردم را از آن که مایه پرورش جانست طلب آن مهمتر است از جستن مایه پرورش تن که خوردنست از آنکه زندگی تن
دایم نماند و بمیرد که زندگی تن بطبع نیست و حالت غریب است و حال غریب هر چیز نپاید و زود آن حال باطل گردد و از آنکه
حیات طبع جانست و هر چه بطبع بود زایل نباشد پس او که بطبع زنده است کی بمیرد اگر چه دانستیم که مایه پرورش جان دانش
است و دانش بسیار است از آنکه چیزها بسیار است و دانش یکی از آنها دانش دیگری نباشد که دانش زمین و دانش آسمان و اندر آن
و دانش چیزها از هستیهای چیزها دانش شمرده در حقیقت آن وسیله و تحصیل است لیکن از دانشها بسیار اصل

۳۷

و ما به یک دانش است که همه را کار دانش بود این دانشهای دیگر که فرع آن یک دانش اند اگر چه بسیار در نفس انسان بهم آیند لیکن آن دانش
چو خانه بود و دانشها او چون خواستها گونه گون در وی نهی که نه خانه از خواسته ها آنکه راحتی دارد و نه خواسته از
خانه رنجی و شرفی گیرد و هر آن دانش اصل باشد نفس را چون دیگر دانشها با وی همی آید بعضی چیزی زیان بود که در وی خورشهای
گونه گون بهم آیند و هر یک را از اصل و طبع خود دیگر دانند و زیان کنند همچون خود و هر تن از آن خورشها نیز دیگر بود و هم آن خورد
از مردگی و خورش بود در زندگی و خود دانه که رسند همچنین مردم چون بدانش اصل رسد و دانا گردد بدانستن چیزها
که او را از دانش اصل خیزد همه با نفس دانسته پیوندد و گوهر نفس شوند و از دانستگی باشد که رسند و چون دانش اصل را
اولی تر از دانشها گونه گون از آنکه بدانش اصل توانگری و این مطلق را اولی تر یافت و اگر دانش و دانستن خود است و آن
آگه بود نیز و طریق وسیله بدان آنست که بر اندیشی و بر خود شمری و آگه شوی از آنکه تر است چیز است تن که از چند جسم
مختلف طراز بدید شده است چون استخوان و پی و رگ و گوشت و مانند آن و دیگر جانی که این تن بدان زنده بود و چون آن
مرده شد دیگر خردی که تن و جان را هر دو وسیله اند و هر یک را جدا بیشناسد و هم اندیشه بدانستن این هر سه دلیل
چنانکه در آن هیچ شک و غلط نماند دیگر باره بر اندیشی و بدانی که تن نه جانست و جان نه خرد از آنکه تن از تن بود و با آن
نماند که با جان بود و اگر جان از تن نه پیوسته زنده بود بلکه بجان زنده باشد پس جان که تن بوی زنده باشد و بوی مرده
تن باشد و همچنین خرد نه تنست و نه جان که اگر خرد تن بودی همه تنها خردمند بودندی و اگر خرد جان بودی همه جانوران خردمند
بودی پس درست شد که دانایی از تن و نه جان باشد و نیز باید دانست که خرد در تن باشد از آنکه خرد همه چیزها
را بداند و تن نیز از جمله آن چیزهاست که خرد آن را بداند بهمه احوال و صفات و هر چه خرد آن را بداند در خرد موجود بود پس
تن و همه احوال و صفت که تن راست در خرد باشند پس خرد را آن چیزها که در خرد باشند تواند بود و نیز اگر خرد در تن بودی
باز دیدن تن از کار افکندی و خرد از آنچه از هر تن بیرون از تن بود که تواند بود پس روشن گشت که خرد در هیچ تن نبود
و آنچه تنها بدان زنده و آراسته و بینایی چون قوتها و قوتهای حسی و قوه خیال و قوه وهم و قوه ذکر
همه فروغ آتش خرد اند و هر یک و همه اندیشی از آن اثر و فروغ چندانکه تواند گرفت یابند و پیوند خرد با همه چیز خود دست
خرد بود آن را آنکه بدان دانستن و محیط بود و او پیوند فرو تواند ماند و از آنجا آنها که اجسام را باشند چیز بزرگی و خردی و درازی
و پهنی و بسیاری و کوتاهی و سبکی و سختی و نرمی و گرمی و سردی هیچ از این احوال خرد را نباشد بلکه همی که خود بزرگ بود و خرد

یا در ازین یاد کرد با گران ... باید کرم ... باز هم ... و امثال این و آنچه ... حالها در رفتار ... خود باشند از ...

معلوم بود آنچه ... خود در او دانند که خرد را ... از خرد ... و مخالف بود از آنکه همه اضداد و ... خلاف

خرد مجتمع در وجود باشند ... و مخالفی ... و ... خرد ... خرد ... از همه او ...

را ... و او دانسته ... از ... و دیگر ... دانسته ... همه ... خود تمام باشند و خرد ... مخالف بود و ... را

که ضد و مخالف خود ... دروغ ... مخالف ... شود و وجود خرد ...

و دانای ... خود ... خود ... و ... تن ... و ...

و ... خرد در ... نقصان ... و ... خرد ... نقصان ... و ...

دانند و ... خرد ... خرد ... موجود بود ... خرد بود ... دانستن ...

تن ... روشن ... خرد ... و تمام ... نقصان ... و ... حالهای ...

پایان ... و صال خرد که گفتن ... از ... خرد ... خرد ... خرد ... عمل

خبر ... مردم از ... خرد ... و ... خرد ... خرد بود و ... معلوم ...

پس ... مردم از ... خرد ... حالهای ... وان

تن ... خرد و ... مردم ... خرد ... مردم ... از همه

احوال خویش ... و ... خرد ... شود ... و ...

بعون ... دوام و بقا و ازل و ابد ... ساند ... الحمد ... تمت بالخیر ...

مباح و ... سعادت ... صاحبی ... کبیری ... حضرت ... الطاف ... علی ... الدین ... و ...

... از ... کتاب ... اصفهانیه ... و ...

محروس ... دامت ... کاتب ... الملک ... خود ... از ... جهانگیر ... حالها ...

و ... حقایق ... از ... و ... ماند ... و ...

خود ... از ... احوال ... رسالت ... و ... خود ...

وصف ... خبر ... این ... نصیب خود ... اوراق ...

دل ... و در ... زبان ... از ... خرد ... از ... سخن ...

مکتوبات ... سخن ... صاحبی ... و ... کرد ... هم ...

دیباچه سخن ... کتاب ... و رسائل ... بود ... از ... سخن ...

و ... مقصود ... رسوم و آیین رسالت ... و ... اهل انشا و دیگر

فضلا ... و ... تازی ... الفاظ ... صاحبی دیوان ... کرد

... است ... در ... حضرت ... دولت ... صاحبی در طلب ...

و سخن ... فرمود ... این ... در ... سخن ... سخن گفتن ...

که ... معانی ... الفاظ ... در حال گفتن یا نوشتن ...

شود ... لغت ... الفاظ ... تازی ... بر زبان ...

یاد ... خواند ... معنی ... مفهوم ... هر ...

... از ... حروف ... و ... هر ...

لفظ ... و ... سخن ... معنی ... سخن ... شود ...

ذوق معنی ... معانی ... درخت ... درخت ... آغاز ...

... درخت ... شاخ ... و ...

از ... معانی ... آغاز ... تعلیم و تعلم ...

تا ... اصلی ... و ... نه ... از ... سخن ...

درخت ... درخت ... و ... روز ...

ایوان ... سخن ... و خواست ... معنی ...

... شود ... و ...

... شاخ ... درخت ... شاخ ... ساق ... شاخ ...

... و ... خواهی ... لطافت ... و ...

كلمة طيبة اصلها ثابت وفرعها في السماء تؤتي اكلها كل حين و هر سخن که بشنوی و از شنیدن نفس تو نشاط گیرد و در کام عقل شیرین آید دلیل کن
شناس که روح معنی قالب الفاظ را حالی کرده است و اگر چه ترکیب صورة لفظ بزیور صوری آراسته است جان شنونده آن را نپذیرد
و اوی این که دیده قالب بی روح و تخت نگین بود و رخساره مرده اگر چه کلکونه بر کشیده باشد و زر و طرب انگیز نبود بر اغتنم
مردمان بی بهره را مایل کرد بسازند و هم این است که از دیدن کردار و شنیدن گفتار هم سیر آیند و بنا خوشی بجنبند
و بحقایق رسند از مقاسات مشاهده افعال و اقوال مردم و حاصل و اثر ملالت بعدالوة و ضدیت انجامد و کار دگرگونی
بالطبیعت بچیز کذاند و علم کثرة و قلت و ضعف و شدة طبیعت بعضی را سلطنة و فرونی دهند و بعضی را مقهور و باچار کنند و در
در پناه عدم پنهان بمانند و باز هنگام پدید آید و خود را بزمان فریب فرمانده و سلطان خوانند و قاهر طبیعت بخیز در جهان غرور آن
که هر که بی آب تر و بستر نه در پیدا رو گمان دیگران نزدیکتر و این و قاعده جهان بیداری و آگهی که هر که کوشنده تر و دانش پژوهتر
نزدیکتر در مندان زیباتر و باشکوه تر اکنون ای صاحب جاه نظر بهر دو جهان و در نگر و بکارهای هر دو سر هم چنان جهان طبیعت و
آگهی و هم جهان بیداری و آگهی و بنگر تا بود رای تو اما که پندار که هر این حال که جمهور مردم در آنند از غفلت و ترکان معنی
خود داری بچند و اگر به آن خشنود نه و خود را بی نیکی اندک چون سوی که اینی و از خواب غفلت و دیدن صورتهای معنی
و اگر مرتبت یکی بر دیگری خواهی که بر نور روشن خود تا اعتبار در دست و استحکام بود هم در نمایش که بجز در بیداری ببر دانش
محیط تو گمان شده و به دانش بجز دیگر بجز در بیداری تو گمان رسید و بیدار خرد مند از خود و از غافل بجز و با خبر بود و بجز غافل
و از بیدار خرد منتهی بجز و بی آگهی و صاحب اختیار در این مایه سر از فضیلت یکی بر دیگری و اگر نشانی دیگر طلب هم تو گمان نافع از آنکه دیو از خود
حیات صورة خرد دارد از تغیر و زوال و در میان ابد تاقی نفس بر دیگر برتری بنگر نه تو گمان کرد در خواب و جهان و معنی را مغزار از نظر تو
چه گیرد در جهت خود و نظر است و نظر از صاحب نظر جدا نماند و پس جستن معنی از سو کار اشتن و نکته کار و صورة را او که بیرون از نشان شکیب غیر و زوال
او غیبی نبود و از نقا گسیخته و با فنا پیوستن و موافق این سخن بنظم آمد است یکدو بیت از قطعه نامدیم معنی و فریبی جان غنی
مباش غره و در جهان ساز کار غفور ای عجوزی سکون و آرام در سرای فنا کدار دنیا شایسته بیقین نبی که بقاست عالم عقل و فنا است عالم حس
بقا اگر خواهی و خواهی فنا به معنی گرای ای صاحب کرامی ای لطایف پرورش کرده کار از ان جهان و هر زمان در خرد منتهی در حال و هم وقت
منقطع مباد این صحبت و استفاضه بر لعب و جهان صفاری باید کی و روان بر آسمان کاهی اندیشیدن و صواب بینی و خرد دنیا
و ترتیب نتایج کردن و گفت در غایة و نهایة تمامی و پسندیدگی که مطلعین و ثابت و یقین آنچه از آفات اتصال شد بعنایت از لی ممنوع

و تر دیگران و هم نشینان و یا باز از گفتار دشمنان ناسود مند و نیز از انکار بدان و همت تعزو و پیر از ای ده ست که بیر دستی که در خلوت
جمال همنشینی و همه سخن آید بجوی که در تو بود تر انسانی بایستی که هر چه در صورة هنر بر تو آن آید از چنین سخنان اگر چه اول
حال ناخوشایند دل فرا آید در دوم حال از آن اکمالی نقصان و بینایی بصیرت بی اندوه جاود انی زاید و در قصه کوشید فردف
مجلس ... حاضر شد و آهنگ انشاء شعری کرد که بر او بزرگان خواند ممدوح او و پرسید که این نظم تو متضمن ذکر معایب
مثالب مثالب کیست بار فرز عامه و ما ترن مشتمل اکثر معایب و مثالب سر اسطر آورده ممکن است تعریف هم را بسر انجمن بدانم تشبیهاتی مواعظ
اگر فضایل راخواهی که بر شمری حساب فضایل خویش ایکه تو هم از نوادر در باز گرد و کار دیگر جوی و غیر از این باز کوشید که او پس از تعرف دشمنان
سود مند تر نهادی از مصاحبت و مجالسة دوستان و گفت دوستان عیب مارا بپوشند و اگر دید پنهان دارند تا تغافل آگیمان نپرتیش
بماند و دشمنان بسیار از عیب و نقصان خود آگاه کرد تا خود را بکوشش و مجاهده از عیب و زشتی شستیم و پاک شدیم مثنوی دراز
شد و اول از آنکه راه مطیه گفتار در دست فهمی ز رخصت انگیزند او اندر تا آنکه قطع کند که بمنزل رسد کمتر چنانکه از آنکه صاحبی که
گفتار بر نوشتن از غایت نیکخواهی شمرد که بر مجاده از نشاط دارد و از برای خود اندوخته و ذخیره کرده و هر که اندوخته و ذخیره
ساخت بی دمه اندوخته و هر که بجا در منزل و نعمت خویش همان نپسندد که خود را پسندد در حق کار پرخانه منش معتقد باز ماند و دا
نهان و آشکار آگاه بود دانست که این بنده ناتوان شعت سالست تا در ظلمات جهالت خود بی پناه و عصیان راه بی سر برد و منزلها
چشمه زندگی خود را هیچ یک جمله جانور لزان نم آتش لند چند ایکه همت آید بر سر یکی بنام خرد از ان جاده میکند و جایی را
جز از نور تو او نیابد هیچ کاش ذوق شیرین خود بیابد و چشمه مقام کوفی و مقیم شد و از چیز آن المکاه امید چنین که
نیست که خواهان و دوستان از ان که چون چشمه زندگی رسید اثر بیدار و غرور و صادقه کند بکنم از تو او که بیچاره از تو گوکلم بجد خندیدم
بجنب بیدار او برش اگر نجات از نخ بی نو افکنده ام بندها بود بر من اکنون بشکستم بی تو نظاره ام کان اگر کیدی منقبتی ترا زان افسری کیاکنم
که خبر داشتم زخود بی تو که چیم ولی گونه بایستادم آن اکنون شدم زخود که مراجاوداتا بتو بود پیوندم لا غرورده بود مرا کنون
یال و باز و عیان پیدا گذم بی تو ار بیچه کیسه بر دو زم با زجان من چه طوق بر بندم بی تو اطلاع جم نخشنودم با تو با هم
هیچ خرسندم دور گردم زجان تو شاید دور باد از تو دور پیوندم شب طلبت آنکس پسیکا دم یافتی او را دور تم
و بیداری خالی از ساعت زوال آخر و شد و در الدهر باد آدو و بیدست مکارم اخلاق را بنیاد و السلم اعلی العالم الحکم
والصلوة على خاتم الانبياء و آله الكرام تمت مکتوبات الحبیب لبيب کرم الله بعلم العزیز قدسه الرحیم

کمالی که از اقلام مبارک آن خلاصهٔ اخیار عصر و نوباوهٔ بستان خرد و نوردیدهٔ ارباب حقیقت شمس الدین ایده الله بروح الکریم

و آیاتی من فضله العظیم رسیده بود از دیدن آن رقوم و فکر از فهم مضمون کلمات طیبه تمام از سرور و ابتهاج وافی برداشت و کی

از خدای تعالی سپاس فراوان پذیرفت که از شمایل حال آن گرامی جان عیان دید اکنون هر اینه تا این غایت همی بدانست و اشارتی

خواهشی که رفته بود در نوشتن شرح چند حال که از آن گزیر نمی‌شناسد خود را مسموع و مقبول است هر اینه فقره بود و در شرح آن

کجا از هم توفیق نبود و در رساله‌ای در فتوح هشت فصل که بنام ملاذ الحکماء سعد و سوست کرده مقصود هما جمله توان یافت ملکان الکامل

حقیقت این جمله ساز باید بود و هم آنکه از آفات سلوک و وصول چگونه پرهیز باید و از دام لذات عاجل چه توان رست و با طلوع معاد که ارواح چند

آشنایی چگونه توان یافت تا زنده ابدی شوند بلکه از آشنایی و از خود آگاه گردند و هم اکنون از شان استحقاق راحت و استحقاق ...

چیست این احوال را در چند باب آنکه رساله نموده ایم یکی در فتح ابواب الاسباب المعینة على الکمال که در فتح فی الاسباب الکونیة

بین النفس وکمالها دوم فتح ششم فی العلامة الدالة على الکمال و دو فتح هفتم فی الطرق الی اقتناء الاسباب المعینة و ما تعرف از احوال

نفوس چیز از اجسام جدا شوند هم از بعض رساله مدارج الکمال و نیز در رساله فارسی که بنام آغاز و انجام ... توان یافت مشروح و مفصل

در جمله وقوف و اطلاع بر احوال النفس در سعادة و شقاوة تعلق بوقوف و اطلاع بر حقیقت نفس دارد و جوهر و ذات وی که اطلاع

بر سعادات و احوال وی بعد از اطلاع بر جوهر آسان بود لکن بیشتر این نوع مردم مستعد از اوصاف نفس موصوف نسند اوصاف نفس آثار

و افعال او بسیار مختلف باشد و از آن اختلاف غیر ورزند ... آثار نفس در اجسام روئیدنی تغذی و نمو و تولید بود و در جانوران

جانوران از تغذی و نمو و تولید احساس و تخیل و توهم نیز بود و در اجسام مردم با احساس و تخیل و توهم قوة ادراکات معقولات و تمییز حقایق

نیز پیدا شود که دیگر جانوران از آن عاجز آیند و اکثر مردم با شکل ما استعداد و قوة فطنة و ذکا خود ... یافت بر حقیقت نفس انسانی

از نفس حیوانی و نباتی مطلع شوند و عقل را آمیخته با حس و خیال بینند و نفس را این مرکب بینند چه ... حقیقت تن

انجام ... نفس بعد از تفرق ... گشته شود و حقیقت آنگه تا مفارقت نفس دانسته شود مفارق نبوده ...

تن و وجود حیات وی بعد از انفصال اعضا و حلول مرگ چه ... نفس و اوصاف آن ... و احوال نفس شناخته شد

نفس مفارق [illegible]

بلکه از غایت روشنی است [illegible]

دیگر [illegible]

نفس

۴۰

خاصیت بدل از صفت که از تن متمیز است و جدا الکون در وجود بدل ... از تن مردم زنده بود ... حیات تن باطل گردد

او مفارق بود و این حال جان را نیز باید که معلوم شود که از پی صورت چنان گمان افتد که همه اشخاص مردم آنچه قوة نطق ... از آن دو

عملی دارد و آنچه جزو قسم و حس و خیال که دیگر جانوران ... باشند و همه اصناف انسانی ... مفارق باشند

و بعد از مفارقت تن همان تعداد و کثرة که در اشخاص اجساد هست در نفوس جزوی ایشان قرار ماند و کثرت نفوس بسیار باشند و از یکدیگر باخبر و

است که نفس ... پیوند با هیچ جسد ندارد و تا بوده و تا باشد مفارق بوده و آن نفوس که با اجسام پیوندی دارند قوتهای

قوتهای نفس نامیه و تا اجسام متضاد با یکدیگر ... تضاد دور نشوند ... اعمال نامیه نیابند و تا نفس نامیه در خاصیت

کمال نرسد جانوری نفس حیوانی را نشاید و نفس حیوانی نهایت صفا و لطافت نرسد فروغ خود را نپذیرد و چهار

خود مستقیم گردد از آنکه وسایط باشند میان جسم و میان خرد تا آنجا از خرد بدیشان رسد برترتیب تمییز جوهر از

و وسایل خرد را با جسد تعلقی ممکن بودی در همه اجسام جمادی صنایع و اعمال عقلی ممکن بودی که یافته شود و شایستگی

و نیز اگر جسدی جزوی شخصی محل عقل بودی جماد آن اعمال و اقوال و افعال عقلا و ظاهر ... همی شایسته ... و تفاوت

بر حکم اول و بکلی هم آنکه احکام عقلی و یقینی که همه ... متغیر و متفاوت و منتقل باشند و جسم هم ...

صنایع و اعمال و اقوال العالیة ... عقل ...

در سرای تن که جسد و اعضای ... قوة حیوانی ... کمال ... صفا و لطافت هر ...

که [illegible]

تن را بر عقل [illegible]

با جزو دیگر متباین و متغایر باشد [illegible]

قبول انفصال و تفرق کی تواند بود [illegible]

و برگشته حال گردد [illegible]

خاطرها [illegible]

[illegible]

ذات بود [illegible]

دلیل بحث دو اند که نفس کی اسباب کمالات و فضایل که بعضی دیگر بود و اسباب کمال نفس و قوام که بعضی دیگر و آن که نفس انسانی بسبب آنکه او را
دو النفس خواند صادق نباید و لکن نفس حیوانی نفس انسانی و نفس حیوانی بعد از بطلان جسد [illegible] نبود و بعضی [illegible] فعل او
باز نبوده با آنکه [illegible] دانا بوده بفعل چیز تن از حیات [illegible] بفعل موجود شود و همان حال که دانسته با حیات تن باوی بود اگر طالب
و خواهان بوده است چیز تن باطل شد باطل گردد و اگر هیچ طلب [illegible] و شوق نداشته با وجود تن چیز تن باطل گردد همان حکم نفس حیوانی دیگر
جانوران باشد و اگر با حیات تن دانا بوده بخود عاقل بفعل لیکن تن [illegible] بفعل بوده هیچ نقصان و خلل نرسد بوی بلکه تمامتر بوده در مشاهدت
ذات خود و آن غفلت [illegible] که بسبب التفات نفس حیوانی بوده بوی رسیده چیز از نفس حیوانی جدا گردد آن غفلت نیز برخیزد لکن او بعضی که عاقل
بفعل بوده [illegible] هیچ [illegible] فرض کرده شود از اشخاص جزوی انسانی که همه را عاقل خوانند بمعنی
که از [illegible] که از معقولات یقینی و تخیلات و موهومات [illegible] باشند آن اشخاص هر چند بسیار اند لکن بعقل همه یکی
باشند و در آنچه [illegible] هیچ [illegible] کثرت و تباین [illegible] نماند که از وجود کثرت اشخاص [illegible] باطل شود [illegible]
لازم شود که از بطلان کثرت اشخاص واجب شود بطلان [illegible] و بیان آن که عقل یکیست اگرچه عقلا بسیار توانند بود در [illegible] است
و عقل نیز ذاتی نیست مغایر وجود [illegible] که وجود [illegible] وجود [illegible] نیز وجود عقل دانائی و آگهی اوست که
وجود اشخاص مردم نه دانائی اشخاص بود بلکه اشخاص اوست [illegible] در جمله [illegible] نفس حیوانی توانند بود [illegible]
[illegible] رساله نموده است [illegible] کوشند [illegible] کرده [illegible] خود [illegible] مقصود [illegible] دیگر [illegible]
آن [illegible] از اکتساب فضایل حقیقی و همی [illegible] آگاهی [illegible] وجود آگهی [illegible]
آگهی و [illegible] انسانی [illegible] خاصیت [illegible] آن باطل [illegible] وجود انسان [illegible] باطل گرداند [illegible] آنچه [illegible]
در انسانیت نقصان آورده بود [illegible] از چنین [illegible] مهمترین مهمی [illegible] که [illegible] آن [illegible] از آن غافل نگردد که
[illegible] ساعات شب و روز خود [illegible] مستغرق [illegible] از ازل [illegible] مستقیم گردد و الذین جاهدوا
فینا لنهدینهم سبلنا و ان الله لمع المحسنین والسلام و الختام [illegible] العزیز [illegible]
از کار و اندیشه [illegible] منفصل و منقطع [illegible] دل [illegible] سرا و [illegible]
[illegible] و [illegible] احوال [illegible] وجود [illegible]
در [illegible] آسیبی [illegible] اولاد [illegible] سبب [illegible] شهر [illegible]

ورد دلهای ما را از غم بیهوده و اندوه در نج بیکار فراغتی [illegible] و [illegible] انده کی [illegible] باشد لکن اگر در گردون کی
برداری [illegible] کی [illegible] نفس [illegible] حقیقت [illegible] شود [illegible] دیگر خواهد شد از آنکه
[illegible] دل [illegible] دیگری [illegible] از آن [illegible] امیدی [illegible] بود در چیزی [illegible] نماند و امید
[illegible] امید [illegible] حیات [illegible] بسته شد [illegible] حیات نماند و امید [illegible] حیات آن شخص [illegible] امید [illegible] حیات
شخص [illegible] شود [illegible] حسرت و درنج [illegible] امید [illegible] که از امید خود [illegible] و واحسرتا و درنج
حسرت و درنج از امید [illegible] گفت از [illegible] امام [illegible] امام [illegible] و امید [illegible]
شخصی [illegible] آرزو و امید [illegible] بود [illegible] شخص [illegible] از کلی [illegible] دیگر [illegible]
امید [illegible] کار [illegible] از امید خود [illegible] امید [illegible] داشتن [illegible]
[illegible] امید [illegible] غفلت [illegible] حیات [illegible] جسم [illegible]
بر حیات [illegible] و [illegible] از حیات [illegible] حیات [illegible] از حیات
از [illegible] حیات [illegible] خود [illegible] بود [illegible] مستغنی [illegible] مستغنی [illegible] امید [illegible] شد
از آن [illegible] خود [illegible] تنها [illegible] در [illegible] حیوانی [illegible] صنعت [illegible] کار [illegible] از آن
[illegible] و [illegible] گردد [illegible] کارهای [illegible] آوازهای مختلف [illegible] نماند و [illegible]
[illegible] امید [illegible] النفس [illegible]
[illegible] صنعت [illegible] است [illegible] گردد و آن
شود [illegible] اشخاص [illegible] و دختر [illegible] گرداند [illegible]
آن [illegible] صنعت [illegible] و امید آن [illegible] و [illegible] دو [illegible]
آن [illegible] کار [illegible] کلی [illegible] امید [illegible]
[illegible] است [illegible] بود [illegible] جانوران [illegible] از [illegible]
[illegible] روزگار [illegible] غم [illegible] روزگار [illegible] آید [illegible]
آن غم [illegible] از آن [illegible] غم [illegible] شادی [illegible] از [illegible]

دل در وصال او در ملازمت پیر کردش برآدم کز جمله خطاب یکی الهی ورد دعا و آفرین بجمیع اسباب سعادت میسر و قاعده بنیاد
و روشنی مقرر و مقصودها حاصل و رنجها زایل و دلها روشن و نیکیها بر حوادث و مصایب والله تعالی ولی الاجابة و هو اهلها
والحمد لله حمداً کثیراً و صلی الله علی سید المرسلین محمد و آله اجمعین و ابا عبد الله منشانه قدس الله سره العزیز
بعد و تقدست اسماؤه آگاهی که از نکو دل و ضمیر روان خادم گیرد در باب احوال و افعال و اقوال مجلس سامی شمس الدین ضیاء الاسلام
بر صحت نکوخواه و فضیلت جوی باشد همانا که دل روشن و ضمیر انور مبارکش نیز پیدا باشد که این نیاز دعاگوی
تکلفی نیست و حاصل بر ذکر و عرض این حال غرض جز آن نیست که سبب این اتحاد جستن جز مناسبتی فطری و موافقتی جبلی نتواند بود
و تا بمبارکی این صورت بعلت کرد اغلب اوقات بدان مشاهد شمایل و مکارم بزرگوار بوده است و امید آنست که نعایت
از محاسن و فضایل نظری و خلقی هرچه شاید بود باشد و هرچه بوده است فزاینتر گردد و هر آینه آفت سعادت عاجل و آجل
او نوالد بود همه اسباب امداد و توفیق مبدل شوند و تقصیری که در مکاتبات رفت تا این غایت آنکه نبود که دل از بندگی و خدمت
و ارادت بتحول انامل و اقلام غیر سیال بود در نوشتن برکرد دست و قلم گفتیم که بکار آریم چیزی تا بنگریم هم بکار دستگاه او
چنانکه هست بلیغ بیان اندیشه و حرکت دست اکنون مشروح و مفصل نشوند و نیز آمدن رسانند خادم خدمه آگاه و حاضر
اتفاق افتاد و این عزم مراجعت اندیشید آمد و مهمات را از گفتن و نوشتن باز افکند نشاید و کار بر مقتضی سؤال این
کوتاه کنیم قصه که بس مشکل بود دادن نامه نیز مستعجل بود روای نوشتن بیش ازین نداشت دستم که گاهی بسر و گه پیر بود
فی الجمله چنان خواهم و خود چنان بهتر که گر شوق سوی وصول جناب بی هیچ فتور گیرد بلکه هر دم روز افزون بود و
امر امن و وجود قناعت کرد از وجه سندی نمودن نه کار مردانست و اگر بودست خوش است تا بدی وا که خود را از آن
باز نولی گرفت منزه و بسیار خوشتر که کوشش تا از منزه چاشنی بر داری و به اختیار باشد آخر ملول جهان باکی بر اختیار خرما
خاید بنام خرمای ترا که معاذیر دیگر چیز ترا قایم و اهل انقطاع از دخت و حاجت جار در شیر و سیاهه نماید و حرمان
بر دیگر بزرگ رساله جسمانیات و حال نفسانیات از دو روح کوالو روح مقابل خبر دارند و دیدها در بازی
و استادکاری نفس نزد آن نیز که آگاه بوده اند از مختصر شرح این بر شایسته اولیتر آنکه او مکاتبات دست ابنا
که داریم خلوت و آمد بحکم انعام و تفضل بمخدوم مهذب الدین رسانیدیم و درست که از ثواب رحمت یار گرده عنایت باز
و رساله جام چشم دارم که بدست رسانید درستی مستعمل بجای دم رسانند و اگر نام قضای است و از آن بند باز دارد که عوض

ختم کردم آن نیست و آن سخن خواهد هرگز تا بدان ختم شود لو کان البحر مداداً لکلمات ربی لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات ربی
و مقصود در این مواقع اقلام شریفه بعنان سخن بیش نیست نسخه زجر النفس چنان دیدم که بخلاصه رساله و نظر بهاران از مطالعه آن خالی
نباشد بیشتر اوقات بخلاصه بفرستاد قواعد سعادت و بجای مهمات و اسرار روشن دلی مؤبد و بجان و الحمد لله رب العالمین والصلوة
علی سید المرسلین محمد و آله اجمعین فایده تمیز جود آگاهی بود بر ثنی هر آگاهی در میانه همه چشمو و باقی وجود را بدرجه
کرد بمجاهده و تجرید و مجاهده آنکه دبدلها صبر نماید تا بنیات اکتساب کند و ثبات تواند یافت که وجودی باقی هست که اگر تغیر
تواند بود وجود او بنفسه صبر فانی نشده باشد و تجرید آنکه بدانچه او از خود جدا تواند کند و می بیند که همیشه حقیقت
بلکه اگر هست از آن اوست و غیر اوست تا چه همه عوارض و غشاوات دفع کند و ببیند که اگر چیزی باز ماند است بیچ هیچ چیز
دریابد که آنچیز است که هست و ذات اوست و همه چیزهای دیگر قایم و ثابت بوده اند و هرچه هیچ چیز نمانده است جز آنچیز بس و عدی دیگر
قایم نبود و آنچه بدیگری قایم نبود بخود تمام بود و وجودش از خود بود و آنچه وجودش از خود بود فنا برو روا نبود پس وجود
حال درست و واجب شد باشد یکی از روی عمل که مجاهده عبارت از آنست و دیگری از روی علم که تجرید عبارت از آنست

بسم الله الرحمن الرحیم جسته نام نخستین را که آغاز هر سخنست گوینده مایه و پیرایه و طراز گفتار کرده
مردم هست و هستی مردم مردمی مردم خواست و بودی مردم مردم بودن مردم و مردم بودن مردم
آنکه مردم هر که به باشد که مردم مردم است و در این سخن معنیه نمود پس گفت مردم مردم اند که مردمست و آنها که مردمست
او را که مردمست و این دانش آگهی و روشنی وجود تام مردمست و وجود روشن مردمست و عقل او مردمست
و وجود ذاتی مردمست و وجود ضروری مردمست و وجود کلی مردمست و وجود اصلی مردمست و وجود بسیط مردمست
پس گفت مردم آرزومند دانش و محبت دانش و کوشنده سوی دانش است و بدانکه چنین است و آرزومندی دانش
عجبه دانش و کوشیدن در دانش شاخ دانش او نفس مردمست و زندگی و حیاتش پس گفت مردم را که اندر
و مردمست گوینده و مردمست کننده و کالندگی و اندیشه کاری و گویایی و کنندگی شاخ و فرع نفس مردمست
مردمست عنایت آگهی مردمست بیرون مردمست گفته ان مردمست تا هیچ پذیرد و عیری و آگهی و پیرایه که
پذیری شخص مردم راستست و شاخ و فرع اوست و شخص مردم آنست که نشانهای طبع اوست و طبع مردم کالبد نفس
برتو و اثر عقل او و عقل مردم تمامی و روشنی وجود او پس گفت شخص مردم اثر و تمثال و نشان مردمست و مردم

طبع

مردم بسیار دانکی اشخاص بسیار بود مردم کی بینند که همه مردم هستند و مردم اشخاص بسیار که هریک از اشخاص مردم است و اشخاص مردم بسیار هستند
صنف آنکه در ایشان از مردم هیچ پیداتر از تن نیست و صنفی دیگر که با تن کارگری مردم نیز دارند و سیم دیگر آنکه آثار حس مردم از ایشان
فروغ دهد از بحثه و طلب دانش و شوق سوی آگهی و بیداری و چهارم صنف آنکه آگهی و بیداری و دانندگی از ایشان پیدا بود و صنف نخستین
را نمو دهندگان گویند و دوم را کارگران و سیم را روحانیان و چهارم را روشنان و خردمندان و آنها را [illegible] گویند و صنف فرودتر از
زر خود دهد و باید نمو دهندگان از کارگران کارگری رسند و کارگران از دانش جویان و طالب علم و دانش دوست گیرند و دانش
و شاهقانان از روشنان دانند روشن و دانا و اینها [illegible] کار باید درست و طبع کار و کرد نفس کار فرما و عقل کاردان و کار [illegible]
است افعال و کیهان بود اندکان [illegible] و روحانیان و دانش جویان در حیز کمال مردم نسد دانند تمام بفعل بود و دانش جوی تمام بقوه بود و تمام بفعل
نبود تمام بود و از تمامی او آنکه فرود او تمامی پذیر بود و تمام بقوه آنکه نیز خود تمام بود آموزنده دانش جوی که در دانند که تا [illegible]
تا آگاه کند بعلت تمامی و روشنی دانند بفعل تا تمام بودن نیست که [illegible] در تمام و روشن شود بفعل و آموزنده آموزانند گردد [illegible]
آموزنده و آموزانند دانا بود که روشن و دانسته گردد تا دانش جوی از دانند چگونه فرو [illegible] گیرد [illegible]
گوینده و آموزنده را دانند بقوه بود و دانند بفعل دانش دهد و دانند بقوه دانش از وی پذیرد و دانند بفعل دانش [illegible] بود
و بود داو در روشن بود دانند آگاه بود و از آگاه بود خرد آگاه بود و دانش دانند بقوه پوشیده بود [illegible] آگهی دارد و از آگهی
خود آگهی [illegible] و روشنی و آگهی دانند آنکه [illegible] و همچنانکه دانند بفعل باشند و بقوه باشند دانسته نیز بفعل باشد [illegible]
بود و دانسته بفعل [illegible] دانسته که پیش بود [illegible] دانسته بقوه همچنانکه دانند بفعل [illegible] دانند بقوه پس دانسته‌ها
بسیار [illegible] از بس [illegible] دانسته [illegible] پیش از وی توان دانست نخستین دانسته [illegible]
خود است و آنکه دانسته بسیط است از آن روی که در وی هیچ غیریت و اختلاف نیست و خود معلوم و عالم نیز بود از آن روی که [illegible]
معلوم ما بسیار بود و معلوم ضروری و اعتباری بود از آن روی که [illegible] معلوم ما بسیار بود و معلوم ضروری و اعتباری بود
که تا دانستن ممتنع بود و معلوم بذات بود [illegible] دانستن جز معلوم بود و نه معلوم [illegible] معلوم بفعل بود که خود [illegible]
معلوم پوشیده بود [illegible] روشن و بفعل بود [illegible] از قوه و فعل و بساطت و [illegible]
ضرورة و نه ضرورة و بذات و نه بذات [illegible] دانستن خود دانسته بود و دانستن چنینها را دانش تصوری خوانند و دانش [illegible]
و آن دانش جز نبود هریک از آنها بود و دانستن آنکه هر یک [illegible] دانسته‌ها با دیگر پیوستگی [illegible] نیست دانش تصدیقی خوانند

دانش [illegible]

دانش پذیر بوده

و این دانش دوم بود و تا دانسته تصوری دو یا بیشتر نباشد دانسته تصدیقی نبود مثال دانش تصوری دانستن هوا و دانستن سبکی
و گرانی و تیرگی و روشنی و مثال دانستن تصدیقی دانستن آنکه هوا سبک نیست و نه گران است و خورشید روشن است و خاک تیره است
از بهر آنکه گوییم ملفوظ دانش پیدا بودن چیزها در خود خواهیم و ملفوظ دانا آن پیدا که [illegible] چیزها در خود و پیدا نیست چیزها که در خرد
و ملفوظ جهل ناپیدایی چیزها در خود و نادانسته ناپیدایی در خود و نادان ناپیدا که [illegible] چیزها در خود و این بیان شرح [illegible]
نشانه دانش که دانش را حقیقت گفت [illegible] که حقیقت روشن کرده چیز بود [illegible] روشن‌تر و پیداتر از وی هیچ چیز نباشد [illegible]
از پیدایی و روشنی ناپیدا و روشن شود بوی و دانسته یا یکی بود یا بسیار و بسیار یا از یکی بود و هر که در ایشان دانسته بود [illegible]
و پیوند [illegible] بود و دانسته‌های بسیار یا هریک جدا از دیگری دانسته بود چون دانستن آسمان و دانستن آتش و آب [illegible] و دانستن زنده و مرده
و مرده و مانند این و چنینها را دانسته‌های مفرد گویند یعنی هریک جدا دانسته جدا از دیگری و دانستنها تصوری [illegible]
و تصور دانسته [illegible] دانستنها مفرد بود و قسم دیگر از دانستنهای بسیار آنست که با هم دانسته شوند و دانستن تصدیقی [illegible]
دانستن پیوستگی دو مفرد یا بیشتر بود با هم [illegible] پیوستگیشان با هم چون دانستن آنکه پنج نیمه ده باشد یا پنج [illegible] هفت [illegible]
مفرد تصوری [illegible] بسیط بود [illegible] دانستن [illegible]
که مرکب بود از چند معنی [illegible] که همه با هم آیند [illegible] معنی دیگر [illegible] چون معنی [illegible] و دانند [illegible]
و چون همه با هم آیند معنی مردم بود و معنی لفظ مردم [illegible] از هر سه دانسته [illegible]
مفرد اگر بسیط و اگر مرکب بود یا کلی بود یا جزوی بود اما کلی آنست که [illegible]
یکی توان یافت لیکن [illegible] بسیار توان یافت چون لفظ موجود که اگرچند در خود یک دانسته است لیکن [illegible] بسیار توان یافت
چون موجود [illegible] موجود [illegible] و جانور و فرشته و دیو [illegible] و اما جزوی آنکه [illegible]
یا همچون مردم و این جانور و [illegible] و اما آنکه بوی اشارت [illegible]
بهم آیند [illegible] دانسته دیگر شوند [illegible] از این دانستنها صفت [illegible] مجموع و مجموع را موصوف [illegible]
آنها را [illegible] موضوع [illegible] چنانکه [illegible] مثال [illegible] زنده و دانا [illegible] هر سه با هم مردم بود
و مردم مجموع هر سه [illegible] صفت مردم نشاید کرد [illegible] صفت [illegible] مردم [illegible]
وصفها [illegible] دانستنهای مرکب [illegible] والحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین

[illegible]

چون خواهی که نامه نویسی درست شد که نامه نوشتن در تو مصور است و آنچه در تو مصور است نامه نوشتن کلی است پس هر چه خواهی که
جزوی کنی تا نامه خاص شود آلات جزوی را بعینه از دست و قلم و کاغذ و مداد و آن صورت نامه نوشتن کلی را در نامه نوشتن جزوی بکار بری
بآلات جزوی چون بعمل آمد آن معنی کلی بر قرار خود باشد بی تغییری و نقصانی و چون نامه الحوالی بقوم جزوی بالقوة در قوم کلی که
نفس مصور است در خیال نگاری و بحفظ آن نگهداری اگر صورت معانی کلی دارنده هر امد معقول افتد و اگر نه بود آن سهو
بود سهو و غلط انکاری و اول آنچه است که حروف کلی و الفاظ کلی محیط اند بحروف جزوی و الفاظ جزوی و جزوی بکلی باز
بود و از غلط جزوی کلی ناقص نشود و نشان آنکه جزئیات علمی از کلیات علمی وجود یابند آنست که چون نامه نوشته شود صورت
نامه نوشتن در نفس باطل نگردد و اگر چه بسیار نامه نوشته شود همچنان بتوان نوشت و اگر در قرار نبودی خود کلی برنیستی
نوشته و اگر نه آنستی که در وقت عمل نوشتن کاتب بر هر آنچه آلات بودی الفاظ و در قوم غلط افتادی **سوال**
که مرد بی تاریخ و طالع الفضل الدین مکرم کرده است سوال آدمی چون از مادر در وجود می آید طالع او میگیرند و
بر آن حساب هست و سعد و نحس و بهبود و راحت روزی می آورند این طالع نفس جانیست یا از آن روح **جواب**
هر جسمی که بر زمین پدید آید از جسمی دیگر بنا بر آسمانی پدید آید و آسمان و کواکب هر آنکه اثر از آن دهر کوکبی که بر ارتفاع افتد
در وی تاثیر کند همچون آفتاب که هر چیز و هر جا که در برابر وی بود از آفتاب تافته گردد و دوریها از مستغرق شوند و هوا
و هر ستاره را همچو خاصیتی است و تاثیری و هیچ معطل و بیکار نیست و طالع حیوانات و مردم آن زمان طلب بود از مشرق
تولد آنچیز و سعد و نحس هم بقیاس با چیزهای متولد بود و آسمان و اجزا و کواکب او را هیچ سوی و جهتی نیست همچنانکه آتش
چیز در سوختن و در گرم کردن بود بقیاس با ایشان و هیزم در خانه و جامه و تن جانور افتد و بسوزاند بقیاس با ایشان بود
که بسوزاند و ناقص گرداند و نحس و طالع جسمانیان از بود و روحانیان و نفسانیان را از کواکب آسمان نقش اثر کند اجسام
در ازل العوالله علم و آنچه در وند کار ابرانداشت تا بازجویند که چگونه ازین سعد و نحس و فساد و تباهی عناصر
هیئت که تن را مسخر افلاک و عناصر دیدند و طریق که برند و منفذ بیرون شد نیابند آنکه چرا نالی در کوه تن
تن ازین جهان جسمانی بیرون نتوان شد بکوشیدند تا همه خود نفس و عقل شدند بر انستن بصورت و صورت جسمانی
عالم جسمانی باز کذاشتند و صغیر که شدند که کوهر ایشان نه جسم بل نفس مطهر و نگهدارند که اجسام و عقل حقیقت
نفس و ایشان بخداوند خود قایمند و بفیض وجود او جسم بکار و طراز اجسام جسم را بر ایشان قدرتی نباشد که هم

سوال و طالع که میگیرند جهان جسمانی و اثر جهان و سعد و نحس اگر از آن بود باید پس این کار ایشانست جمله این عالم جسمانی
اگر طالع از آن مرکوبست چون فانی شد طالع نماند و اگر از آن سوار باشد کواکب بجای هستند روح باقی را سعد و نحس
نبود و احتیاج در طالع نبود **جواب** اجساد بسیار
از حیوان و مردم چیز از نبات و مانند آن دیگر چنانکه بسیار باشد و همه یکی گردند چیز روشنایی آفتاب که بود سعد و روشن
از خانه آن مقام مختلف تا بازیابند و زمین از دیگری خرد و از دیگری کم دو از دیگری چهار سو و هم روز و شب
باطل نشود اگر شعاعها همه یکی گردد و همچنین انواع مختلف چیز از اجسام مختلف جدا گردد یکی باشد و چشمه گردد و لیکن آنانی
اینها که از جزوی کلی بود و شوند بود در عالم وجود ارواح منفصل و اتصال کرده ای باشد
بقیاس با اجسام که در فنا و تغییر حال در رشتیست **سوال** دیگر از هواهای نفس شیطانی و بهیمی و سبعی در جسم آدمی
با ارخوشتر میکند این شخص را همچون روح خود بدیگر هستند این نفس **جواب** از هواها نفس را بسیست که در جسم ظاهر
میکند از آنکه جسم حقیقت است و همچنین جداکرده خود و اهوی طراز دو آن جسم کرده بر زبان رساند برای او هیچ نخواهد
هیچ مواد آن روح از آنکه او طبع بهیمی و سبعی در دیدن روح انسان هرگز تعرض نتوانی و نفس سبعی و بهیمی فنا شود
بدید لیکن جز و هیچ بد نیک را الا بکار و شر را مانند آلات ربادشاه در او هیچ بد نباشد الا که باشد
بفرمان ایشان شود یعنی پادشاه بود و تا فی که در فرمان نگاه خود داشت همه نفس بهیمی و سبعی تا صحت نفس انسانی باشد
و هیچ هیچ نیستند مردم بهیمی طبع و سبعی خوی بود **سوال** در آنکه روح باقی است یا نه و آنکه حق تعالی
فرمود آدم را و بعد از آنکه در بیرون آمد فیه من روحی پس او را همان روح هست یا نه **جواب** روح موضوع و موجود الاست و آن
پس موضوع نشود هرگز اجرام باقی بود لکن بخود باقی بود بلکه بذات خود قایم بود و باقی بخود و هر که حقیقت بقا دارد بدان روح
بقا شناس بود نه تن فانی را بروح فانی که فانی بقا ندارد و آن روح که باقیست و نسبت با ذات دارد نام وی خرد است که یقین بود
بود در دوام و بقا و ابدی توان دانست این خرد چیزی که از کرده انتقام مردم تواند یافت و بجان پیش از کم و بالا از زیر و امثال
آن تواند افتاد و آن چال بعلاوه دراز اندیشه درست تواند یافت و بشنوده با اهل جود است باید که اهل علایه الا که اهل ...
حال بامل وود درنده و نشو و پرورش آن در غفلت و بیخبری بوده است و هر که از این حال ایشان و جستجو کار کرد و از طلوع
و یکبار که بخود پرداخت از این حال بشتها باید اگر عزم چنین علم داری خاموشی پیشه گیرد و آن طریق جوی که سالکان

سپرده اند و این عقل آمیخته با شغل حیات او و علمهای مزوّر و آرزوهای مطلب [illegible] و صافی کن تا در وی صورت حقایق هست
نماید و نور در دل معنی از دیدن صورت نماید و نفرماید بلکه دیدن صورت این فایده بینائی که دارد هم شغلی است تا نور در دل [illegible]
بوقت الطمه وجود سؤال یکی از بزرگان در کتابی شرح اعتقاد و دانستن حق تعالی [illegible] در آخر سخن گوید که [illegible]
دانستنی [illegible] و چون و چگونه اند [illegible] و در آن جهان دیده نیست [illegible] و چگونه [illegible]
و جمع [illegible] این قبول نکنند و قابل [illegible] اسلام [illegible] جواب اگر [illegible]
تا بدان [illegible] بود که آنچه [illegible]
می کند در [illegible]
اگر بعضی از ایشان را خواهیم شمرد [illegible] یا ایها الذین آمنوا علیکم انفسکم لا یضرکم
من ضل اذا اهتدیتم الی الله مرجعکم فینبئکم بما کنتم تعملون سؤال در آنکه گویند [illegible] روح
و [illegible] جواب [illegible]
و در [illegible] بسیار روح [illegible] روح حیوانی [illegible] روح انسانی [illegible]
جز روح [illegible] نبود و روح نباتی [illegible]
[illegible] باشد که محل روح انسانی [illegible]
که بدان معانی یقینی توان دید باشد که در چند قرن [illegible] در هیچ شخص اثر آن ظاهر نشود قل هل یستوی الذین یعلمون
والذین لا یعلمون انما یتذکر اولوا الالباب سؤال روزی در خلوت مولانا [illegible] معرفت [illegible] خلق
جمله مامورند [illegible] از انسان مولانا گفت [illegible] همه چیزی [illegible] کرم [illegible]
که خورد [illegible] و بعد از آن [illegible] دیگر [illegible] بعضی آن باشند که سیاه [illegible]
اندیشه [illegible] جواب آنکه همه آدمی مامور نیست [illegible]
ان الله فیها [illegible] جواب جمله انبیا و علما و اولیا برای این کار [illegible]
و از ایشان هر یکی قومی و طایفه [illegible] تیره دل [illegible]
از [illegible] ایشان [illegible] اگر کسی [illegible]

وادیگری

وا دیگری در میان [illegible] و ایشان [illegible] از آن [illegible] و این جهان [illegible]
[illegible] دیگری در میان [illegible] که هر دو بر زبان آید [illegible] خود [illegible] و اگر شفای [illegible]
جوی از او [illegible] بزرگان [illegible] گذشتگان [illegible] تلک امة قد خلت لها ما کسبت و
لکم ما کسبتم ولا تسألون عما کانوا یعملون سؤال بیان آیات و اخبار که [illegible] روشن فرماید [illegible] ازوم
باید جواب اول باید که [illegible] ضعیف [illegible] تفسیر و تاویل قرآن و اخبار [illegible]
[illegible] ضعیف [illegible] تفسیر [illegible]
[illegible] خود [illegible] خود [illegible]
[illegible] آیاتنا فی الآفاق وفی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق
[illegible] موجود [illegible] موجود مطلق [illegible] که آسمان موجود نیست [illegible]
موجود نیست [illegible] موجود نیست [illegible] موجود نیست [illegible] کوه [illegible]
و آسمان [illegible] درخت [illegible] جانور و آدمی و کوه [illegible] و آب [illegible] موجود [illegible]
مخالف دیگری نیست [illegible] موجود بودی و دیگری ناموجود [illegible] موجود اتفاق هست [illegible]
از موجود [illegible] موجود مطلق [illegible] و معنی آیت [illegible] آفاق [illegible] آسمان [illegible]
و [illegible] آیات [illegible] موجود مطلق [illegible] آیات [illegible] موجود [illegible]
و از [illegible] موجود مطلق [illegible] موجود مطلق [illegible] موجود [illegible]
[illegible] موجود مطلق [illegible] موجود [illegible]
تفسیر من عرف نفسه فقد عرف ربه و تفسیر اعرف نفسک تعرف ربک [illegible]
[illegible] جواب [illegible]
اگر وجود [illegible]
و [illegible] مشغول و غافل کردی [illegible]
[illegible] مطلوب [illegible] مطلوب [illegible]

و مردمان را دید بر زبانها که بد کرده اند نیز بیان سؤال چه خواهد که خرد بر هوا مستولی باشد و مقهور

بود چه عمل باید کرد و بر چه طریق زندگانی باید کرد پیوسته جواب هوا آرزوی کارهای ناپاینده بود و چون بسیار شود باید

از پس دیگری نفس را مشغول کند تا بچیزهای ناپاینده جستن و دل در بستن خرد از دو چیزهای پاینده جز بقوت خرد نتوان رسید و چندانکه

قوت خرد فزونتر قوت آرزوی چیزهای ناپاینده سست‌تر و استیلای هوا و آرزو از ضعف قوت خرد بود و نفس از آن بیمار گردد

و علاج وی باید بقوت عقل دادن شاید کرد و قوت عقل از اندیشیدن بر تقینها فزاید چنانکه از خود برسد که اکنون این آرزوها

که براحت و لذت تن باز کرده اند بکوشش تا حاصل کند جاوید باوی تواند بود یا شاید بود که وقتی از وی بازگسلد اگر داند که روزی

باید جاوید دل بکوشش تا حاصل کند و اگر تعیین داند که شاید بود که حاصل نشود یا اگر حاصل شود جاوید نپاید و بگذرد هم در آن گذر

حال عزم کوشش در تحصیل آن فاتر کرداند و قوت خرد از امثال این اندیشه‌ها فزاید و غالب گردد و چون خرد غالب شد آرزوهای

تن و کام و مراد وی کمتر شوند و مغلوب گردند سؤال فرماید که خرد را اعضا و حواس به چه مشغول باید کرد تا سعادت

عقل

جواب حواس و اعضای تن چون در کارهای بیهوده و بی حاصل و بی فایده عقلی باشند نفس را از عقل باز برند و از فضائل

و نفس آنگه درست بود که حواس از طلب محسوسات بیکار و متغیر و فاسد و اعضا از حرکت سوی مال فزونی تحصیل جاه و جلال

شیطانی با یا من الله ببهیمی ممنوع باشند تا نه حس محسوسات ناسزا رسد و نه اعضا بکار ناشایست قیام نماید و جنبش کند و هرچه آنچ

نا کرده‌تر در آن بوقت لحظه که داشتن ناسزا و ناشایست بود و هر آنچه از حاجت وقت برگذشت جمله ناسزا و ناشایست

شمرد و آنکه سعی کرد در ضایع کردن عمر خود دان سؤال فرماید که ناپسندیدن اعضا و حواس چیست جواب ناپسندیدن اعضا و

حواس آنست که خداوند حواس و اعضا را از آن کار بود و خداوندی تن و حواس از اوائل تا آخر عمر بود که حیات جاودانی جستی آنرا که روی

باطل کند و حیات جاودانی نفس را که خداوند تن و حس است که بود که جاوید بیدار و آگاه باشد و آنکه باطل کرد که غافل و بیخبر ماند

غافل آن چیزی را که از و غافل بود او را آگاه از آنچه از و آگهی دارد و عمل نماید پس نفس که از خود غافل و بیخبر است و این مراد از

از خود آگه با خود است و این زندگانی جاودان از اوست پس هر که حواس و اعضا در کاری شود که نفس را از آن کار بعمل فرو

هلاک نفس میکوشند و چون بسیری و سستی باشند که از آن بیداری و آگهی نفس فزاید پسندیده اند بکوشید و ترز بدل شود

با هرچه برای خود دانید و بکر بیند و دور شوید از هرچه بخود بد می شناسید که از نجاهد مبارک ترینست قال الله تعالی

والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وان الله لمع المحسنین این جوابها آنست که خواجه بود چه جز عوارض ح

ازنق

۴۶

پیدا فرق و فصل از فرق متنجب الله از هر اشکال فرستادند که سؤال کرده بود دانستم عمل اهل اتحاد آنکه نفوس و اجسام

جمله نفوس اعنی نفوس نباتی و نفوس حیوانی و نفوس مردم همه جدا اند از اجسام جدایی عقلی لکن هر یکی را جدایی که بود اما نفس نباتی

از جسم نبات جدا است بدانکه نفس نباتی جنباننده و فزاینده جسم نبات است و جسم نباتی جنبنده و فزاینده و بدین جدایی باشد که

نفس نباتی روشن گشت بوجود عقلی همچنانکه بوجود جسمش روشن بود وجودی محسوس و اما نفس حیوانی جدا است از جسم حیوانی

بدانکه نفس حیوانی خواستار و آگاه بود و جسمش نماند و خواهد و هم بدین صفت نفس حیوانی از نفس نباتی جدا گشت و این تمیز جدائی

عقلی بود نه جدائی که نفس را عمل معقول و روحانی کرد و جسمش را محسوس لکن نفس اگرچه از آن معقولات بیابد عاقل نیست

از وجه کرد دانکه نفس حیوانی تباه و باطل گردد چون جسم و آتش تباهی و بطلان پذیرد لکن بذات و معقولیش باطل گردد بلکه بطلان آتش

بلکه کار کردن باطل گردد بسبب باطل شدن آنکه کار کردن که آلات اند باطل شدن چنانکه جسمش پس معقولیتش باطل شدی و

هر گز آلتی نبودی نفس را شایستی دانستی و نفس دانسته شد است و معقول است اگرچه بود و اگر نبود از آنکه وجود او

دانستگی اوست و نفس عاقله را باید وجود برتر است از نفس حیوانی که وجود عاقلی و دانایی که برتر است از وجود معقولی

و دانستگی و وجود نفس عاقله دانایی که اوست نه دانستگی و دانستگی او فعل اوست که ملازم نفس حیوانی و نباتی از جسم حیوانی

و نباتی جدا گردد و در بر فعل هیچ ما بعش نبود با آلت جسمانی که اگر دو فرق کردن و جدا کردن و دانستن نفس حیوانی و نباتی

با آلت جسمانی باز رسد شاید نتوانستی دانست ایشان را که هیچ واسطه جسمانی نتواند بود میان دانندگی و دانسته او و چون فعل

نفس عاقله بی آلت بود چون آلت جسمانی باطل گردد و تباه شود نفس عاقله فعلش نه تباه گردد و نه خود باطل گردد از آنکه فعل

او بی آلت بود و نیاید آلت والحمد لله وله العقل والحیوة احوال النفوس جزئی بعد انفصالها بوجود ایا کلیسد

یا جزوی و نفس متصرف امور کلیه بود همه کلی خود یا متصرف امور جزئی یا گاهی متصرف امور کلی و گاهی متصرف امور جزئی و قسم

اول را دانای بفعل خواهند و قسم دوم را دانای بقوت و قسم سوم را دانای بقوة نزدیک بفعل لکن متصرف امور جزوی را

بهی در عالم روحانی نیابند چنانکه دانای امور کلی را بهی خود در عالم جسمانی نیابند پس هر جزوی قسمی از اقسام خود نتجد و جزوی

جز محسوس نبود و کلی جز معقول نه و محسوس جسمانی بود و معقول روحانی یعنی متصرف امور جزوی و دانای امور کلی گاه

روز دهد و تکلف نمود از هر دو جهان و صاحب اعراف او و کتاب خدا صراط المستقیم اکنون کوهم موجود بعیست دیگر آنکه

یا آگهی ندارد و آنچه آگهی ندارد بر دو قسم بود یا از خود و بیخبر خود بود و آنرا که آگهی خوانند یا از خود پوشیده و بیخبر خود دمی کن

پوشیده

وجود جسمانیست و اما آنچه الهی دارد یا الهی جزوی دارد یا الهی کلی و الهی جزوی یا بطبیعت و الهی کلی یا بعقل پس کسی که الهی جزوی دارد
در پایه طبع مانده بود و نفسی که الهی کلی دارد بعقل پیوسته و الهی جزوی آلات حواس پیوسته بود و محل وهم و خیال جزوی
که اگر از جزوی باشد و دانای امور کلی و جزوی کلی تواند بود که جزوی محیط کلی نشود چه آلات امور جزوی نیست و جزوی محسوس بود دانا
کلیات نباشد و دانا بود بلکه تغیر آلات و تن کلی بود و بکلی فرود خود نشاید که اگر بود محیط نتواند شد پس نابود دانا باید که
یا بکلی برخود که بخود پاینده بود و آنکه بخود پاینده وجودش از خود بود و بخود دو این یافته هرگز نیست نشود و تا ابد نگردد و تغیر
نپذیرد که یافتن خود بخود هم خود در اصل و در بیست چه چیز بود چه چیز و چه چیز زوال این یافتن همیشگی و پیوستگی و بقا جاوید
و این پاینده است دانای مطلق و وجود مطلق و ذات عام و نفسی که پاینده جزویات بود نه بخود پاینده بود بلکه بغیر
که آلات است چه آلات از کار باز ایستد و کند شود نه پاینده بود و چه هستی جزوی یافتن آلات روشن بود چه آلات باطل شود روشن
تاریکی بدل گردد و از عذاب کهین در عذاب مهین افتد و الهی جزوی نیز باطل شود و بکمال دو دوزخ ابدی پیوند نعوذ بالله
لکن کلی پاینده کلیات را از برخاستن آلات تفاوت نخیزد که پاینده کی او بذات است نه بآلت تا متغیر شود بلکه بخود بود و پس از ترکیب
بر جای بود بسبب چیزی که نفس عاقله را با نفس حیوانی بود که الهی پاینده جزویات بود و آن قوت خیال و وهم …
کلیات بخودی خود و چه مزاج تن باطل گردد و آلات و قوتهای جسمانی از کار معطل … پاینده جزوی نیز بر خیزد و شواغل
نماند و پاینده کی بخود که وجود … در ذاتی باقی ماند و این یافت مستدام گردد و تمام شود و در مشاهدات خود دائما
باشد و از قوت قربت بفعل رسد که نیز آسیب هیچ تغیری بوی نپیوندد و در زوال و فسادش نگیرد و نپذیرد تلک الجنة التی
نورث من عبادنا من کان تقیا فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر پس کلی حصه کلی وجود دارد و دانا بود … معنی این کلم
نه بتحصیل چیزی بود بلکه حقیقت کلیت دانائی او و حکم کنند بر صدق قول که باد … مردم در پایه علم و عمل
بر دو مرتبه اند اول مرتبه اهل حرفه و صاحب فنان در صنعت پیشه وران و سلاطین و امیران دوم مرتبه اهل زهد و اهل تعبد
برای آنکه همچنین مردم در پایه عمل و نظری بر دو مرتبه اند اول مرتبه علمای علوم نظری … و طایفه که بشنیدن خرسند شوند
و از دانستن تقلید بیرون آید دوم مرتبه منزل القصوی و نهایت همه جستجوست و آن علم و علو … و علمیت کی انبیا علیهم السلام بوده است
در بیان حال نفس بعد از مرگ تن بدانکه چه خواهی که اگر گشوری از حال نفس بعد از مرگ تن و تباه شدن ترکیب …
بباید که هر حالی که تاثیر کند در چیزی و آن تغیر را از هستی خود دگر داند … آن چیز موجود شود … جز از نفس موجود نتوانند شد

۴۷ افلاطون و کاهی بعضی از آن گرد و افتد … و هر آنچه کفته اند آن را در وی موجود شود و بعضی مراتب از این پیش را که بوده است
بی مراتب پیش از این که بوده در بعض موجود شد و بعضی را از آن بعضی زایلی نرسید همچو مراتب پیش باشد بعضی را از آن هیچ زیانی نرسید
چه مراتب به نفس نرسد الا از روی دانستن نفس آن را همچنانکه هر جا که خواهی بود چه خیر نابودن دانسته شود و بعض از آن
مشکل همچو چون باشد و بدانکه از آن نباید از کردن بود که انبیاء علیهم السلام سلوک ابراز کردند مراتب را که … کردی از فواید
کردن آن … آزمایش کنند … که گردش حال جسمانیان خالی از … و اصل …
که هستی ذات آن را از … و الله اعلم و انضمام کلام چه خواهی که نامه نویسی … که نامه نوشتن در تو مصور است
و آنچه در تو مصور است نامه نوشتن کلی است پس چه خواهی که جزوی کنی تا نامه خاص شود آلات جزوی را … از دست و قلم و کاغذ
و مداد و آن صورت نامه نوشتن کلی را در نامه نوشتن جزوی بکار آری تا … جزوی … یعنی کلی بر قرار خود باشد بی
و نقصان و چه نامه را بر خوانی نقش جزوی را بقوت رقوم کلی که در نفس مصور است در خیال بکار داری و غلط آن را که …
اگر صورت معانی کلی دانی … مقبول افتد و اگر نه بر آن صورت بود سهو و غلط انکاری … از آنجهت است که حروف کلی و الفاظ
کلی محیطند بر حروف جزوی و الفاظ جزوی … کلی پایه … بود و از غلط جزوی کلی ناقص نشود … کلمات
علوی جویانند آن است که چه نامه نوشته شود صورت نامه نوشتن در نفس باطل نگردد و اگر بسیار نامه نوشته شود همچنان …
نوشته و اگر بر قرار نبودی خود یکی بیش نتوانستی نوشت و اگر نه آنستی که در وقت عمل نوشتن کاشته بر هر آنچه از آن …
الفاظ و رقوم غلط نشدی و هر کلمات … اجسام زنده از دو بیرون نباشند یا حیات در ایشان اصلی و ذاتی باشد
یا عرضی و عارضی و اصلی و ذاتی نیست پس عرضی و عارضی آنچه که حیات وی اصلی و ذاتی باشد دانای … صفت اصلی و ذاتی
بود و بغیر وی دانا بود و دانای ذاتی و اصلی نیست پس هر چه نام … بودی … دانا بودی پس دانای …
دیگر ست و آنچه که دانای … بخود داناست یا بغیر خود داناست اگر بخود داناست … بغیر داناست که او بخود
داناست و آنکه بخود داناست ابتدای همه اوست و انتهای همه وجود آن اوست که آگاه از حس و خرد است
بیزار از کفر و دین و از نیک و بد است کار من چو عقل … دوستدار است آگاه … و عقل و خود آگه بخود است
با تمام انجامید بعضی از رسایل و کتابها … که … و کودک … و خرد … و ساقی و ایشان همه …
اگر هیچ کس … نباید … ختم شود و هو الحکیم الکامل و العلم … الفاضل …
محمد و آله الطاهرین … العالمین

رساله ... بسم الله الرحمن الرحیم النفس

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی محمد وآله الطاهرین اما بعد ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

... که در توبه و طاعت ... [illegible]

... [illegible]

وکی لذت

۴۸

وکی لذت ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

سهل دانسته الا آنکه نعمت بسیار انفاق فاده و دانسته بقدر نیسیه بقدر را نیسیه بهتر دانسته پس اگر ماغ چیا نوتو آخر پ اصعاف بوده
باشد و ای بر تو آن اگر در صناعت که پرورد کار خود را کاذب دانسته و اگر ماغ آنکه قدر لذتهای جنت المأوی نداشته و ای بر تو صد چندان
و نادانیت آنکه نکرده که دنیا مزرعه آخرت و موزه های لذت در اینجا نشانده باید اگر کرم صناعت انواع لذتها و نعمتها در آخرت
پرستاری که از بهر محض لذت و راحت و اظهار کرم آفریده باشد او بیشتر سزاوار امر و عده نموده باشد و ای بر کسانی و قدرت در کلام صدق
و وعده چه آسیب زده باشد یقینست که نعمتها و لذتهای بی نهایت عظیم خواهد بود و سزاوار است که اگر بوعده ها نیز اعتمادی نیست عنایا
آورند اهل دانا شهر شکایت نکنند و ای بیهوده های آنرو بر قیاس تو بر خود العاذ الله تعالی ملکه انشاء و اگر سبب بسیار تو طول مدت آخرت است که آخرت
دانست صناعت پرستاری تو توان نمود ای بی پرده جهالت و صناعت آیا اگر حکیمی داری تو که بداند که اسب روز از آب بیرون نیاید و هیچ
شوی که در ستاد آخر اسب روز از آب بیرون آید و باقی نعمتها و لذتهای تو ضایع شده باشد و اگر ضایع نشده باشد در سی روز آب دریا شای و نخست چنان شود که
بقیه عمر آب بیرون نیاید و ای نعمتهای تو ان خورد آیا در این صورت تعلل تو نیست اختیار خواهد نمود یا انقداد ای نفس اگر در امر تو در معاصی مانند اگر
خود را در ستاد از انزجار مصصوم علیهم السلام انسی و ای بر تو ان حدیث شنیده باشی که زبان ملائکه از دستی اشیان نرفته و در ساعت معصیت نمایند
امر و اجابت اطلاعت نموده اینان از عذاب آنکه آیا ما دون معاصیان خود بیشتر داشته باشی و بر اعتماد آنکه ما نیز موسی کنی که ذکر تو عنایت
بخاطرش نرسد پس هیچ حجتی که کمتر از دوستی تکذیب معاصیان بوده باشد نام تو در دیوان اعتماد نشانده نموده و ای بر تو اگر تو ان چنین و طبع
تضییع عمر و حمد الرحمن بال تاروت جهان که ساده در غلام بر عدالت تو تعدی آورد کشنده و مورد عذاب اضافی سوا اضطرار افتاد پس و ای بر تو ان حمد
اضطرار است بگرد شاه که پرورد کار و در کلام صدق خبر داده که هفتاد مرد نیها اوست شده و اعتقاد نموده پس مورد و کرم عالم حمد
که پرست اضطرار ای و کریم که تو اگر از بهر اشان عمر شود و اساس نیاوی حمد و اورده و مورد عذاب اضافی نیفتاد و عجب اوراد کشید
اما آن حمد اضطرار که عذاب ابدی سوا از بهر خود پسندی و آورده و مورد عذاب دنیای اشان نرفتی کرد ای آیا آن حمد شان که بدترین و سال کسبت
که آخرت را بنا فرو شند و عقبا مروی کسبت که آخرت خود را بنای دیگران فروشند پس اگر در بیشه که آخرت خود را بنای دیگران فروشند پس اگر در بیشه که آخرت
و رنج و هم مردمان باشی بر شکل مایل که خود را از مقاتله و مورد کاشای ای و ای آن حمد حیاة را مست و مورد عذاب اضافی و ای
بر تو آیا ندانسته که جاه دنیا هم اگر بحمد ای اشان تو مایل کرده و تو را مطلع نماید پس سا مقصود نمای که کرده که در روی زمین الرحمن
نامعرف هیچ تو را سجده کرده نمود و اطاعت نموده ندانند ای که بعد از حمد سالها تو نمی نه آخرت که اطاعت تو بوده باشد فرعون فرستاده
نموده و پرستندگان اشان و ای بر تو در صورت که پادشاهی دو روزی بر تو اکمال شده چه جای آنکه تو را بایست دهی و حکومت

۱ اصعاد
کدام دانه فروتر است در میزان کرست
چه جانه انانست امیر کانست مشم

ای نفس تو چه دادی که بواسطهٔ ثواب عیش و ترک تمامی بیا و خبر خسته شو کار و کن طاعتی که آنها بعشق و دل بسپار داده که

و بیهوده در قسمان شریکان غالب آید و با ستاند تغیر کردن هرچند در تحصیل اموال و لذات دنیا سعی نمایی از جهان که را ترا

که در حال و زینت و نور دل در تمامی ... همت را بعمل و صورتیست که از صد شخص قرب ... و آشنائی ... عرصهٔ قیامت

کی که در کشش کنی بجلس خسیسان و سفیهان و سر و روزی و اکبری و ای تو ای نفس ای ... و غوایت الهی ... کار

باری پیش روز تر از دو گذر و لحظه از مرگ خویش یاد آور و از دو بر راه خود شرای کن آماده بهر سفرت زاد کن

از یک سر و خرد ... آور در دام خود ... ای نفس آنچه حریص شده قرار است ... عقرب آماده است

که غافلان و کاهلان در شهرها که مسلط ... قسم خورده اند که از جای خود حرکت ننمایند تا ترا همراه نبرند و پیوسته آرزوی آن

دارند که بمنزل برسند و در ... که شود ... تمام دنیا و ما فیها از آن تو باشد و ملک ... دهد

عمر خریداری نمایند پس ... عمر خویش ... در تحصیل ... که ... صالح خود در آخرت

نما و مصالح ... در دنیا که در روزی ... عبارت ... احوال ایشان ... که

... پادشاهی ... ملک ... دست ...

با مور و مار ... ایشان ... دنیا

جاودان خواهی بود ... در جهان ... از ...

از ... ای نفس ... حساب ... آنکه

در چند موضع از قرآن مذکور است و روایت شده که ... رسول الله ... حضرت ... کردند

را چهار سوره از قرآن هود و الواقعه و عم یتساءلون و اذا الشمس کورت و ... چهار سوره ... کور است ای

نفس ... روزی که ... یا ایها ... دل ...

کریان و برهنه ... عریان ... محشر در آیی و ملک ... زبان ... اعضا و جوارح ترا گواه ... کسان

بحل حساب و مقام عرض ... اعضا ... عذاب و عقاب ... آید زبانت ... کشته زبان

اعضا ... و قلیل و کثیر و نقیر و قطمیر ... سوال نمایند ... کدام ... ایستاده ... کدام ... و هلاک

جواب ... پیش ... سوال ... جواب ... مهیا ساز و خود را ...

میندار

میندار و در روایت است که امیر المؤمنین علیه السلام فرموده‌اند که حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا یعنی محاسبه نمایید نفسهای خود را

پیش از آنکه در روز حساب شما را محاسبه نمایند پس اگر بقول آن عالیجناب عمل نموده امروز نفس خویش را محاسبه نمایی و در آن

محنت حساب و مصیبت عقاب عنقریب آسان گردد و طریق محاسبهٔ نفس آن است که در موضعی خلوت نشینی و نفس را

مخاطب ساخته از اوقات گذشتهٔ عمر خویش تفحص کنی هر ساعتی که بمعصیت و ترک طاعت گذرانیده باشی توبه و استغفار

تدارک و تلافی کرده طاعتهای ترک شده را ادا و هر ... قضا کنی و اگر در ذمه‌ات حقی مردم ... باشد از دین و غیره ... خدای

ادا نمایی و اگر کسی را رنجانیده باشی ... عذرخواهی کرده از خویشتن راضی سازی و اگر ساعتی ... در خواب ... ساعات

شده باشد ... خوردی ... و هر ساعتی که بطاعت و عبادت گذشته باشد خدا را بر آن نعمت شکر بجا

آوری و چون بنظر ... حساب گذشتهٔ عمر خویش فارغ گردی باید هر صباح ... شکر خویش را در هنگام ...

سفارشات ... سفارش نمایی و بگویی ای نفس ... از بقیهٔ عمر سرمایه ... ساعتهای گرانبها ... که عوض

ندارد ... نعمتهای ... و تاج و تخت پادشاهی ... که از آن ضایع و تلف کردن ... خسارت عظیم

خواهی کرد ... امروز روز نوبت ... پروردگار بفضل خویش ... نموده از روی کرم ... عموم کرده ... و اگر ...

در ... کار ... آمده ... بر ... کردی ... بجای آوری ... و انکار کردی ...

پروردگار ... ساخته ... و ... ضایع ... و عفت

در حدیث آمده که پروردگار در روز قیامت ... ساعتهای ... و شب ...

گشایند پر از نور ... ساعتی ... مشغول بوده ... نور ... فرح و سرور ... شود که

اگر جمیع اهل جهنم ... الم آتش ... دیگر ... بیرون ... ساعت

که در آن معصیت ... و از مشاهدهٔ آن ... اهل بهشت ... راحت ...

کرده ... دیگر ... خالی ... ساعت ... دنیا

... ساعتها ... روی

عرض ... عمر خویش ... که

یارب ... شاید ... ای

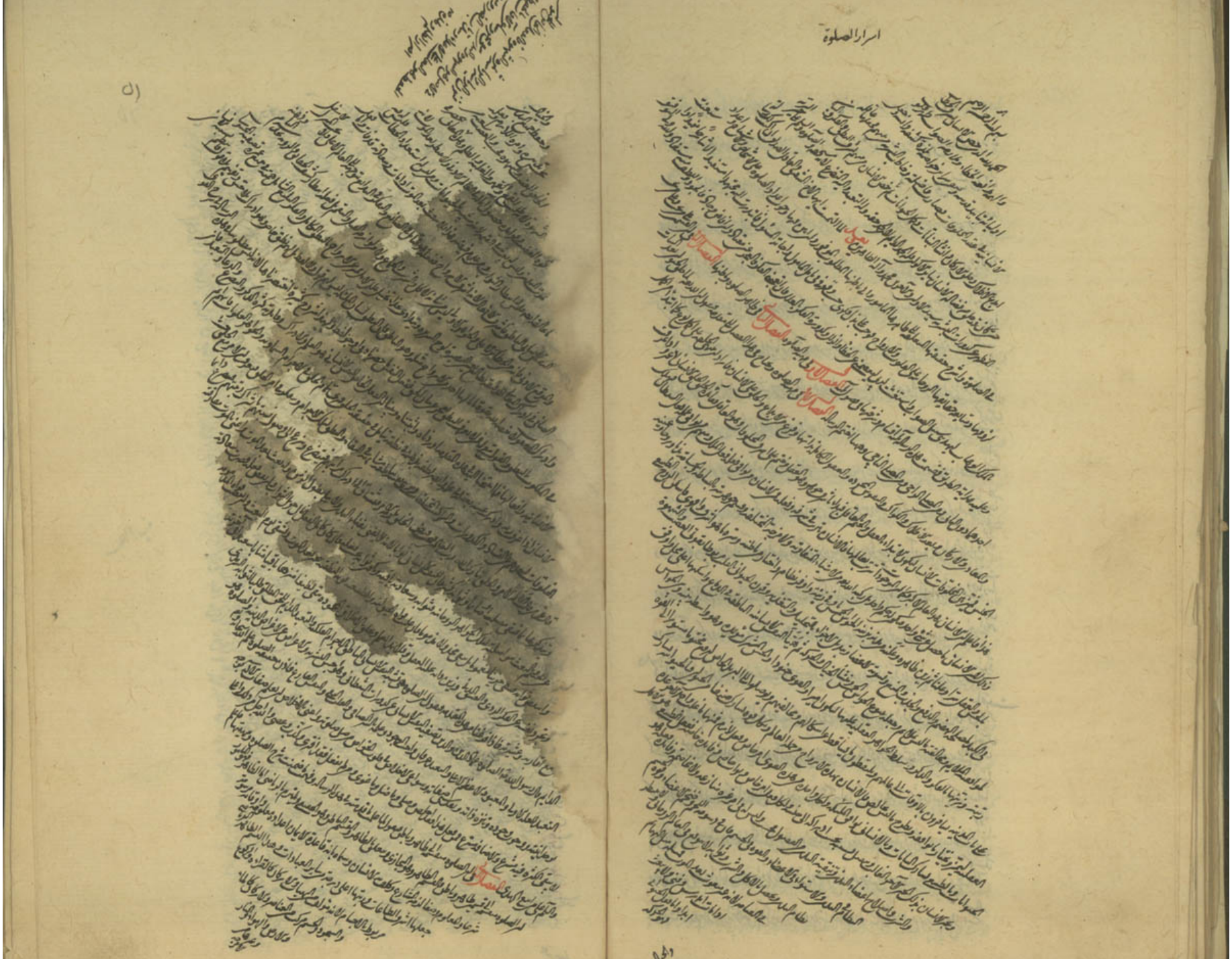

بسم الله الرحمن الرحيم

منها القلب

الفصل

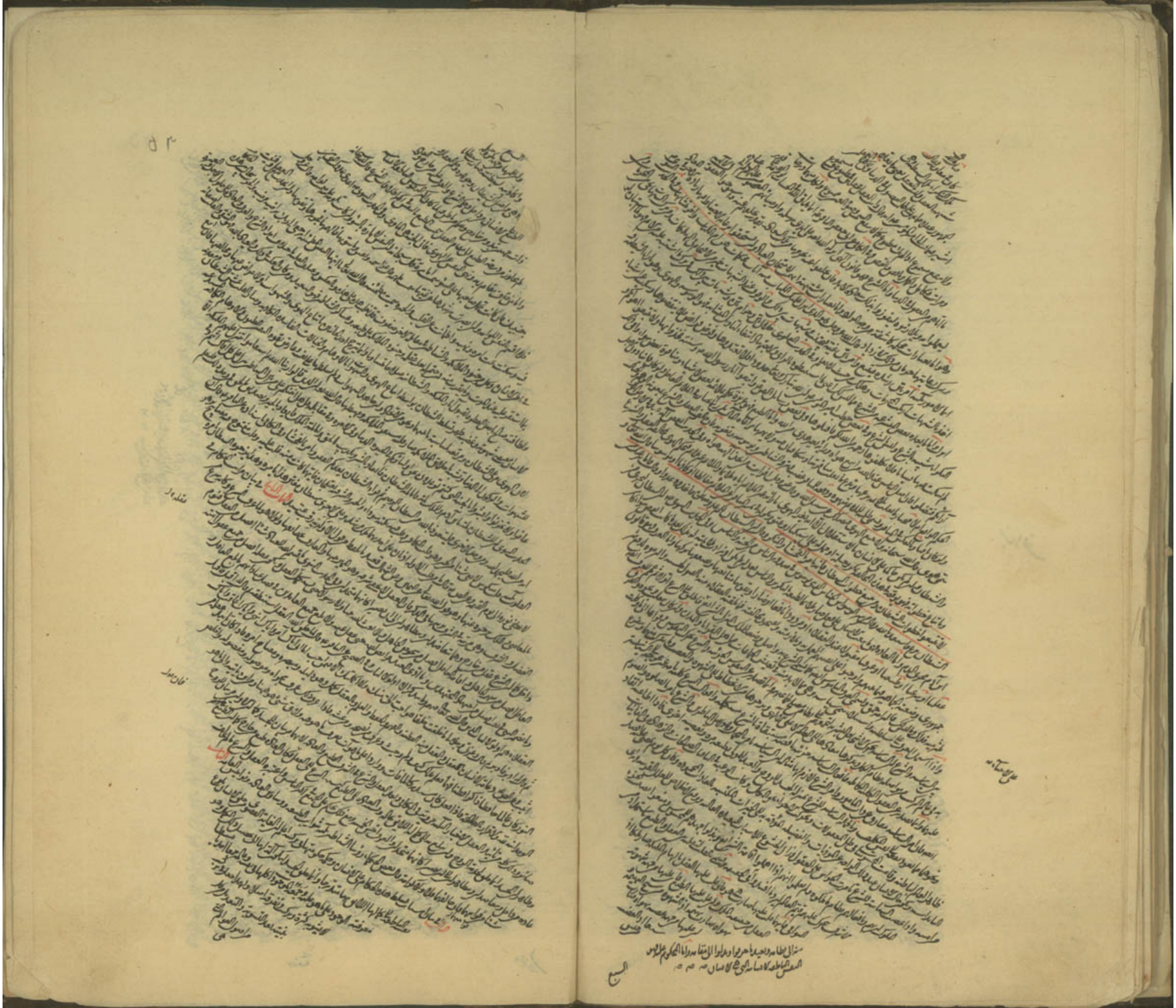

فصل

[illegible]

فصل

[illegible]

فصل

[illegible]

فصل

[illegible]

فصل

[illegible]

١٠٨١

[illegible]

فصل

[illegible]

فصل

[illegible]

فصل

[illegible]

فصل

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

رسالة در عموم قدرت از مصنفات حضرت السيد المحقق ... محمد المعصوم ...

بسم الله الرحمن الرحيم ... [illegible]

[illegible]

المعظم عن الوزير والارب انها شجرة تخرج في اصل الجحيم طلعها كانه رؤس الشياطين قليل من عاج جيوشه ولم يكن [illegible] نغلبوا الفساد [illegible]

جنوده لو اطلعت [illegible] منهم ولملئت منهم [illegible] لبسيط الارض [illegible]

[illegible] سلطان الزمان [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

... ومع ذلك كله ...

[illegible]

سبيل ...

ورحم الله ...

والحمد لله

تمّ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

الموت

[illegible] الموت [illegible] سكرات الموت [illegible]

[illegible]

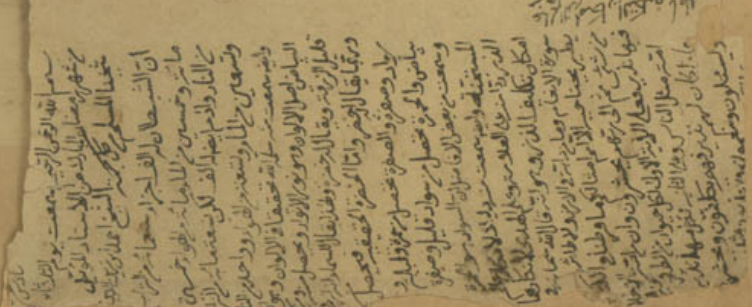

۲۰۰ ر

خامه بوصف حورکنایان عرایس شریعت و احکام که محرمان سرادقات سجاف خلوتیان شبستان بطون قرآنیه گوش و
لیلای معانی کلمه ... زیور فواید ... که دلهای ... ان ... درر وصل آن مرغوله دلربا بقدر پایه عروج
نثار ... دوست ... داران ... والهام که ... سنایر ... صهبای حق ...
سلمان ... ابطال ... منافع و حکمه ... اند که ... روشن ابصار ... ان ...
کرانهای جنت و آرام ... که ... والکحوا الایامی منکم والصالحین من عبادکم وامائکم ان یکونوا
من فضله والله واسع علیم ... عقد ...
من تزوج فقد احرز نصف دینه ... مطلع ... منصور ...
اوقات ... مبارکه ... صبح صادق ... از جبهه ...
دائم صحیح ... تحریر ...

الحمد ... المسرت ...
... عصمت وطهارت ...
... خاندان ...
... مرکز دایره ...
... عصمت ...
...

[illegible]